

GLOSAR ARGEȘEAN

(selectiv)

Grigore I. CONSTANTINESCU (G.I.C.)
Eugenia V. CONSTANTINESCU (E.V.C.)

ABREVIERI:

• **adj.** = adjectiv • **adj. subst.** = adjectiv substantivizat • **adv.** = adverb • **alb.** = albaneză • **arg.** = argou • **bg.** = bulgară • **cf.** = confer • **depr.** = depreciativ • **et. nec.** = etimologie necunoscută • **expr.** = expresia • **fam.** = familiar • **fig.** = figurat • **fr.** = franceză • **germ.** = germană • **gr.** = greacă • **interj.** = interjecție • **it.** = italiană • **lat.** = latină • **lat.*** = latină literară • **lat. pop.** = latina populară • **loc. adj.** = locuțiune adjectivală • **loc. adv.** = locuțiune adverbială • **magh.** = maghiară • **ngr.** = neogreacă • **p. ext.** = prin extensiune • **p. gen.** = prin generalizare • **peior.** = peiorativ • **pl.** = plural • **pol.** = poloneză • **pop.** = popular • **prep.** = prepoziție • **pron. pers.** = pronume personal • **rus.** = rusă • **s.f.** = substantiv feminin • **s.m.** = substantiv masculin • **s.n.** = substantiv neutru • **sas.** = săsească • **sb.** = sârbă • **scr.** = sârbă, croată • **sg.** = singular • **sl.** = slavă • **suf.** = sufix • **tăt.** = tătară • **tc.** = turcă • **țig.** = țigănească • **ucr.** = ucraineană • **var.** = variantă • **v.sl.** = vechea slavă • **vb.** = verb.

A

Aba, s.f. ≈ Țesătură groasă din lână, de obicei albă, din care se confecționează haine țărănești; dimie, pănură. – tc. *aba*.

Absidă, s.f. ≈ Nișă semicirculară sau poligonală care prelungește nava centrală a unei biserici, unde se săvârșește cultul. – lat. lit. *absida*.

Abțigui, vb. ≈ a se îmbăta.

Abureală, s.f. ≈ Căldură puțină.

Aburi, vb. ≈ a încălzi puțin.

Abuzna, adv. ≈ Pe neașteptate, buzna.

Acaret, s.n. ≈ Construcție auxiliară care ține de o gospodărie. – tc. *akaret*.

Acătării, adj. inv. ≈ bun, frumos, cumsecade.

Achita, vb. ≈ a isprăvi o lucrare.

Acilea, adv. ≈ aci.

Acioaie, s.f. ≈ nume dat unui obiect din metal; clopot la oi. [etim. pop.]: „Aci e oaia”. (Cicănești).

Acioală, s.f. ≈ adăpost improvizat, locuință, casă.

Aciola, vb. ≈ a se oploși, a se stabili.

Acira, vb. ≈ a avea nădejde la..., a aștepta să...

Aciua, vb. ≈ a-și găsi refugiu, a se stabili (vremelnic), a se pune la adăpost undeva sau pe lângă cineva; a se pripăși.

Aciupi, vb. ≈ a apuca, a obține.

Acre, s.f. ≈ Haine orășenești.

Acritură, s.f. ≈ Persoană distantă, cu aere de orășean.

Acsuri, s.n. ≈ acte vechi.

Adalii, s.m. ≈ Otomani din insulă.

Adăpa, vb. ≈ a da apă vitelor.

Adăsta, vb. ≈ a aștepta.

Adet, s.n. ≈ Dare, impozit. – tc. *âdet* = obicei, datină.

Adiată, s.f. ≈ Testament; prevedere testamentară. [var. *diătă*] – ngr. *dieta*.

Adib, adv. ≈ Încet, pe furiș.

Adibui, vb. ≈ a căuta, a cerceta, a prinde.

Admigrant, s.m. ≈ Persoană venită în localitate din alte părți; venetic.

Aferim, interj. ≈ Foarte bine, bravo! – tc. *afirim*.

Afion, s.n. ≈ Suc cu proprietăți narcotice, extras din macul de grădină. (fig.) Amorteală, toropeală. – ngr. *afioni* < tc. *afyon*.

Afiona, vb. ≈ a (se) îmbăta.

Afirotiseală, s.f. ≈ Toast lingușitor.

Afurima, vb. ≈ A blestema.

Afurisi, vb. ≈ a arunca anatema asupra cuiva; a anatemiza.

Agă, s.m. ≈ Comandant din armata otomană; titlu dat comandantului pedestrilor însărcinați cu paza orașului de reședință, iar, ulterior, șefului agiei. – tc. *ağa*.

Agâmboi, vb. ≈ A se strâmba, a privi insistent.

Aghecrisi, vb. ≈ A înțelege.

Agie, s.f. ≈ Organ administrativ din sec. XVIII – XIX în Țara Românească și în Moldova, însărcinat cu menținerea ordinii publice în capitală; totalitatea funcționarilor din această instituție. – agă + suf. *-ie*.

Agina, vb. ≈ a aștepta o pomană.

Aiepta, vb. ≈ a se aranja. – lat. *adjectare*.

Albie, s.f. ≈ vas lunguiet, făcut din scândură sau dintr-un trunchi despicat în două și scobit.

Albina, vb. ≈ a se face bine după o boală grea.

Aldămaș, s.n. ≈ băutură și gustare oferită de cineva cu prilejul încheierii unei tranzacții. [var. *adălmaș*] – magh. *aldomàs*.

Alean, s.n. ≈ suferință, durere, amar (din cauza unei dorințe neîmplinite); sentiment de duioșie; melancolie, dor; (rar) dușmănie. – magh. *ellen* = contra.

Alibzi, vb. ≈ a se lipi două piese dintr-o lucrare.

Alior, s.m. ≈ Laptele cucului (Euphorbia) – lat. *aureolus* = aur.

Alișveriș, s.n. ≈ Vânzare, negoț, afaceri (reușite). – tc. *alișveriș*.

Alivantă, loc.adv. ≈ De-a rostogolul.

Alivăni, vb. ≈ a se oploși pe lângă cineva.

Altar, s.n. ≈ Parte a bisericii, despărțită de naos prin catapeteasmă, în care se oficiază liturghia; (fig.) religia creștină. – lat. *altarium*.

Altiță, s.f. ≈ Porțiune ornamentală prin alesătură sau prin cusătură în partea de sus a mânecilor iilor. – scr. *latica*.

Altoaie, s.n. ≈ Ramură mică detașată dintr-o plantă-mamă, folosind la altoire; cicatrice, vaccin. – magh. *oltvány*.

Ambaca, vb. ≈ A se încăpățâna.

Amelie, s.f. ≈ Neglijență, nepăsare.

Amin, interj., s.n. ≈ Adevărat ! a;a să fie! – sl. *aminŭ*.

Amnar, s.n. ≈ Bucată de oțel cu care se lovește cremenea spre a scoate scânteii în vederea aprinderii fitilului sau iascăii.

Amploiat, s.m. ≈ Funcționar, impiecat. – fr. *employé*.

Amvon, s.n. ≈ Construcție (ca un balcon) într-o biserică, de unde se predică sau se citește evanghelia. – sl. *amŭvonŭ*.

Anafora, s.f. ≈ (În Moldova și țara Românească, sec. XVIII – XIX) Raport scris adresat domnitorului (de către un mare dregător); proclamație a domnitorului. – ngr. *anafora*.

Analoghie, s.f. ≈ Impozit, bir, rușfet, analog, învoială agricolă între moșier și țăran. – ngr. *analogía*.

Anasâna, s.f. ≈ A lua (sau a duce, a aduce etc.) cu anasâna = cu forța. – tc. *anasim*.

Anastasimatar, s.n. ≈ Carte care cuprinde cântări bisericești duminicale despre Învierea lui Hristos. – ngr. *anastasimon* < *anastasis* = înviere.

Anatema, s.f. ≈ Osândire, ostracizare a cuiva de către biserică, excludere din rândul bisericii; afurisenie. – ngr. *anáthema*.

Andolie, s.n. ≈ Adăpost temporar.

Andrea, s.f. ≈ fiecare din acele (lungi și groase) cu care se împletesc obiecte de lână, de bumbac etc.; ac mare pentru cusut saci, saltele etc. [var. undrea].

Anerisi, vb. ≈ A anula, a revoca, a contra manda. ngr. *ἀναιρῶ* = a anula, a distruge.

Angarale, s.f. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Nume generic dat obligațiilor în muncă impuse țăranimii; sarcină, greutate materială, necaz, belea. – ngr. *angaria*.

Anghină, s.f. ≈ Pânză groasă de cânepă.

Anina, vb. ≈ A agăța.

Aniodes, s.m. ≈ Rudă din generații anterioare; ascendent. – lat. *ascendens*.

Antimis, s.n. ≈ Pânză pusă în altar pentru a așeza pe ea pâinea sfințită și potirul. – sl. *antimisŭ*, din ngr. *ἀντιμύσιον* (lat. *antimensium*).

Antiriu, s.n. ≈ Haină lungă și subțire purtată de către boieri pe sub giubea sau de către preoți. tc. *anteri* (după numele poetului arab Antar [sec. 6], care purta o asemenea haină).

Antologhion, s.n. ≈ Extras din Mineiul celor 12 luni, cuprinzând slujbele sărbătorilor și sfinților mai însemnați. – gr. *anthos* = floare și *legein* = a culege.

Aoli, vb. ≈ a se văicări, a se văita.

Apostol, s.m. ≈ Nume dat fiecăruia dintre cei doisprezece discipoli ai lui Hristos; adept și propagator înflăcărât al unei idei, al unei doctrine etc. (sg.) Carte de ritual creștin, cuprinzând fapte atribuite Apostolilor și scrisorile lor adresate diferitelor persoane și comunități. – sl. *apostolŭ*.

Aprod, s.m. ≈ Dregător al curții domnești în Țara Românească și Moldova, cu atribuții administrative, fiscale, juridice diverse; fecior de boier care slujea la curtea domnească; slujbaș care păzea sălile și introducea publicul în unele instituții. – magh. *apród* = paj, ucenic.

Apucat, adj. ≈ (Om) chinuit de diavol.

Arăni, vb. ≈ A câștiga cele necesare hranei.

Arbagic, s.n. ≈ Un fel de ceapă mică sălbatică și cultivată (*allium schoenoprasum*). – tc. *arpağyk*.

Ardica, vb. ≈ a ridica.

Arendaș, s.m. ≈ Persoană care ia în arendă un bun (mai ales, o proprietate agricolă întinsă). – arendă + suf. *-aș*.

Argea, s.f. ≈ război de țesut; construcție rudimentară de scânduri în care se așază, vara, războiul de țesut.

Arhiereu, s.m. ≈ Cleric având un grad superior (mai sus de arhimandrit și până la patriarh); episcop fără eparhie. – sl. *arhierei*.

Arhimandrit, s.m. ≈ Titlu dat starețului unei mănăstiri sau unor călugări. – sl. *arhimandriti*.

Armaș, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Dregător domnesc, însărcinat cu paza temnițelor, cu aplicarea pedepselor corporale și cu aducerea la îndeplinire a pedepselor capitale.

Arnăut, s.m. ≈ Soldat mercenar (de origine albaneză) angajat în garda domnească din Țările Române; (p. ext.) servitor înarmat, angajat de boieri mai ales pentru paza personală. – tc. *arnavud*.

Arnici, s.n. ≈ Bumbac răsucit într-un singur fir și vopsit în diferite culori, întrebuințat la cusutul înfloriturilor pe cămăși, pe ștergere etc. –scr. *jarenica*.

Artic, s.n. ≈ Plângere, reclamație.

Arțag, s.n. ≈ Pornire spre ceartă, chef de ceartă. [var. harțag] –magh. *harcag*.

Arvună, s.f. ≈ Acont. – ngr. *arravónas*.

Arzânte, adj. ≈ Fierbinte.

Arzoaie, adj. ≈ Iubăreață.

Asidos, s.m. ≈ Arendaș.

Asmuți, vb. ≈ A întărâta un câine. (fig.)
A stârni, a instiga, a îndemna pe cineva la acțiuni violente, dușmănoase. – lat. **assubmotiare*.

Aspru, s.m. ≈ Monedă turcească de argint, cu circulație în Țările Române începând din sec. XV. – ngr. *áspron*.

Astruca, vb. ≈ A (se) acoperi, a (se) înveli. – lat. **astruicare*.

Așezământ, s.n. ≈ Instituție creată pentru o activitate de folos obștesc; inventar. – așeza + suf. *-(ă)mânt*.

Atlas, s.n. ≈ Țesătură pentru căptușeli și fețe de plapumă, mai groasă decât satinul, lucioasă pe o singură față. – tc. *atlas*.

Aținat, adj. ≈ Lucru nefixat bine, înclinat, aplecat. – lat. *attēnuātus*.

Avaet, s.n. ≈ Impozit încasat în Țara Românească (în sec. XVIII-XIX) de la cei care erau numiți în slujbe. – tc. *havaet* = venituri.

Avat, s.m. ≈ Vâlsan, pește-țigănesc; pește răpitor de apă dulce, asemănător cu crapul, și cu spinarea verzuie (*Aspius aspius*).

Ăluia, s.m. (în imprecății) ≈ drac, diavol.

B

Baban, adj. ≈ Mare, de dimensiuni apreciabile, dolofan. – et. nec.

Babă, s.f. ≈ femeie bătrână; bărnă de sprijin; știulete de porumb. – v.sl. *baba*.

Babiță, s.f. ≈ ciupercă în forma unei copite de cal, care crește pe copaci și din care se prepară iasca (*Polyporus ignarius*).

Baborniță, s.f. ≈ babă urâtă și rea; cotoroanță.

Baieră, s.f. ≈ Curea, sfoară, ață etc. cusută sau legată de un obiect (traistă, ploscă etc.), cu ajutorul căreia obiectul poate fi transportat sau atârnat. – lat. *bajulus, bajula*.

Balaban, s. m. ≈ Specie de șoim mic. – tc. *balaban*.

Balaoacheș, adj./s.m. ≈ (Om) negricios, oacheș. (depr.) Epitet dat unui țigan. – bălai + oacheș.

Bală, s.f. ≈ Animal sălbatic, lighioană; om rău; salivă la vite.

Balmoș, s.n. ≈ Amestec de jintiță, caș, mălai și unt prăjit în tigaie.

Bambaculești, s.m. ≈ Negustori de bumbac.

Ban, s.m. ≈ Guvernator al unei regiuni de graniță în Ungaria feudală; mare dregător în Țara Românească după sec. XV. – magh. *ban*.

Banchet, s.n. ≈ Masă festivă, la care se sărbătorește o persoană sau un eveniment; festin. – fr. *banquet*.

Baniță, s.f. ≈ dublu-decalitru; vas special (făcut din doage) care are această capacitate. – bg. *banica*.

Bardacă, s.f. ≈ cană mică de pământ cu toartă. – tc. *bardak*.

Barem, adv. ≈ măcar, cel puțin. [var. barim]. – sb. *barem*.

Bariș, s.f. ≈ Țesătură fină de lână; broboadă de lână subțire. – tc. *bariș*.

Bascea, s.f. ≈ Ogradă, grădină.

Basnă, s.f. ≈ Povestire, relatare mincinoasă, falsă; băsnire. –scr. *basna*.

Baş, adv. ≈ Chiar, tocmai. – scr. *baş*.
Başca, adv., prep. (pop. și fam.) ≈ despărțit, deosebit, separat; în chip deosebit, în alt mod.

Başoldină, s.f. ≈ femeie grasă.

Baştină, s.f. ≈ (în loc. adj. și adv.) De baștină = originar, autohton; din moși-strămoși. – bg. *baština*.

Batal, s.m. ≈ berbec castrat. – tc. *battal*.

Batalisit, adj. ≈ Sărăcit, lipsit.

Bau, interj. ≈ Cuvânt cu care se sperie, de obicei în glumă, copiii.

Băcie, s.f. ≈ Calitatea de baci; coliba ciobanilor în timpul verii.

Băcini, vb. ≈ A întârzia mult într-un loc.

Băciuală, s.f. ≈ Cota-parte de brânză cuvenită baciului din cantitatea produsă.

Bădău, s.m. ≈ Vas cilindric de lemn folosit la stână pentru a scoate untul de oaie.

Băhanie, s.f. ≈ Bahniță, femeie urâtă.

Băjenar, s.m. ≈ Persoană care își părăsea vremelnice casa, provincia sau patria din pricina invaziilor dușmane, a persecuțiilor politice sau a asupririi. – băjeni + suf. *-ar*.

Bălăbăni, vb. ≈ a se clătina; a umbla fără rost.

Bălăcări, vb. ≈ a se certa, a se batjocori. – sb. *balakati*.

Bălăncăni, vb. ≈ a se legăna.

Bălăngăni, vb. ≈ a suna (tare) un clopot.

Bălmăji, vb. ≈ A amesteca, a încurca mai multe lucruri; a zăpăci, a ameți pe cineva cu vorba; a vorbi încurcat, îngăimat sau fără rost.

Bălțat, adj. ≈ Care are părul sau penele de culori diferite; cu dungi sau cu pete de altă culoare. – lat. *balteatus*.

Bălură, s.f. ≈ Strat subțire de noroi după ploaie.

Bănar, s.n. ≈ Slujbaș sau lucrător la monetăria statului.

Bănăni, vb. ≈ A se mișca într-o parte și într-alta; a se clătina.

Bănicior, s.n. ≈ Vas de lemn folosit ca măsură de capacitate pentru cereale.

Bărâni, vb. ≈ A stărui, a insista. – et. nec.

Bășcălui, vb. ≈ A alege, a despărți; a separa.

Bășcui, vb. ≈ a se despărți.

Bătală, s.f. ≈ dispozitiv de la războiul de țesut care susține și poartă spata. [var. vătălă].

Bătătarnic, adj. ≈ Care se zbate pentru obținerea unui lucru.

Bătătură, s.f. ≈ Curte, ogradă. – lat. *battitura*.

Bătic, s.n. ≈ Țesătură subțire imprimată în culori; basma subțire și colorată. – fr. *batik*.

Bătogală, s.f. ≈ Bătătorire a pământului în țarcuri și curți, unde sunt închise vitele.

Băcâi, vb. ≈ a-i bate inima, a ticăi.

Băcniță, s.f. ≈ Băltoacă, nămol adânc.

Bâhă, s.f. ≈ Ranchiună; nărav. – bg. *büh*.

Bâlcă, s.f. ≈ Urcior.

Bândie, s.f. ≈ Loc adânc în albia râului.

Bântuială, s.f. ≈ Supărare, necaz. – bântui + suf. *-eală*.

Bârcă, s.f. ≈ Oaie cu lâna creță și măruntă. – sb. *birka*.

Bârlog, s. n. ≈ Vizuină de urs; (p. gen.) vizuină a oricăror animale sălbatice. (fig.) Culcuș; locuință. – sl. *brŭlogŭ*.

Bârnă, s.f. ≈ Trunchi de copac cojit și fățuit cu barda folosit în construcții. – sl. *brŭvino*.

Bârnu, vb. ≈ a construi pereții din bârne de lemn.

Bârsă, s.f. ≈ Bucată de fier sau de lemn care leagă între ele brăzdarul, cormana și plazul plugului. – alb. *vërz*.

Bârtă s.f. ≈ Fiertură de apă cu sămânță de dovleac, mâncată cu turtă.

Bâzdâc, s.n. ≈ toană, capriciu, moft.

Bâzdâcâi, vb. ≈ A mișca un copil în burta mamei; a face mișcări zadarnice.

Bâzdăganie, s.f. ≈ Namilă, dihanie, monstru; arătare, ciudățenie, drăcie. – sl. *bezdyhaninŭ*.

Beată, s.f. ≈ gulerul iei.

Bedreag, s.n. ≈ butuc pe care lemnarul cioplește lemnele, cizmarul croiește încălțăminte etc., servind și ca scaun.

Beizadea, s.f. ≈ Fiu de domn; principe. – tc. *beyzade*.

Bejenie, s.f. ≈ Fugă (vremelnică) a populației din cauza invaziilor dușmane, a persecuțiilor politice sau a asupririi; timpul petrecut în această situație. [var. băjanie]. – sl. *běžanije*.

Belciug, s.n. ≈ inel, verigă metalică pusă în râtu porcilor – sl.

běličugŭ.

Beldie, s.f. ≈ prăjină lungă și subțire.

Belea, s.f. ≈ Întâmplare neprevăzută care aduce necaz; pacoste, bucluc. – tc. *belâ*.

Beli, vb. ≈ A jupui, a juli; a privi cu mirare, prostește. – sl. *běliti*.

Bent, s.n. ≈ Scobitură de ape; groapă adâncă săpată pentru păstrarea apei, de obicei în apropierea unui lac sau a unui izvor.

Berc, s.n. ≈ Loc mlăștinos.

Beregată, s.f. ≈ Laringe; (p. ext.) gâtlej. – scr. *berikat*.

Berivoj, s.m. ≈ Persoană distinsă în luptă.

Besedie, s.f. ≈ Năzbâtie, pozna, ștregărie.

Beșleagă, s.m. ≈ Căpitan de beșlii (soldați turci de cavalerie), care făcea serviciul de curier domnesc sau de jandarm. (fig.) Om bătrân, ramolit, prost. – tc. *bešli*.

Bete, s.f. ≈ Cingătoare îngustă și lungă, țesută din lână de diferite culori. – lat. **bitta* (*vitta* = legătură).

Betegi, vb. ≈ a se îmbolnăvi, a se beteji.

Beucă, s.f. ≈ Văgăună, scobitură neregulată săpată de ape.

Bezmetic, adj. ≈ Zăpăcit, năuc. – ucr. *bezmatok* = [stup] fără matcă.

Bibă, s.f. ≈ Gropiță la jocul „purceaua”.

Biblie, s.f. ≈ Carte care conține mituri și dogme ale religiei mozaice și creștine; se compune din două părți: «Vechiul Testament» elaborat în sec. XIII-II a. H. și «Noul Testament».– gr. *biblion* = carte.

Bilă, s.f. ≈ trunchi de arbore, mai ales de brad, întrebuințat în construcții. – bg. *bilo*.

Bimbirel, s.m. ≈ Cățelul pământului.

Bina, s.f. ≈ Clădire, construcție (de dimensiuni mari). – tc. *bina*.

Bir, s.n. ≈ Impozitul principal perceput în statele feudale românești de la țărani și meșteșugari. – magh. *bér*.

Birnic, s.m. ≈ Persoană care era supusă la bir; (p. gen.) contribuabil. – bir + suf. *-nic*.

Bitușcă, s.f. ≈ cojoc scurt (cu mâneci).

Bivat, s.n. ≈ Melodie veselă.

Blagocestiv, adj. ≈ Credincios, smerit, cuvios. – v.sl. *blago-čstivŭ*.

Blană, s.f. ≈ Părul sau lâna care acoperă pielea unor animale; scândură groasă. – bg. *blana*.

Blănățuie, s.f. ≈ Scândură mică.

Bleambă, adj. ≈ Prost, simplu.

Bleau, s.n. ≈ Tablă de fier care îmbracă osia carului. – ucr. *bljacha*, germ. *Blech*.

Blendărău, s.m. ≈ Om voinic și leneș.

Bleojdi, vb. ≈ a se ramoli; a se moleși.

Blid, s.n. ≈ Vas de lut, de lemn sau de tinichea în care se pun bucatele; strachină. – sl. *bliudu*.

Boaghe, s.f. ≈ Ceață lăptoasă. – magh. *boglya*.

Boagă, s.f. ≈ Căpiță mică de fân.

Boaită, s.f. ≈ vită slăbănoagă; (depr.) om negricios la față.

Boalcă, s.f. ≈ Ulcea, ulciacă.

Boană, s.f. ≈ Grăunte, boabă, bacă. – germ. *Bohne*.

Boască, s.f. ≈ Boștină, tescovină. – sl. *vosku*.

Bocântă, s.f. ≈ Sanie mare cu care se cară lemnele din pădure.

Boccealâc, s.n. ≈ Boccea; pachet cu haine și rufe pe care mireasa le dăruia mirelui. – tc. *bohçalik*.

Bodicăi, vb. ≈ a dibui, a scormoni, a scotoci.

Bogasier, s.f. ≈ Negustor de articole de manufactură, în special, de pânzeturi fine pentru căptușeli de haine.

Bogasiu, s.n. ≈ Stofă sau pânză fină importată din Orient și întrebuințată mai ales pentru căptușeli. – tc. *bogasi*.

Bogdaproste, interj. ≈ mulțumesc – bg. *Bog da prosti*.

Boiandrug, s.m. ≈ grindă de susținere a zidului.

Boiarin, s.m. ≈ Mare stăpân de pământ (care deținea, uneori, și o funcție înaltă în stat); persoană din aristocrația feudală; nobil; (p. ext.) stăpân. – sl. *boljarinŭ*.

Boieresc, adj./ s.n. ≈ Care aparține boierilor, privitor la boieri; Obligație a țăranilor dependenți de a executa munci agricole în folosul stăpânului de pământ. – boier + suf. -esc.

Boiernaș, s.m. ≈ Mic proprietar de pământ, fără dregătorie. – boier + suf. -aș.

Bojbăcăi, vb. ≈ a căuta, prin întuneric, după ceva.

Bolbotine, s.f. ≈ Poame crude de vară. – bg. *bălvotina*.

Bolcăită, adj. ≈ (Apă) stătută.

Boldan, s.n. ≈ Dâmb.

Boldoașe, s.f. ≈ Cocoloașe din cârpe; pungă plină cu bani.

Boltă, s.f. ≈ Element de construcție cu suprafețe curbe și cu suprafața interioară bombată în sus, care acoperă în întregime un spațiu, o încăpere, o clădire etc. sau constituie elementul principal de rezistență al unei construcții. – sb. *bolta*.

Bolun, adj. ≈ Posomorât.

Bomborat, adj. ≈ (Om) supărat.

Borângăi, vb. ≈ A zbiera înfundat; a cânta fără rost.

Bordei, s.n. ≈ Încăpere săpată (pe jumătate) în pământ și acoperită cu pământ, paie sau stuf; locuință mică, rudimentară, sărăcăcioasă. – et. nec.

Borhan, s.n. ≈ Burtă de animal.

Borhot, s.n. ≈ rest provenit din distilarea terciului fermentat de fructe sau cereale.

Boroghină, s.f. ≈ Borhot; restul din prunele fierte la cazanul de țuică.

Boroi, s.m. ≈ Oacheș; țigan, garoi.

Borovină, s.f. ≈ Borhot de prune. (deprec.) Gloată, lume multă.

Borțea, s.m. ≈ (depr.) Bărbat cu burtă mare.

Boscorodî, vb. ≈ A vorbi (singur) spunând vorbe neînțelese; a muștra mereu pe cineva. – ucr. *božkorodity*.

Boștină, s.f. ≈ Ceea ce rămâne din fagure după ce s-au scos mierea și ceara; tescovină. – sl. *voština*.

Botă, s.f. ≈ vas din lemn, acoperit, în care curge, printr-o vrană triunghiulară, țuica fabricată la povarnă.

Botâlcă, s.f. ≈ vas mare cilindric ori ușor conic, din lemn, în care se depozitează prune sau alte fructe, pentru fermentarea lor și fabricarea țuicii.

Bozorină, s.f. ≈ Rest de zeamă și sâmburi după fierberea țuicii, folosit ca hrană pentru animale; zăborină.

Brabete, s.m. ≈ Vrăbioi (*Passer domesticus*).

Braniște, s.f. ≈ Pădure rară cu arbori bătrâni în care este interzisă tăierea lemnului; moșie domnească. – bg. *braniște*.

Brăcinar, s.n. ≈ Sfoară din cânepă cu care se leagă țăarii în jurul mijlocului.

Brâncă, s.f. ≈ Boală contagioasă, specifică porcilor, caracterizată prin lipsa poftelor de mâncare și apariția unor pete violacee. – et. nec.

Brânzar, s.m. ≈ Persoană care prepară sau vinde brânză. – brânză + suf. -ar.

Brebeniță, s.f. ≈ vas de lemn în care se păstrează varza.

Bredoaie, s.f. ≈ putinică de brânză.

Breslaș, s.m. ≈ Membru al unei bresle; meseriaș. – breaslă + suf. -aș.

Brichisi, vb. ≈ A lucra în jurul casei.

Brighinea, s.f. ≈ Bidinea.

Brișcă, s.f. ≈ Trăsurică ușoară, cu două roți, trasă de obicei de un singur cal; cabrioletă, șaretă. – rus. *bricika*.

Broboadă, s.f. ≈ Basma mare și groasă (de lână) cu care se leagă femeile la cap sau pe care o poartă pe spate. – bg. *podbradka*.

Brodî, vb. ≈ a o scoate bine la capăt, a nimeri. – v.sl. *brodoti*.

Broștei, s.m. ≈ purcel mai mărișor.

Brotac, s.n. ≈ piesă componentă a unei mori.

Brumar, s.m. ≈ Numele popular al lunii noiembrie. – brumă + suf. -ar.

Brumărel, s.m. ≈ Numele popular al lunii octombrie. – brumar + suf. -er.

Bubenit, adj. ≈ Bătut zdravăn.
 Bucea, s.f. ≈ Teavă la osia căruței; scobitură într-o piesă de lemn în care se îmbucă proeminența altei piese. – lat. *buccela* = guriță.
 Bucșă, s. f. ≈ Bucea. – ucr. *bukša*.
 Budană, s.f. ≈ butie de mare capacitate, în care se strâng prunele.
 Budă, s. f. ≈ Construcție de lemn, în pădure, în care locuiesc tăietorii de arbori. – rus. *buda*.
 Budău, s.n. ≈ putinei [var. bădău]. – magh. *bodony*.
 Buduroi, s.n. ≈ Vas de lemn în care se păstrează diferite produse; stup de albine făcut dintr-un butuc scobit sau dintr-o scorbură; știubei.
 Buflea, s.m. ≈ Copil cu obrazii plini; gras.
 Buhaz, s.n. ≈ Iarbă la gură de râu.
 Buhăi, vb. ≈ a se umfla la față.
 Bui, vb. ≈ a da năvală. – sb. *bujati*.
 Buiurdisi, vb. ≈ A porunci, a transmite un ordin.
 Buiurdiu, s.n. ≈ Ordin, poruncă. – tc. *buiurdi*.
 Bujni, vb. ≈ A țâșni.
 Bujnigai, s.n. ≈ Fum înăbușitor.
 Bulera, vb. ≈ a umbla mult și fără rost.
 Bulf, s.f. ≈ Insectă parazitară mare care trăiește pe pielea oilor, sub lână.
 Bulfeu, s.n. ≈ Fiecare dintre cele două speze care leagă partea de sus a jugului de policioară. – magh. *bélfa*.
 Buli, vb. ≈ A strica, a deteriora.
 Bulibășeală, s.f. ≈ Îngrămădeală, dezordine, harababură.
 Buligai, s.m. ≈ Persoană grasă și proastă.
 Buluc, s.n. ≈ Număr mare de oameni strânși la un loc; droaie, gloată. – tc. *bölük*.
 Bulumac, s.m. ≈ Stâlp de susținere sau grindă de lemn care se întrebunțează la case, la porți, la spaliere de vii etc.
 Bumb, s.m. ≈ Nasture. – magh. *gomb*.
 Bumbăci, vb. ≈ (fig., fam.) a bate zdravăn pe cineva.
 Bumben, adv. ≈ nemișcat.

Bundră, s.f. ≈ Cojoc.
 Bunget, s.n. ≈ Pădure sau porțiune de pădure deasă și întunecoasă; desiș. – alb. *bunk*.
 Bură, s.f. ≈ Ploaie mărunță și deasă (însoțită de ceață); burniță. – scr. *bura*.
 Burcan, s.n. ≈ Oală de pământ, borcan.
 Burcoci, s.n. ≈ Vas mic prevăzut cu o țâță utilizat pentru încălzirea rachiului în timpul iernii.
 Burduș, s.n. ≈ Burduf de brânză.
 Burduși, vb. ≈ A înghesui lucrurile în ceva, a îndesa, a ticsi.
 Bureți, s.m. ≈ Ciuperci; mâncare pregătită din mațe. – lat. **boletis* < lat. *boletus*.
 Buriu, s.n. ≈ Butoiaș cu capacitatea de peste 100 l, în care se păstrează de obicei țuica sau oțetul. – bg. *burija*.
 Burliță, s.f. ≈ Burniță.
 Bursuca, vb. ≈ a se burzului.
 Buși, s.m. ≈ Ciorapi croșetați din lână.
 Buși, vb. ≈ A împinge pe cineva cu putere; a îmbrânci, a trânti. – bg. *buša*, scr. *bušiti*.
 Bușnigai, s.n. ≈ Fum înăbușitor, negură.
 Butie, s.f. ≈ butoi înalt cu un singur fund.
 Butoiac, s.n. ≈ butoi mai mic; butoiaș.
 Butură, s.f. ≈ Buturugă; trunchi noduros de copac.
 Buzdrună, s.f. ≈ Femeie mică și grasă.

C

Cacior, adj. ≈ (despre oi, cai și porci) Alb-negru, cu pete, pestriț.
 Cacom, s.n. ≈ Blană de hermină. – tc. *kakim*.
 Caftan, s.n. ≈ Manta albă, lungă și largă, împodobită cu fire de aur sau de mătase, pe care o purtau domnitorii și demnitarii. – tc. *kaftan*.
 Caier, s.n. ≈ Mănunchi de lână, de in, de cânepă sau de borangic, care se pune în furcă pentru a fi tors manual. – lat. **caulus*.
 Caimacam, s.m. ≈ Loțiitor al unor demnitari (turci); loțiitor al domnului,

însărcinat cu administrarea Țării Românești și Moldovei până la instalarea pe tron a noului domn; locțiitor al banului Craiovei, începând din 1761. – tc. *kaymakam*.

Calabalâc, s.n. ≈ Obiecte felurite (în dezordine); (p. ext.) bagaje cu care călătorește sau se mută cineva. – tc. *kalabalik*.

Calaican, s.n. ≈ Sulfat de fier, de culoare verde, solubil în apă, întrebuințat ca dezinfectant, colorant, în tăbăcărie. – ngr. *kalakánthi*.

Caldarâm, s.n. ≈ Pavaj executat cu bolovani, cuburi etc. de piatră sau (în trecut) cu bucăți de lemn așezate pe un pat de nisip. – tc. *kaldırım*.

Calic, adj. ≈ foarte sărac, cerșetor; hain, zgârcit. – ucr. *kalika*.

Calpuzanlâc, s.n. ≈ Falsificare de bani, înșelătorie, șarlatanie.

Calupuri, s.n. ≈ Bucată (de săpun, de brânză etc.) de forma tiparului în care a fost turnată. – tc. *kalıp*.

Camătă, s. f. ≈ Dobândă (excesivă) pe care o ia un cămătar. – sl. *kamata*.

Camizol, s.n. ≈ Haină de casă scurtă, cu mâneci, pe care o purtau femeile. – fr. *camisole*.

Canavață s.f. ≈ Pânză groasă (de cânepă). [var. cânăvăț] – ngr. *kannavátso*, bg. *kanavața*.

Canceu, s.n. ≈ Cană de mărime medie.

Canci, adv. ≈ (arg.) Deloc, nimic. – țig. *kanč*.

Cantor, s.m. ≈ Cântăreț de biserică; psalt, dascăl. – lat. *cantor*, germ. *Kantor*.

Canuni, vb. ≈ a se chinui.

Canură, s.f. ≈ Nume dat firelor scurte de lână rămase în dinții pieptenului după dărăcit, folosite (ca bățătură) pentru țesături mai groase. – lat. *cannula*.

Capan, s.f. ≈ Magazie care servea ca depozit (de alimente) pentru trupele turcești. – tc. *kapan*.

Capanlâu, s.m. ≈ Negustor turc care achiziționa alimente pentru armata turcească sau pentru Constantinopol. – tc. *kapan*.

Capitație, s.f. ≈ Impozit, sub formă de cote fixe, perceput, în Evul Mediu, pe fiecare cap de locuitor. – fr. *capitation*, lat. *capitatio*.

Capsoman, s.m. ≈ Persoană încăpățânată; om prost. – alb. *kaps*.

Carabă, s.f. ≈ fluier primitiv pe care și-l fac copiii din țevă de soc. – sb. *karabe*.

Carabete, s.m. ≈ Vierme mare.

Carantină, s.f. ≈ Punct sanitar pentru cercetarea și izolarea persoanelor, vaselor sau mărfurilor venite dintr-o regiune bătuită de o epidemie; (fig.) izolare. – rus. *karantin*.

Caraulă, s.f. ≈ Pază, gardă, strajă; om care face de pază; santinelă. – bg. *karaul*, ngr. *karaúli*.

Carcaleală, s.f. ≈ Treabă de mântuială.

Carte, s.f. ≈ Act scris, document; dovadă; scrisoare. – lat. *charta*.

Cartiruire, s.f. ≈ Încartiruire.

Castravan, s.m. ≈ Legumă de fiert, plantă erbacee cu frunză mare.

Cașcove, s.f. ≈ bunătăți dorite.

Cat, s.n. ≈ Etaj, nivel. – tc. *kat*.

Catagrafie, s.f. ≈ Inventar; recensământ. – ngr. *katagrafí*.

Catahrisis, s.n. ≈ Abuz, nelegiuire. – ngr. *katáχρησις*.

Catapeteasmă, s.f. ≈ (În bisericile ortodoxe) Perete despărțitor (împodobit cu icoane) între altar și restul bisericii; iconostas, tâmplă. – ngr. *katapétasma*.

Catastih, s.n. ≈ Registru, condică. – ngr. *katástihon*.

Catavasier, s.n. ≈ Carte de ritual bisericesc care cuprinde catavasii – rugăciunile și cântările vecerniei, utreniei, liturghiei. – ngr. *katavasis*.

Catihisis, s.n. ≈ Carte care conține o expunere succintă, prin întrebări și răspunsuri, a dogmelor și preceptelor morale ale bisericii creștine. – gr. *katechismos* = carte de învățătură < *katechizein* = a învăța.

Cațaon, s.m. ≈ Grecotei (arendaș); canalie, om rău de gură.

Cațaveică, s.f. ≈ haină țărănească cu mâneci largi, lungă până sub talie, purtată de femei; oală mare de lut cu două cozi folosită

pentru păstrarea unturii sau a semințelor. – ucr. *kacavejka*.

Cață, s.f. ≈ Băț lung cu cârlig la vârf, cu care ciobanii prind oile; persoană rea și cicălitoare.

Cazanie, s. f. ≈ Predică prin care se explică un pasaj oarecare din evanghelie; carte religioasă care cuprinde predici sau povestiri în care se comentează texte evanghelice. – sl. *kazanije*.

Căcănie, adj. ≈ (Culoare) galbenă.

Căcărează, s.f. ≈ excrement defecat de capre, oi și iepuri; (fig.) om mic de statură.

Căina, vb. ≈ A se văita, a se tângui, a se plânge. – sl. *kajaniū*.

Călăraș, s.m. ≈ (La pl., în Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Corp militar de slujitori auxiliari ai domniei; (și la sg.) membru al acestui corp militar; ostaș de cavalerie.

Călâie, adj. ≈ nici prea caldă, nici prea rece, încropită (despre apă).

Călca, vb. ≈ a se împerechea (la păsări) – lat. *calcare*.

Călcătoare, s.f. ≈ Pârleaz; lin.

Căldărar, s.m. ≈ Meșteșugar care face sau repară căldări și alte vase (de aramă). – căldare + suf. *-ar*.

Călin, s.m. ≈ Arbust sălbatic cu frunze lobate, opuse, cu flori albe și cu fructe roșii, zemoase, necomestibile, în formă de ciorchini (*Viburnum opulus*).

Călit, adj. ≈ Rezistent; prăjit.

Călțun, s.m. ≈ Încălțăminte de sărbătoare (asemănătoare cu cizmele); ciorap de lână. – ngr. *kalstóni* (= a încălța).

Cămăraș, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Slujbaș care avea în grijă odăile domnului, în special camera domnească. – cămară + suf. *-aș*.

Cămășuială, s.f. ≈ Îneliș subțire al unor obiecte, materii.

Căminar, s.m. ≈ Slujitor însărcinat, în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova, cu perceperea unor dări (la început, numai pe vânzarea cerii). – camână (dare anuală asupra băuturilor alcoolice) + suf. *-ar*.

Căminăriță, s.f. ≈ Listă cu căminele de casă într-o localitate.

Căminist, s.m. ≈ Fost clăcaș împropriat în 1864 cu loc de casă și grădină. – cămin + suf. *-ist*.

Cănceu, s.n. ≈ Cană de lut smălțuită și decorată, înaltă, cu gâtul strâmt, cu buza largă și cu mâner. – magh. *kancsó*.

Căpălui, vb. ≈ A se gospodări cu greutate și chibzuință; a săpa.

Căpăstru, s.n. ≈ Porțiune de harnașament, confecționată din frânghie sau din curea, care se pune pe capul calului, al măgarului etc. pentru a lega animalul respectiv la iesle sau pentru a-l duce undeva. – lat. *capistrum*.

Căpăta, vb. ≈ A cerși; a câștiga; a agonisi. – lat. *capitale*.

Căpătător, s.m. ≈ Cerșetor.

Căpătui, vb. ≈ a se căsători.

Căpățânos, adj. ≈ Cu capul mare. (fig.) Încăpățânat; greu de cap. – căpățână + suf. *-os*.

Căpețel, s.n. ≈ colac rotund care se duce la biserică la slujbele pentru pomenirea morților. – lat. *capittelum*.

Căpister, s.f. ≈ vas din lemn în care se depozitează mălaiul. – lat. *capisterium*.

Căpiță, s.f. ≈ grămadă conică de fân. – bg. *kopica*.

Căprior, s.m. ≈ Fiecare dintre lemnele care formează șarpanta acoperișului. – lat. *capriolus*.

Cărăbăni, vb. ≈ a pleca repede, pe furiș.

Cărător, s.n. ≈ vas cilindric pus orizontal, în care se transportă prunele fermentate pentru fabricarea țuicii.

Cărăie, s.f. ≈ Mizerie; jeg.

Cărcăli, vb. ≈ a lucra superficial; a cărcăli.

Cărpător, s.n. ≈ placă din lemn de formă rotundă sau dreptunghiulară prevăzută, de obicei, cu mâner, pe care se taie alimentele. [var. crăpător].

Cărpeniș, s.n. ≈ Pădure; loc acoperit de carpeni.

Căsoaie, s.f. ≈ Casă mare; cuib de viespi.

Cășărie, s.f. ≈ Clădire sau o parte a stânei unde se prepară cașul, brânza sau cașcavalul; (p. ext.) stână.

Cășbaș, s.n. ≈ cașcaval neterminat.

Cășcăli, vb. ≈ a face un lucru de mântuială.

Cătană, s.f. ≈ Soldat, ostaș în armata Austro-Ungariei; (p. gen.) Soldat, ostaș. – magh. *katona*.

Cătun, s.n. ≈ Grup de așezări țărănești care nu constituie o unitate administrativă, cu un număr de locuitori mai mic decât al unui sat. – alb., sb. *katun*.

Cățuie, s.f. ≈ Vas de metal sau de pământ în care se ard mirodenii. – ngr. *katzi* = lopățică pentru jeratic.

Căuș, s.n. ≈ Vas de lemn în formă de cupă sau de lingură mare, folosit pentru a lua apă, făină, grăunțe etc. – lat. **cau* (< *cavus*) + suf. *-uș*.

Câble, s.f. ≈ Vadră, măsură de capacitate pentru grâne. – sl. *kūbilū*.

Câlnic, adj. ≈ Singuratic.

Cânepiște, s.f. ≈ Teren cultivat cu cânepă. – cânepă + suf. *-iște*.

Cârcâi, vb. ≈ a scoate sunete caracteristice păsărilor.

Cârci, s.m. ≈ Vârf de lăstar de vie; strugure mic.

Cârciumă, s.f. ≈ Local unde se consumă băuturi alcoolice (și mâncăruri); birt. [var. crâșmă.] – sl. *krucima*.

Cârlan, s.m. ≈ miel înțârcat; cal sub trei ani.

Cârlănior, s.m. ≈ Cal mic de statură.

Câști, s.n. ≈ Sumă de bani plătită cuiva la date fixe și care reprezintă de obicei o rată din arenda unei moșii. – tc. *kıst*.

Ceacâr, adj. ≈ sașiu. – tc. *çakir*.

Ceair, s.n. ≈ loc de pășunat; loc unde se adăpostesc vitele. – tc. *çayir* = câmpie.

Ceaslov, s.n. ≈ Carte bisericească cuprinzând anumite rugăciuni și cântări pentru diferite ceasuri (4) ale zilei și care servea cândva și ca abecedar. – sl. *časoslovū*.

Ceată, s.f. ≈ Grup (neorganizat) de oameni, adunați de obicei în vederea unui scop comun; (În Evul Mediu, în Țara

Românească și Moldova) Grup de organizare specială, militară și fiscală, alcătuit din subalternii de la sate ai dregătorilor domnești; pâlc. – sl. *četa*.

Ceaun, s.n. ≈ Vas de tuci, de formă emisferică, cu două toarte unite printr-un mâner, folosit pentru fierberea mămăligii sau a altor mâncăruri. – tăt. *ca(h)un*, ucr. *ca(v)un*.

Ceauș, s.m. ≈ Funcționar inferior, care îndeplinea funcția de ușier, de curier sau de aprod al curții; căpetenie de surugii. – tc. *çavuș*.

Ceche, s.f. ≈ Unealtă de lemn pentru curățirea de cenușă a vetrei.

Celar, s.n. ≈ Mică încăpere în locuințele țărănești, pentru păstrarea alimentelor și a obiectelor casnice; cămară. – lat. *cellarium*.

Celfăi, vb. ≈ a mânca cu zgomot; a ceflăi.

Celit, adj. ≈ Refăcut fizic, îngrășat.

Cemetie, s.f. ≈ Rudă, neam. – ung. *csimota, csemete*.

Cenac, s.n. ≈ strachină mare gen castron pentru adus ciorba la masă. – tc. *čanak*.

Ceosvârtă, s.f. ≈ o bucată de carne.

Cep, s.n. ≈ dop de butoi. – lat. *cipus*.

Cepar, s.n. ≈ Sfredel foarte mic.

Cepui, vb. ≈ a sfredeli o gaură în butoi pentru cep.

Cercui, vb. ≈ a lega, a strânge cu cercuri un vas cu doage, o roată de car etc.

Cercuială, s.f. ≈ cercuire.

Cerdac, s.n. ≈ Mic pridvor, uneori închis cu geamlâc, situat pe una sau pe mai multe laturi ale unei clădiri; galerie deschisă, mărginită de stâlpi (la vechile case boierești sau la mănăstiri); verandă, pridvor. – tc. *çardak*.

Ceteră, s.f. ≈ Vioară. – lat. *cithera*.

Cetină, s.f. ≈ Ramură, creangă de brad. – bg., scr. *çetina*.

Cevași, pron. neh. ≈ Ceva.

Cheaun, adj. ≈ Amețit de băutură, chercelit. – gr. *karón* = amețit.

Chebă, s.f. ≈ Manta țărănească lungă, împodobită cu găitane. [var. ghebă] – tc. *kebe*.

Chelfăneală, s.f. ≈ Bătaie zdravă dată cuiva sau primită de cineva. – chelfăni + suf. - *eală*.

Chelțeu, s.n. ≈ Coș rotund cu două toarte împletit din nuiele de alun sau de răchită.

Chendelă, adj. ≈ Lăuză. – probabil săs. înrudit cu *Kind* = copil.

Cheotoare, s.f. ≈ butonieră. – lat. **clautoria*.

Chercheli, vb. ≈ a se ameți ușor de băutură. – magh. *kerkedni*.

Cherlăi, vb. ≈ a scânci.

Chesea, s.f. ≈ Vas de cristal cu capac de ținut și de oferit dulceață musafirilor. – tc. *kiase* = ceașcă mare, cupă.

Chezaș, s.m. ≈ Persoană care garantează cu averea sa pentru o datorie făcută de altul; garant; (p. ext.) persoană care își ia răspunderea morală pentru cineva sau ceva. – magh. *kezes*.

Chiag, s.n. ≈ Ferment extras din sucul gastric al rumegătoarelor, care încheagă cazeina din lapte. – lat. vulg. *clagum*.

Chianțuri, s.n. ≈ Stânci.

Chichiță, s.f. ≈ Șiretlic, vicleșug (prin care cineva încearcă să scape dintr-o încurcătură); subterfugiu. – ngr. *kikie*.

Chihaia, s.m. ≈ Șeful pădurarilor; ostaș. – tc. *kehaya*.

Chilă, s.f. ≈ Veche măsură de capacitate pentru cereale, egală cu circa 680 de litri în Țara Românească. – tc. *kile*.

Chilie, s.f. ≈ Odăiță în interiorul unei mănăstiri, în care locuiește un călugăr sau o călugăriță; cămăruță. – sl. *kelija*.

Chilopastie, s.f. ≈ Nenorocire neașteptată.

Chimir, s.n. ≈ Brâu lat de piele, adesea ornamentat și prevăzut cu buzunare, pe care îl poartă țărani; șerpar. – tc. *kemer*.

Chindie, s.f. ≈ Timp al zilei către apusul soarelui; loc de pe bolta cerească unde se află soarele pe înserat; numele unui dans popular asemănător cu sârba; melodie după care se execută acest dans. – tc. *ikindi*.

Chindisi, vb. ≈ A broda, a coase la gherghef; a garnisi, a împodobi ceva; a sculpa. – ngr. *kento*.

Chingă, s.f. ≈ Fâșie de piele sau de țesătură de cânepă, cu care se fixează șaua pe cal. – lat. **clinga* (= cingula).

Chinovar, s.n. ≈ Sulfură roșie de mercur, folosită ca medicament și colorant. – bg. *kinovar*.

Chioambă, adj. ≈ proastă, nesocotită; care nu vede bine.

Chiondorî, vb. ≈ A se încrunta.

Chir, s.m. (grecism) ≈ Domn, jupân. – ngr. *kyr[ios]*.

Chirăi, vb. ≈ a se hârjoni.

Chiriadromion, s.n. ≈ Colecție de cuvântări bisericești. – gr. *chyriacodromion* = căile Domnului.

Chiriarh, s.m. ≈ Arhiepiscopul conducător al unei eparhii, mitropolii, patriarhii. – ngr. *kiriarhos*.

Chirnav, adj. ≈ bolnăvicios.

Chisăliță, s.f. ≈ fiertură de prune, zarzăr. – sb. *kiselica*.

Chistosi, vb. ≈ a tescui.

Chișită, s.f. ≈ Încheietură a piciorului, deasupra copitei, la animale. – bg. *kitčice*, scr. *kičica*.

Chită, s.f. ≈ jurubiță din fuioare de in sau de cânepă. [var. *chitaș*].

Chituceală, s.f. ≈ așezarea unor scânduri scurte între grinzi, la tavane.

Chițimie, s.f. ≈ construcție de dimensiuni extrem de reduse.

Ciarba, s.f. ≈ Ornament șerpuit.

Cilibiu, adj. ≈ fin, grațios, frumos. – tc. *celebi*.

Cin, s.n. ≈ (În societatea medievală) Poziție socială înaltă; ordin preoțesc sau călugăresc; tagmă. – sl. *cinŭ*.

Cingătoare, s.f. ≈ Fâșie de pânză, de mătase, de piele etc. care servește la încins; brâu.

Cinovnic, s.m. ≈ Funcționar de stat (de rang inferior). – rus. *činovnik*.

Cioacă, s.f. ≈ Vită bătrână și mică; unealtă veche și stricată; balivernă.

Cioaclă, s.f. ≈ sanie mică pentru cărat lemne în pădure. – magh. *csàklya*.

Cioareci, s.m. ≈ pantaloni țărănești strânși pe picior din pănură sau din dimie.

Ciocan, s.n. ≈ Știulete de porumb curățat de boabe; cocean; sticluță – sb. *čokan*.

Ciocărău, adj. ≈ prostănac.

Ciocârți, vb. ≈ a ciopârți; a paște puțină iarbă.

Cioflingar, s.m. ≈ om de nimic, secătură. – germ. *Schuhflicker*.

Ciohălă, s.f. ≈ carne bătrână.

Ciohodar, s.m. ≈ Slujbaș la curtea domnească din Țara Românească și Moldova având obligația să îngrijească de încălzăminte domnului sau îndeplinind funcția de lacheu al acestuia. – tc. *çuhadar*.

Ciolpan, s.m. ≈ Copac bătrân rămas cu puține ramuri.

Ciomag, s.n. ≈ Băț mare și gros, adesea cu măciulie sau întărit cu fier la unul din capete; bătă. – tc. *çomak*.

Ciomp, adj. ≈ Scurtat, ciumpăvit.

Ciopârtac, adj. ≈ (Om) mic cu părul scurt.

Ciopârți, vb. ≈ A tăia în bucăți mărunte, a ciocârți.

Ciopor, s.n. ≈ Grup de animale de același fel, cârd, cireadă, turmă. – magh. *csoport*.

Ciorăști, adj. subst. ≈ soi de pere sau de mere indigene.

Ciormoliță, s.f. ≈ Strat subțire de noroi.

Ciorofleacă, s.m. ≈ poreclă dată unui om moale, domol.

Cioropină, s.f. ≈ (peior.) Țigan.

Ciorovăi, vb. ≈ a se certa cu cineva.

Ciortan, s.n. ≈ Picior de pasăre în mâncarea gătită. – tc. *çortan*.

Ciotoi, s.n. ≈ Ciortan.

Ciozvârtă, s.f. ≈ Bucată mare de carne tăiată din trupul unui animal; halcă. – bg. *četvârt*.

Cir, s.n. ≈ Zeamă (îngroșată) scoasă din mămliga care fierbe, înainte de a fi mestecată; terci. – ucr. *čyr*.

Cireșar, s.m. ≈ Numele popular al lunii iunie. – cireășă + suf. *-ar*.

Ciric, s.n. ≈ Sfert, parte, bucată. – tc. *çerek*, bg. *çirek*, sb. *çerek*.

Ciricăi, vb. ≈ A ciripi în așteptarea hranei. – v.sl. *čirikati*.

Cislă, s.f. ≈ (În orânduirea feudală) Cotă-parte de bir care revenea unei persoane sau unei comunități dintr-o sumă plătită în comun; repartizare a dărilor fixată de obștea satului, proporțional cu averea fiecăruia. – sl. *čislo* = număr.

Cislaș, s.m. ≈ Contribuabil, birnic.

Cit, s.n. ≈ Material textil de calitate inferioară, înflorat și apretat, fabricat din bumbac. – tc. *čit*.

Citoră, s.f. ≈ Ciutură.

Citov, adj. ≈ Întreg, sănătos (la minte), nevătămat, zdravăn, teafăr. – sb., bg. *čitav*.

Ciubăr, s.n. ≈ vas tronconic făcut din doage de lemn, deschis în partea de sus, dar cu toate, în care se mulg vacile, oile și caprele. – bg. *cebăr*.

Ciucălău, s.m. ≈ Cocean de porumb, știulete [!] fără grăunțe. – ung. *csukló*.

Ciuciulete, adj. ≈ Udat de ploaie până la piele.

Ciudi, vb. ≈ a fi cuprins de ciudă; a se necăji. – sl. *čjuditi sen* = a se mira.

Ciuf, s.n. ≈ Smoc de păr zbârlit (căzut pe frunte); ciuhurez.

Ciufă, s.f. ≈ Momâie, sperietoare.

Ciufniță, s.f. ≈ Femeie urâtă.

Ciufulit, adj. ≈ Care este în dezordine, zbârlit.

Ciuhă, s.f. ≈ pasăre răpitoare de noapte din familia bufnițelor.

Ciuhurez, s.m. ≈ Păsăre răpitoare de noapte, asemănătoare cu bufnița.

Ciujdit, adj. ≈ Supărat, retras.

Ciulniță, s.f. ≈ Adâncitură într-un râu, unde apa formează un vârtej.

Ciumpăvi, vb. ≈ A amputa, a ciunti; a rupe, a frânge o plantă, o creangă. – *ciumpav*.

Ciungări, vb. ≈ A face lucrul de mântuială.

Ciupag, s.n. ≈ pieptul iei cusut cu flori. – v.sl. *cipagu*.

Ciupă, s.f. ≈ Albie în care se scaldă copiii mici; apa în care li se face baie. – bg. *čipa*.

Ciupeleagă, s.f. ≈ Pălărie veche.

Ciur, s.n. ≈ unealtă de cernut pleava, gunoiul sau neghina din cereale, făcută dintr-o rețea deasă de sârmă sau dintr-o bucată de piele perforată, fixată pe o ramă circulară de lemn; sită. – lat. *cibrum*.

Ciurciumel, adv. ≈ grămadă la un loc.

Ciurdă, s.f. ≈ Turmă de animale necornute; (fam.) Mulțime de oameni, de copii etc.; ceată, cârd. – magh. *csorda*.

Ciurleza, vb. ≈ A se moța.

Ciuruc, s.n. ≈ Lucru fără valoare, rest care nu mai e bun de nimic. (depr.) Om care nu e bun de nimic, vrednic de dispreț. – tc. *čürük*.

Ciușdi, vb. ≈ a pleca pe furiș.

Ciutură, s.f. ≈ Găleată sau vas făcut din doage sau dintr-un trunchi scobit, care servește la scos apa din fântână. – lat. **cytola*.

Clacă, s.f. ≈ Formă caracteristică a rentei feudale, constând din munca gratuită pe care țăranul fără pământ era obligat să o presteze în folosul stăpânului de moșie; muncă benevolă colectivă prestată de țărani pentru a se ajuta unii pe alții și care adesea este însoțită ori urmată de o mică petrecere, de glume, povestiri etc. – bg. *tlaka*.

Claie, s.f. ≈ grămadă mare de fân, de coceni, în formă conică. – sb. *kladnja*.

Clanță, s.f. ≈ (fig.) Gură.

Clăcaș, s.m. ≈ Țăran obligat să facă muncă de clacă pe pământul stăpânului moșiei. – clacă + suf. -aș.

Clădărie, s.f. ≈ Loc în care cresc ciuperci.

Clădi, vb. ≈ A face o claie de fân; a construi o casă. – sl. *klasti*.

Clănțani, vb. ≈ a vorbi mereu; a flecări.

Clănțau, adj. ≈ Rău de gură; (peiorativ) Avocat.

Clătă, s.f. ≈ Grup mic de oi desprins din turmă.

Cleanc, s.n. ≈ Cârlig de lemn făcut dintr-o creangă.

Clefăi, vb. ≈ A mânca cu zgomot, a plescăi.

Clefeti, vb. ≈ a bârfi, a cleveti.

Clin, s.n. ≈ petic de pământ sau de pădure în formă de triunghi. – v.sl. *klinŭ*.

Clironom, s.m. ≈ Moștenitor (al unui bun, al unui drept). – ngr. *klironómos*.

Clironomie, s.f. ≈ (Drept de) moștenire (a unui bun). – ngr. *klironomía*.

Cloambă, s.f. ≈ Creangă, ramură.

Cloanță, s.f. ≈ Babă urâtă, fără dinți, rea.

Cloci, vb. ≈ A șede pe ouă pentru a scoate din ele pui; a lenevi, a trândăvi. – bg. *kloči*.

Cloncan, s.m. ≈ Nume dat mai multor păsări (corbi, ulii, vulturi) care scot strigăte specifice asemănătoare.

Clondir, s.n. ≈ Vas de sticlă cu gâtul scurt și strâmt, în care se păstrează băuturi. – bg. *krondir*.

Clotăni, vb. ≈ A sparge lemn pentru facerea șitei.

Clotușe, s.f. ≈ Soi de prune mici.

Clucă, s.f. ≈ Legătură de fire textile (mai ales colorate) pentru diferite țesături; scul.

Clucer, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Dregător care se ocupa cu aprovizionarea curții domnești. – sl. *kliučari*.

Cneaz, s.m. ≈ Conducător al unui cnezat. – rus. *kneaz*, ucr. *knjaz*.

Coabe, s.f. ≈ Prevestitoare de rău.

Coajnică, s.f. ≈ Hrisovul domnesc scris pe pergament și întărit în timp precum o coajă.

Coc, s. m. ≈ Pasărea Corb-de-noapte (*Ardea nycticorax*).

Cocăraș, s.m. ≈ Floare de pădure, ghiocel.

Cocârlă, s.f. ≈ Mică ciupercă comestibilă, cu pălăria galbenă-roșcată, cu gust și cu miros de usturoi (*Marasmius scorodonius*).

Cocean, s.m. ≈ Tulpina unor plante cultivate, mai ales a porumbului, folosită ca nutreț. Știulete de porumb desfăcut de boabe, folosit adesea drept combustibil. – bg. *kočan*.

Cochineață, s.f. ≈ Construcție mică, neîncăpătoare.

Cocioarbă, s.f. ≈ Vătrar mare de brutărie. – rut. *kocérğa*.

Coclete, s.m. ≈ Prune îngemănate.

Cocleț, s.n. ≈ parte componentă a războiului de țesut, făcută din lemn, os sau sfoară cu un ochi la mijloc.

Cocolășit, adj. ≈ Șifonat.

Cocoloșit, adj. ≈ Răsfățat.

Cocon, s.m. ≈ Termen de politețe care denumește un bărbat; domn; fiu, fecior (aparținând unor părinți din clasele sociale înalte); copil mic, abia născut, prunc. – et. nec.

Cocoța, vb. ≈ A (se) urca pe ceva, a (se) așeza pe un loc mai ridicat.

Codârlă, s.f. ≈ partea de dinapoi, mobilă, a unei căruțe; câine mare.

Codină, s.f. ≈ Lână de calitate inferioară, tunsă de pe capul, picioarele și coada oilor.

Codini, vb. ≈ a tunde oile lângă coadă.

Codru, s.m. ≈ Pădure (mare, deasă, bătrână); bucată mare de pâine, de mămăligă etc. – lat. **quodrum* (= *quadrum*).

Cofă, s.f. ≈ Vas de formă (relativ) cilindrică, făcut din doage de brad, cu o toartă, în care se ține apa de băut; doniță. – bg., scr. *kofa*.

Cofer, s.n. ≈ vas din lemn (ca un ciubăr cu diametrul mai mic), folosit la încărcarea cu prune fermentate, „fierte”, a cazanului pentru fabricarea țuicii; cofă, donicioară a cărei coadă (lemn drept) o străbate oblic. – sb. *kofa*.

Cofleașă, s.f. ≈ Fructe putrezite.

Cofrânge, vb. ≈ A sparge, a face bucăți. – lat. **confrango*.

Col, s.n. ≈ Aripă (de moară de vânt); rând.

Colac, s.m. ≈ Un fel de pâine, de obicei în formă de inel, împletită din mai multe suluri de cocă. – sl. *kolačĩ*.

Colariz, s.n. ≈ tăieței fierți în lapte. – gr. *kollyris*.

Colaștră, s.f. ≈ laptele unei vite în primele zile după fătare. – lat. *colastra*.

Colcăi, vb. ≈ A fierbe, a bolborosi; a mișuna.

Colcovan, s.n. ≈ Bucată mare de mămăligă, brânză.

Coldar, s.n. ≈ Scândurică lungă de lemn cu care sala casei este fixată pe stâlpi mici de lemn.

Colibă, s.f. ≈ Casă mică și săracăcioasă. Adăpost provizoriu pentru oameni și, uneori, pentru animale, făcut din bârne, din crengi etc. și acoperit cu paie, ramuri etc. – sl. *koliba*.

Colindețe, s.n. ≈ Colăcei care se dau în dar colindătorilor în seara de Crăciun. („Un fel de cerșit colectiv, organizat de biserică la care participă copiii oamenilor «credincioși»” <sic !>- Cicănești).

Colnic, s.n. ≈ Drum îngust care trece peste un deal sau prin pădure; loc mic, în pădure, lipsit de arbori; luminiș. – bg. *kolnik*.

Colțan, s.n. ≈ colț mare de stâncă; cerc metalic prevăzut cu cuie ascuțite prins în jurul gâtului la câinii ciobănești spre a-i apăra de lupi.

Comarnic, s.n. ≈ Colibă mică în care locuiesc ciobanii la stână; umbrar pentru ciobani; poliță, scândură sau leasă de nuiele pe care se pune cașul la uscat. – bg. *komarnik*.

Comis, s.m. ≈ Mare dregător în Moldova și în Țara Românească, în Evul Mediu, care avea în sarcina sa caii și grajdurile curții domnești, precum și aprovizionarea cu furaje. – ngr. *kómis*.

Conac, s.n. ≈ casă boierească de la țară, pe o moșie; interval de timp egal cu o jumătate de zi. – tc. *konak*.

Condicar, s.m. ≈ Persoană care scria sau avea în păstrare condicile; arhivar. – condică + suf. *-ar*.

Contăș, s.n. ≈ Haină luxoasă, lungă, purtată în trecut de boieri. – pol. *kontusz*, bg. *kontoș*.

Conț, s.n. ≈ Bucată, crâmpei, fragment. – magh. *konc*.

Copci, vb. ≈ a săpa în jurul pomilor.

Copil de casă, s.m. ≈ Slujbaș mărunt, recrutat dintre fiii de boieri sau de negustori, care îndeplinea misiuni diverse: trimiterea

ordinelor, aducerea unor persoane, asistența la hotărnicirea moșiilor.

Copită, s.f. ≈ Claie mai mică de fân, căpiță.

Coporâie, s.f. ≈ Coadă coasei. – magh. *kaparó*.

Coptură, s.f. ≈ Bubă coaptă; abces.

Corcăi, vb. ≈ A mișuna.

Corcoji, vb. ≈ a face un lucru de mântuială.

Corcoli, vb. ≈ a alinta, a răsfăța.

Corcomeni, vb. ≈ A se răsfăța, a se pieptăna cu corcomen (în formă de două cornițe, de o parte și de alta a creștetului) tipic țărăncilor măritate.

Corconi, vb. ≈ A îngriji pe cineva în mod exagerat; a cocoloși.

Cordar, s.n. ≈ pană de lemn cu care se răsuțește coarda ferăstrăului pentru a se întinde pânza; sucitor.

Cordea, s.f. ≈ Panglică îngustă care servește ca ornament (legată în păr, la gât, la pălărie etc.). – ngr. *kordélla*.

Cordovan, s.n. ≈ Piele fină de capră sau de oaie, folosită pentru încălțăminte de lux și marochinărie. – it. *cordovano*.

Corfă, s.f. ≈ coș mare pentru transportul fructelor. – germ. *Korf*.

Corhănit, s.n. ≈ Transport al buștenilor de la locul unde au fost fasonați până la o cale de comunicație, prin târâre și rostogolire, cu ajutorul țapinei sau cu alte mijloace.

Corlată, s.f. ≈ Poliță în jurul cuptorului pe care se țin vase de bucătărie și alte lucruri mărunte; prichici. – magh. *korlát*.

Corlon, s.n. ≈ coș din cărămidă, la casă, ori la povarnă prin care se evacuează fumul.

Cornășel, s.f. ≈ Plantă erbacee cu tulpina în patru muchii, cu flori albe sau verzi și cu fructe acoperite cu peri curbați la vârf, care se agață de hainele oamenilor, de lâna oilor etc. (*Galium aparine*).

Cosac, s.m. ≈ Pește de apă dulce din familia crapului, cu corpul turtit lateral, cu solzi mici, negri-albăstrui pe spinare și argintii pe laturi (*Abramis ballerus*). – bg. *kosak*.

Cosoroabă, s.f. ≈ Fiecare dintre bârnele așezate orizontal deasupra pereților casei în lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii. [var. *costoroábă*] – magh. *koszorú, koszorúfa*.

Costandă, s.f. ≈ Monedă veche de argint, care valora în prima jumătate a sec. XVII a cincea parte dintr-un ducat. – ngr. *kostandináto*.

Costeliv, adj. ≈ Slab, uscățiv. – bg. *kosteliv*.

Costorit, adj. ≈ Acoperit cu un strat subțire de cositor; spoit.

Costrei, s.f. ≈ Mohor; buruiiană crescută în arătură.

Coșar, s.n. ≈ Îngrăditură de nuiele pentru adăpostirea vacilor, a oilor etc.; construcție cu pereți din împletitură de nuiele pentru păstrarea porumbului și a altor produse agricole; pățul. – bg. *košara*.

Coșcovi, vb. ≈ (despre tencuiala sau varul de pe pereți, despre furnirul de pe mobilă etc.) A se ridica, a se dezlipi și a se plesni din cauza căldurii, a umezelii etc., a se coji, a se scoroji.

Coșmelie, s.f. ≈ casă veche, mică și dărăpănată.

Coștobar, s.n. ≈ cutie din scândură, de formă trapezoidală, cu baza mere sus, deschisă, așezată pe căruț, lungă și lată cât el, pentru căratul (transportul) fructelor, al varului etc.

Cot, s.m. ≈ Veche unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 0,664 metri în Muntenia, care reprezenta distanța de la cot până la încheietura palmei; cârpă de pus pe cap.

Cotar, s.m. ≈ persoana care măsoară cu cotul capacitatea butoaielor; un fel de omidă (*chematobia brumata*) care atacă mai ales prunii și care se numește și *măsurător* din cauza mersului ei: se strânge și se întinde ca și cum ar măsura cu cotul.

Cotar, s.n. ≈ Tinda unei stâne de oi, unde stau scaunele pentru mulsul oilor; comarnic.

Cotârci, vb. ≈ A se împerechea (la pisici).

Cotârlă, s.n. ≈ Câine slab, javră.

Cotei, s.m. ≈ Motănel.
 Coteleală, s.f. ≈ Cotrobăială.
 Coteli, vb. ≈ a cotrobăi, a scotoci, a căuta amănunțit.
 Coti, vb. ≈ A măsura capacitatea unui vas de lemn; a cârmi.
 Cotie, s.f. ≈ Cutie de lemn fixată în căruță între loitre.
 Cotină, s.f. ≈ Cotitură, cot.
 Cotoc, s.m. ≈ Motan.
 Cotoi, s.m. ≈ Motan. <*cot < sl. *koť* = piscică.
 Cotoioasă, adj. ≈ (Treabă) dificilă.
 Cotoloi, s.n. ≈ Știulete de porumb, cotolan, cocean.
 Cotroană, s.f. ≈ bucătărie de vară făcută din scânduri.
 Cotrobăi, vb. ≈ A căuta răvășind lucrurile, a cerceta prin tot locul; a scotoci.
 Cotumpleț, s.n. ≈ Lemn tăiat foarte scurt, retezătură.
 Coțopeni, vb. ≈ a se forța.
 Covată, s.f. ≈ albie. – tc. *kovata*.
 Covălie, s.f. ≈ Fierărie.
 Covergă, s.f. ≈ Coviltir; acoperământ de frunze, de crengi, de rogojini etc. care servește ca adăpost împotriva soarelui, a ploii etc. – bg. *kuverki*.
 Cracă, s.f. ≈ Ramură (mai groasă) a unui copac; creangă.
 Crăcană, s.f. ≈ Cracă ramificată în formă de V; prăjină de această formă.
 Crăoni, vb. ≈ A țipa.
 Crăui, vb. ≈ A țipa.
 Crâmpoți, vb. ≈ a tăia în părți inegale.
 Crâng, s.n. ≈ Pădurice de arbori tineri și de lăstari; loc cu arbuști sau cu tufe; tufăriș, desiș. – sl. *krongu*.
 Crânjeu, s.m. ≈ Copil mic; un lucru mic.
 Crepa, s.f. ≈ stâncă.
 Credință, s.f. ≈ Întărirea unui act prin punerea pecetilor și a semnăturilor. – lat. **credentia*.
 Creițar, s.m. ≈ Monedă mică de argint, mai târziu de aramă, care a circulat și în Transilvania și Bucovina până la sfârșitul sec. XIX, valorând a suta parte dintr-un fiorin; (p. gen.) ban, gologan. – magh. *krajczár*.

Cresta, vb. ≈ A inciza; a se răni ușor.
 Cretință, s.f. ≈ obiect de îmbrăcăminte din portul național al femeilor române, ținând locul fustei și constând dintr-o bucată dreptunghiulară de stofă împodobită cu flori, cu fluturi sau cu motive naționale.
 Crihoi, s.m. ≈ Tânăr voinic, slab de minte.
 Crilă, s.f. ≈ Cărd, droaie de copii sau de oameni. – sl. *krilo*.
 Crintă, s.f. ≈ Vas de lemn (în formă de albie) de care se servesc ciobanii când storc zerul din caș. – bg. *krinica*.
 Criță, adv. ≈ foarte, extrem. – ucr. *kryča*.
 Crosnie, s.f. ≈ Legătură de lemne purtată în spinare. – rus. *króšněa*.
 Cruce, s.f. ≈ Unitate fiscală formată din doi până la patru birnici care plăteau împreună dările. – lat. *crux*, *-cis*.
 Crucer, s.m. ≈ Meșter specializat în construirea bisericilor și a crucilor. – lat. *crux*, *-cis* = cruce + suf. *-er*.
 Crumpănă, s. f. ≈ Cartof.
 Crunta, vb. ≈ a se încrunta. – lat. *cruentare*.
 Cucă, s. f. ≈ Coș zidit ridicat deasupra podelei podului, astupat în partea de sus și cu orificii laterale, prin care iese fumul în pod. Căciulă înaltă, uneori împodobită cu pene (de struț), pe care o purtau căpeteniile turcești și domnii români în timpul ceremoniilor. – tc. *kuka*.
 Cuclă, s.f. ≈ Legătură de fire; jerebie; (cinci cucle o păpușă).
 Cufăr, s.n. ≈ Ladă cu capac (și cu încuietoare) care se folosește la păstrarea și la transportarea diverselor obiecte; (pop.) Geamantan (de lemn). – pol., ucr. *kufer*.
 Cufrânge, vb. ≈ A sparge în bucăți. – lat. **confrango*.
 Cufureală, s.f. ≈ Diaree.
 Cuhnie, s.f. ≈ Bucătărie; cunie; bucătăria principală a mănăstirilor și cea de vară a gospodăriilor țărănești. – ucr. *kuhnja*.
 Cuibări, vb. ≈ A se adăposti; a se aciui, a se pripăși.
 Cujbă, s.f. ≈ Bucată de lemn sau de fier bifurcată la capăt care se fixează în pământ

sau într-un zid și de care leagă sau se atârână, cu un lanț, ceanul de deasupra focului. – scr. *gužba*.

Culcuș, s.n. ≈ Loc de dormit.

Culme, s.f. ≈ Prăjină lungă în casele țărănești, fixată orizontal de grinzi, de care se atârână haine, obiecte casnice etc. – lat. *culmen*.

Cumineca, vb. ≈ A se împărtăși, a se griji. – lat. **comunicare* = comunicare.

Cumpeni, vb. ≈ A pune în echilibru.

Cupar, s.m. ≈ Dregător domnesc, în Evul Mediu, în Moldova, care avea funcția de ajutor al paharnicului; titlu purtat de acest dregător. – cupă + suf. *-ar*.

Cupă, s.f. ≈ vas din lemn, de forma unei linguri mai adânci, mai mari, având coadă scurtă. – lat. *cuppa*.

Cupi, vb. ≈ A coase strâns, cu împunsături rare.

Cupit, adj. ≈ zgârcit. – sb. *kupiti*.

Cuptor, s.m. ≈ Numele popular al lunii iulie. – lat. *coctorium*.

Curătură, s.f. ≈ Loc într-o pădure curățat de arbori, de măracini etc. pentru a putea fi cultivat; runc; deal sau povârniș acoperit cu vii. [var. curățătură] cura + suf. *-ătură*.

Curea, s.f. ≈ Fâșie lungă și îngustă de pământ. – lat. *corrigia*.

Custură, s.f. ≈ Cuțit.

Cusur, s.n. ≈ Imperfecțiune, defect, meteahnă, hibă; (p. ext.) viciu – tc. *kusur*.

Cuti, interj. ≈ Pleacă ! (pentru alungarea vițelilor).

Cutia de obște ≈ Cutia milei, a satului sau a breslei.

Cutier, s.m. ≈ Persoană care are grijă de cutia de obște.

Cutră, s.f. ≈ Persoană prefăcută, fățarnică, intrigantă; lichea, secătură. – bg. *kutra*.

D

Daibojeală, s.f. ≈ Lucrare făcută de mântuială. – sl. *Dai Boj* = Dă Doamne !.

Dajdie, s.f. ≈ Impozit, dare, bir. – sl. *dažda*.

Dalb, adj. ≈ Alb, curat, imaculat; neprihănit; gingaș, grațios; luminos, limpede; strălucitor.

Dambla, s.f. ≈ acces de furie; (fig.) chef; pasiune pentru ceva. – tc. *tamla*.

Damf, s.n. ≈ miros caracteristic de alcool pe care îl exaltă cineva sau ceva. – germ. *Dampf*.

Dandana, s.f. ≈ Întâmplare neplăcută; belea, bucluc, încurcătură; zgomot mare, tărăboi; petrecere gălăgioasă. – tc. *tantana*.

Dara, s.f. ≈ Greutatea ambalajului, a recipientului, a vehiculului etc. în care se păstrează, se transportă sau se cântărește o marfă. Expresiile: Mai mare daraua decât ocaua sau nu face daraua cât ocaua = prea multă osteneală pentru obținerea unui lucru neînsemnat. – tc. *dara*.

Darac, s.n. ≈ unealtă simplă pentru pieptănat lâna, cânepa sau inul, formată dintr-un fel de perie cu dinți mari de oțel, montată pe un suport. – tc. *darak*.

Darap, s.n. ≈ O bucată măricică.

Daravelă, s.f. ≈ Afacere cu probleme.

Darva, s.f. ≈ Muncă grea și istovitoare; corvoadă. – et. nec.

Dascăl, s.m. ≈ Învățător (la țară); (p. ext.) profesor; om de știință; învățat, savant; cântăreț de biserică, diac, psalt, cantor. – bg. *daskal*.

Dava, s.f. ≈ Reclamație, plângere; femeie rea, cârcotașă. –sb. *dava*.

Davagiu, s.m. ≈ Reclamant. – tc. *davaci*.

Dăhula, vb. ≈ A se slei de puteri.

Dăjbrăni, vb. ≈ A (se) împăca.

Dăngi, s.f. ≈ Semne făcute la vite cu fierul roșu.

Dăocheat, adj. ≈ Fermecat; necuviincios.

Dăpărcior, adv. ≈ depărțișor.

Dăpune, vb. ≈ A se împlini sorocul de fătare. – lat. *deponere*.

Dărăpănare, s.f. ≈ Ruinare, năruire, surpare.

Dășchiolat, adj. ≈ desfăcut.

Dășela, vb. ≈ A te „rupe de mijloc”.

Dăula, vb. ≈ A (se) slei de puteri; a (se) istovi, a (se) speti, a (se) prăpădi.

Dâladeal, adv. ≈ Mai sus de...
 Dâlavale, adv. ≈ Mai jos de...
 Dâldora, s.f. ≈ Toi (în desfășurarea unei acțiuni, a unei proces); zor, belea, bucluc, necaz. – bg. *dârdoja*.

Dâlma, s.f. ≈ Formă de relief cu aspect de deal scund, izolat și cu vârful rotunjit.

Dâlvăreală, s.f. ≈ Muncă grea.

Dâră, s.f. ≈ Urmă lăsată de roata căruței. – sl. *dira*.

Dârlăi, vb. ≈ (depr.) a cânta; a lălăi.

Dârlău, s.m. ≈ flăcău muieratic (depr.).

Dârmon, s.n. ≈ ciur cu găuri mari pentru cernut cereale, semințe etc. – ngr. *dromoni*.

Dârstă, s.f. ≈ Piuă primitivă cu ciocane de lemn, acționată de curentul unei ape curgătoare, în care se băteau dimia și alte țesături de casă. – bulg. *drăstja*.

Dârvală, s.f. ≈ Muncă grea, corvoadă.

Dârvar, s.m. ≈ Tăietor de copaci în pădure (de obicei, țigan). – bg. *dūrvar*.

Deavolna, adv. ≈ De ajuns, din belșug, destul. – rus. *davol'no*.

Dedină, s.f. ≈ Uzanță, obicei. – sl. *dědina*.

Deget, s.n. ≈ Amprenta pentru analfabeți.

Dejurstva, s.f. ≈ Corp de gardă; comandament militar. – rus. *děžurstvo*.

Delă, s.f. ≈ Acțiune judiciară, proces, cauză; dosar. – rus. *delo*.

Delniță, s.f. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească) Parte din hotarul moșiei satului care se afla în stăpânirea ereditară a unei familii de țărani ce locuiau în satul respectiv; fâșie îngustă și lungă de teren situată într-o luncă sau pe un delușor; (p. ext.) moșie, proprietate. – ucr. *dil'nyc'a*.

Desagă, s.f. ≈ un fel de sac format din două părți (semănând fiecare dintre ele cu o traistă), care se poartă atârnat pe umăr sau pe șa. [var. *dăsag*]. – ngr. *dissaki(on)*.

Descâlci, vb. ≈ A desface fire de ață, de păr; a lămuri, a limpezi.

Deschebăla, vb. ≈ a-și da seama; a se lămuri.

Descherbăla, vb. ≈ A descurca.

Deschiola, vb. ≈ a desface un întreg în bucățele.

Desfofoli, vb. ≈ A desfășa, a dezbrăca.

Deșt, s.n. ≈ deget.

Deșugubină, s.f. ≈ Măcel, crimă; sumă plătită ca amendă pentru a evita acuzația de crimă; încurcătură, bucluc; șugubină. – sl. *Dusęubinū* = pierzându-și sufletul.

Devălmășie, s.f. ≈ (În obștea satească) Formă de stăpânire în comun a unei părți din hotarul satului.

Dever, s.n. ≈ Volumul vânzărilor de mărfuri pe o perioadă dată (exprimat în bani). – tc. *devir*.

Dezbăra, vb. ≈ A se dezvăța de o deprindere rea.

Dezghina, vb. ≈ A dezgina, a face să nu se mai înțeleagă, să se dușmănească; a (se) învrăjbi. – lat. *disglut[i]nare*.

Diac, s.n. ≈ Scriitor de cancelarie și slujbaș al vistieriei din Țările Române; grămătic; (p. ext.) copist; cântăreț bisericesc. – sl. *dijakū*.

Diacon, s.m. ≈ Membru al clerului aflat pe prima treaptă a ierarhiei preoțești. – sl. *dijakonū*.

Diafendesi, vb. ≈ A apăra, a susține. – ngr. *diafendévo*.

Diată, s.n. ≈ Testament; prevedere testamentară. – ngr. *díeta*.

Dibaci, adj. ≈ Îndemânatic, abil, priceput. – scr. *gibak*.

Diblă, s.f. ≈ vioară.

Dichis, s.n. ≈ podoabă, găteală, ornament.

Dichisi, vb. ≈ A lucra cu grijă; a potrivi ceva cu micală. – ngr. *diikisa*.

Dichiu, s.m. ≈ Administrator al bunurilor unei mănăstiri; econom. – ngr. *díkios* (lit. *dikeos* = drept legitim).

Dihanie, s.f. ≈ Animal sălbatic; fiară, jivină; ființă ciudată, monstruoasă; namilă, monstru. – sl. *dyhaniye* = răsuflare.

Dihonie, s.f. ≈ ceartă, zăzanie. – ngr. *dichonia*.

Dijmă, s.f. ≈ Dare care reprezenta a zecea parte din produsele principale,

percepută de stăpânii feudali de la producătorii direcți; (mai târziu) formă de rentă funciară feudală, care consta în cedarea de către țăran proprietarului funciar a unei părți din producția obținută de pe bucata de pământ primită de la acesta spre a fi lucrată. – sl. *dižma*.

Diligență, s.f. ≈ Trăsură mare, acoperită, cu care se făcea în trecut transportul regulat de poștă și de călători pe distanțe mai lungi; poștalion. – fr. *diligence*.

Dimie, s.f. ≈ Țesătură țărănească de lână. – tc. *dimi*.

Diminie, s.f. ≈ Durată de timp egală cu două luni. – ngr. *δίμνηος*.

Dinar, s.m. ≈ Monedă de aur sau de argint de origine arabă, care a circulat în trecut și în Europa. – ngr. *dinárion*, fr. *dinar*.

Diresuri, s.n. ≈ Denumire dată actelor de cancelarie domnească emise în Țările Române.

Divan, s.n. ≈ (În Imperiul Otoman) Consiliu cu atribuții politice, administrative și juridice, alcătuit din cei mai înalți demnitari; (în Țările Române) sfat domnesc. – tc. *divan*.

Divlă, s.f. ≈ căpățână de porc.

Dodii, s.f. ≈ Aiureli. (expr.: A vorbi sau a grăi în dodii = a vorbi fără șir; a aiura).

Doftor, s.m. ≈ Doctor.

Dog, s.n. ≈ Fund de deal.

Dohot, s.n. ≈ Lichid uleios obținut prin distilarea unor materiale vegetale și folosit la ungerea osiilor carului și căruței; păcură pentru uns osiile. – ucr. *dehoti*.

Doică, s.f. ≈ Femeie care alăptează (și îngrijește) copilul altei femei; dădacă. – bg. *dojka*.

Dojalnic, adv. ≈ muștrător.

Dol, s.n. ≈ Acțiune făcută cu rea-credință, cu viclenie, pentru a determina pe cineva să încheie un contract nefavorabil sau să admită o clauză defavorabilă într-un contract. – lat. *dolus*.

Dolman, s.n. ≈ Haină bărbătească groasă, căpușită cu blană. – fr. *dolman*, germ. *Dolman*.

Dondăni, vb. ≈ A bombăni, a spune vorbe fără legătură.

Doniță, s.f. ≈ Vas făcut din doage de lemn, cu toartă (și capac), cu care se cară și în care se ține apa; cofă. – scr. *dojnica*.

Dorobanț, s.m. ≈ Soldat din infanterie (cu plată). – magh. *drabant*.

Dotă, s.f. ≈ Bun material dat (cu forme legale) unei fete când se mărită; zestre. – fr. *dot*, lat. *dos -dotis*.

Draghină, s.f. ≈ Loitră (la căruță); fiecare dintre lemnele lungi (de sus și de jos) ale loitrei, în care sunt fixate spetezele. – ucr. *drabyna*.

Dram, s.n. ≈ Veche unitate de măsură pentru greutate (egală cu 3,18-3,23 grame) și pentru capacitate (egală cu 3,23-3,80 centimetri cubi). (fig.) Bucățică, fărâmă, crâmpci, strop, pic. – ngr. *drâmi*.

Drăngălău, s.m. ≈ Tânăr afemeiat; om care își pierde vremea degeaba; pierde-vară.

Dregător, s.m. ≈ (În Țara Românească și Moldova) Demnitar la curtea domnească având atribuții în sfatul domnesc, în administrație, justiție, armată; (p. gen.) conducător; înalt funcționar.

Dresuri, s.n. ≈ Fard, suliman; mirodenii.

Drișcă, s.f. ≈ Unealtă a zidarului cu care se netezește tencuiala, mortarul. – bg. *drăžka*.

Droagă, s.f. ≈ Căruță mare, greoaie și hodorogită. – rus. *droga*.

Droașcă, s.f. ≈ Căruță stricată.

Drog, s.n. ≈ Plantă târătoare din familia leguminoaselor, care crește prin pășuni montane (*Genista oligosperma*).

Dropică, s.f. ≈ Stare patologică constând în acumularea de lichid seros în țesuturi; hidropizie. – ngr. *drópikas*.

Drug, s.m. ≈ Bară de fier sau de lemn având diverse întrebuințări (în lucrări de construcții); fiecare dintre cele două lemne groase, sprijinite pe câte două picioare, care alcătuiesc patul sau corpul războiului de țesut manual; știulete de porumb. – scr. *drug*.

Drugă, s.f. ≈ Fus (mare și gros) pe care se pune fuiorul de tors urzeală pentru lăicere, saci; știulete de porumb. – scr. *druga*.

Dublu, s.m. ≈ vas de lemn sau de metal cu capacitatea de 15/20 kg pentru măsurarea cerealelor.

Ducat, s.m. ≈ Monedă de aur sau de argint (la origine italiană) care a circulat și în Țările Române. – it. *ducato*.

Dudău, s.n. ≈ Cucută; (p. ext.) (cu sens colectiv) buruieni, bălării. – magh. *dudva*.

Dudui, vb. ≈ A se zgudui, a se cutremura, a bubui a alunga, a goni.

Dugheană, s.f. ≈ Prăvălie mică, sărăcăcioasă. – tc. *diikkân*.

Dugos, adj. ≈ Încăpățânat, îndărătnic, morocănos.

Duhni, vb. ≈ A mirosi urât. – sl. *duhnoniti*.

Duholniță, s.f. ≈ vas în care se păstrează păcura pentru căruță.

Duhovnic, s.m. ≈ Preot care spovedește pe credincioși; (fig.) persoană căreia cineva îi încredințează gândurile, intențiile sale intime. – sl. *duhovnikū*.

Dul, s.n. ≈ Mușcătură otrăvită a unor insecte; carne întărită de lovituri.

Dulamă, s.f. ≈ Haină țărănească lungă (și îmblănită), făcută din postav gros. – tc. *dolama*.

Dulap, s.n./m. ≈ mobilă de lemn în care se păstrează diverse obiecte; scrânciob. – tc. *dolap*.

Dulie, s.f. ≈ Dungă vânăată pe piele lăsată de o lovitură.

Dulige, s.m. ≈ Picioare.

Dulman, s.n. ≈ haină ofițerească scurtă, îmblănită și împodobită cu brandenburguri, purtată de ofițeri. – germ. *Dolman*.

Dulgeac, adv. ≈ Domol, încet, lent.

Dumiri, vb. ≈ A se lămuri. – sl. **doměriti*.

Dură, s.f. ≈ roată de cașcaval; roțița scripetelui de la războiul de țesut; cerc metalic la plita sobei.

Dvostevnic, s.m. ≈ Conducător; persoană cu rol decizional.

Edecliu, s.m. ≈ Slujitor (cu rang inferior) la curtea domnească. – tc. *yedecli*.

Efendi, s.m. ≈ Titlu de politețe pus în Turcia, după un nume propriu, învățaților, funcționarilor; persoană care avea acest titlu. – tc. *efendi*.

Eforie, s.f. ≈ Nume dat unor instituții administrative de utilitate publică sau culturală din trecut; consiliul de conducere al acestor instituții; sediul acestor consilii; epitropie. – ngr. *eforía*.

Egumen, s.m./f. ≈ Stareț(ă). – ngr. *igúmenos*.

Emancipat, adj. ≈ Care nu mai depinde de cineva sau de ceva; care a devenit liber, independent. – fr. *émanciper*, lat. *emancipare*.

Embatic, s.n. ≈ Formă de arendare a unei proprietăți pe termen foarte lung, în intervalul căruia arendașul beneficia de toate drepturile de proprietate. – ngr. *embatíkion*.

Emperaclisi, vb. ≈ A alătura.

Enoriaș, s.m. ≈ Persoană care, practicând un cult, ține de o anumită parohie. – enorie + suf. *-aș*.

Eparhie, s.f. ≈ Diviziune administrativă bisericească, condusă de un episcop; episcopie, dieceză. – ngr. *eparhía*.

Epistat, s.m. ≈ Cel mai mic grad de ofițer de poliție; persoană care avea acest grad; administrator, logofăt, vechil. – ngr. *epistátis*.

Epitrahil, s.n. ≈ Patafir; obiect din odăjdiiile bisericești, în formă de fâșie lungă de stofă, de mătase etc., pe care sunt brodate motive religioase, purtat de preoți peste stihar, când oficiază. – sl. *petrahilū*, ngr. *epitrahílion*.

Epitrop, s.m. ≈ Tutore; administrator al unui bun, în special al averii unei biserici; efor. – ngr. *epítropos*.

Ereu, s.m. = Sacerdot; preot [var. erei]. – sl. (bg.) *jerei*.

Erița, s.f. = Preoteasă.

Estim(p), adv. ≈ În acest an. – lat. *istum tempus*.

Evangelie, s.f. = Parte a Bibliei, recunoscută numai de creștini, care cuprinde viața și învățătura lui Hristos; evangheliar. –

E

Ecsofilii, vb. ≈ A achita.

sl. *evangelije* < gr. *evangelion* = buna vestire < *eu* = bine și *anhelō* = vestesc.

Evhologhion, s.n. = Carte de rugăciuni. – ngr. εὐχολογιον.

Evtaxia, s.f. ≈ Persoană însărcinată cu ordinea în timpul serviciului religios.

Exarh, s.m. ≈ (În biserica ortodoxă) Demnitate bisericească, superioară aceleia de mitropolit și inferioară aceleia de patriarh, care se conferea, prin delegație, de către patriarhia din Constantinopol; persoană care deținea această demnitate. – ngr. *ixarhos*.

F

Fachiu, s.n. ≈ Ștergar, cârpă purtată de bătrâne.

Falangă, s.f. ≈ Butuc de lemn de care se legau, în regimul feudal, picioarele celor condamnați să fie bătuți la tălpi; (p. ext.) bătaie la tălpi aplicată în acest mod. – ngr. *falangas*.

Falcă, s.f. ≈ Întindere de pământ. – lat. *falcem*.

Farafastâc, s.n. ≈ moft, naz. – ngr. *farafas*.

Farbă, s.f. ≈ vopsea; culoare. – germ. *Farbe*.

Farfara, s.f. ≈ Flecar, palavragiu; persoană care duce vorba de colo-colo. – tc. *farfara*.

Fasule, s.f. ≈ plantă erbacee din familia leguminoaselor, cultivată pentru păstăile și semințele sale folosite în alimentație; fasole. – ngr. *fasoli*.

Fă, interj. ≈ Termen cu care cineva se adresează, la țară, unei persoane de sex feminin. [var. fa] – Scurtat din fa[tă] și influențat de mă.

Făcăleț, s.n. ≈ băț gros de lemn pentru mestecat mămăliga; meleșteu. – magh. *fakalán*.

Făcău, s.n. ≈ roată de moară cu fus vertical; (p. ext.) moară mică având o astfel de roată.

Făgaș, s.n. ≈ Urmă adâncă (și îngustă) săpată în pământ de șuvoaiele apelor de ploaie

sau lăsată de roțile unui vehicul; direcție, drum. – magh. *vágás*.

Făgădău, s.n. ≈ Han; ospătărie, cârciumă. – magh. *fogadó*.

Fălmătuc, s.n. ≈ Mototol de cârpe, frunze, paie.

Fățarie, s.f. ≈ Fățarnicie.

Făurar, s.m. ≈ Numele popular al lunii februarie. – lat. *febr(u)arius*.

Fălfan, s.n. ≈ Varză necrescută, cu frunzele nelegate.

Fânar, s.n. ≈ Construcție în care se păstrează fânul.

Fârțait, adj. ≈ Plimbăreț, care umblă fără rost.

Fâșie, s.f. ≈ Bucată lungă și îngustă (de material textil, de piele etc.), tăiată sau ruptă dintr-o bucată mai mare; suprafață lungă și îngustă de teren.

Fâșneață, s.f. ≈ (fam.) (Fată, femeie) iute, sprintenă, vioaie.

Făță, s.f. ≈ pește mic; (fig.) fetiță vioaie.

Fedeleş, s.n. ≈ butoiaș de forme diferite în care se țin sau se transportă apa ori vinul; petrecere nocturnă precedând căsătoria unui cuplu, desfășurată, de obicei, în noaptea de sâmbătă spre duminică. – magh. *fedeles*.

Fele, s.f. ≈ măsură de capacitate pentru lichide, egală cu circa trei sferturi de litru. – magh. *fele*.

Felinar, s.n. ≈ Dispozitiv pentru luminat, portativ sau fix, alimentat cu petrol și prevăzut cu un glob de sticlă ce adăpostește flacăra produsă de un fitil aprins. – tc. *fener*.

Ferecat, adj. ≈ Legat cu fiare, cu lanțuri, în obezi (după ce a fost arestat sau condamnat). (despre uși, încăperi) Încuiat, zăvorât.

Ferfeniță, s.f. ≈ Zdreanță. – ucr. *ferfelița*.

Fermenea, s.f. ≈ Haină scurtă făcută din stofă brodată cu fir sau cu mătase, uneori căptușită cu blană, pe care o purtau odinioară boierii peste anterior; scurteică îmblănită cu blană de oaie, purtată de țărani. – tc. *fermene*.

Fertun, s.m. ≈ Monedă cu valoarea unui sfert de marcă sau grivnă.

Feștanie, s.f. ≈ sfeștanie; slujbă religioasă făcută la începerea unei activități, la darea în folosință a unei construcții. – v.sl. (o)*svenštenije*.

Feșteli, vb. ≈ A (se) murdări, a (se) mânji; a o păți, a intra într-o încurcătură; a se face de răs. – magh. *festeni* = a vopsi, a zugrăvi.

Fier, s.n. ≈ Fierăstrău. – lat. *ferrum*.

Fiertură, s.f. ≈ Zeamă caldă; ciorbă de pasăre.

Filotim, adj. ≈ darnic, generos. – ngr. *filotimos*.

Finică, s.f. ≈ Fină (diminutiv).

Firfirc, s.m. ≈ Monedă mică de argint, a cărei valoare a variat în timp și în spațiu; băncuță.

Fișcă, s.f. ≈ biciușcă.

Fișiu, s.n. ≈ Batic subțire de mătase. – fr. *fichu*.

Fișteică, s.f. ≈ Bucată de pământ lungă și îngustă; fâșie de pământ (arabil).

Fitui, vb. ≈ A (se) consuma, a (se) termina.

Flaimuc, s.m. ≈ prostănac, nătărău.

Flanel, s.n. ≈ Pulover de lână cu nasturi.

Flămânzare, s.f. ≈ Spațiul gol în abdomenul animalelor.

Fleandură, s.f. ≈ zdreanță, buleandră. – sas *Flander*.

Fleanță, s.f. ≈ Haină prăpădită.

Fleară, s.f. ≈ Gură spartă.

Fleașcă, s.f. ≈ Fleșcăială; (fig.) om moale, lipsit de energie, molâu.

Flencăni, vb. ≈ A se bălăbăni; a vorbi multe și fără rost.

Flentic, s.n. ≈ Hăinuță prăpădită.

Fleoancă, s.f. (fam., depr.) ≈ Gură.

Fleoartă, s.f. ≈ femeie în care nu ai încredere; guralivă.

Fleoșcăit, adj. ≈ Moale, fără consistență; (fig.) (despre oameni) moleșit.

Fleș, s.m. ≈ (Om) naiv, bleg, nedescurcăț.

Florar, s.m. ≈ Numele popular al lunii mai. – floare + suf. *-ar*.

Florin, s.m. ≈ Denumire a unor monede de aur și de argint care au circulat și în Țările

Române până în sec. XIX. – germ. *Florin*, fr. *florin*.

Fluștura, vb. ≈ A flutura.

Fluture, s.m. ≈ Disc de metal mic și sclipitor, care se coase ca ornament pe unele obiecte de îmbrăcăminte (femeiești); fluturaș, paietă – lat. **flutulus*, cf. alb. *fluturë*.

Foale, s.f. ≈ stomac, burtă. ≈ lat. *follis*.

Focată, adj. ≈ Amărâtă.

Fodor, s.m. ≈ Mâneacă largă (la pl.) încrețituri (de pânză, de dantelă).

Folmotoc, s.n. ≈ Obiect mototolit.

Fonciere, s.f. ≈ Impozit care se plătea pentru proprietățile agricole. – fr. *foncière*.

Fonf, adj. ≈ (despre oameni) Care vorbește pe nas, care pronunță nazal; fonfăit.

Fotă, s.f. ≈ Parte componentă a costumului popular românesc (bogat ornamentată) purtată de femei, formată dintr-o țesătură dreptunghiulară de lână care se petrece în jurul corpului, ținând locul fusteii. – tc. *fota*. Fotă cu zăbrea = fotă cu câmpul umplut cu flori; fotă cu spetează = fota cu alesătura făcută în război.

Fraieri, vb. ≈ A păcăli, a trișa.

Frecuș, s.n. ≈ Lemn crestă pentru frecat brânza la stână. (fig.) Divergențe.

Frichini, vb. ≈ a se fâțâi.

Frunzar, s.n. ≈ Frunze uscate, servind ca așternut sau nutreț pentru vite.

Fuior, s.n. ≈ Mănunchi de cânepă sau de in melițat, pieptănat, periat, de pus în furcă.

Fulfucat, adj. ≈ (Persoană) gătită pretențios.

Fultucă, s.f. ≈ pernă mică, umplută cu fulgi.

Fund, s.n. ≈ partea de jos a unui vas, formând baza lui; cărpător – lat. *fundus*.

Funie, s.n. ≈ Funie de moșie (de pământ) = suprafață de teren de dimensiuni reduse, având de obicei forma unei fâșii înguste; frânghie. – lat. *funis*.

Fur, s.m. ≈ Hoț, tâlhar. – lat. *fur, furis*.

Furcă, s.f. ≈ vergea de lemn la capătul căreia se leagă caierul pentru a fi tors; unealtă de lemn pentru strângerea fânului; stâlp gros

de stejar de care se prind cosoroabele și care susțin acoperișul. – lat. *furca*.

Furcoi, s.n. ≈ furcă mare cu doi dinți, întrebuințată la încărcatul fânului.

Fus, s.n. ≈ unealtă pe care se înfășoară firul pe măsură ce este tors; nume dat unor părți ale mașinilor de țesut, de depănat, de măcinat cerealele. – lat. *fuscus*.

Fuscel, s.m. ≈ fiecare dintre vergelele trecute printre firele de urzeală la războiul de țesut; vergea. – lat. **fusticellus*.

Fustaș, s.m. ≈ Lăncier din garda domnească înarmat cu sulii. [vechiul rom. *fuște* = suliță – lat. *fustis*].

Fuștei, s.m. ≈ Fiecare dintre vergelele verticale ale loitrei carului; cotor de ceapă. – lat. **fusticellus* < *fustis* = băț, țaruș.

G

Gadină, s.f. ≈ Animal sălbatic; jivină, dihanie. – bg. *gadină*.

Gagic, s.m. ≈ amant, iubit.

Galben, s.m. ≈ Nume dat mai multor monede străine de aur, de valori variabile, care au circulat și în Țările Române. – lat. *galbinus*.

Galeș, adj. ≈ Drăgăstos, duios. – bg. *kaleš*.

Gardină, s.f. ≈ Șanțuleț făcut la capetele din interior ale doagelor unui butoi, în care se fixează fundul sau capacul. – germ. *Gargel*.

Garniță, s.f. ≈ Vas de metal în care se păstrează carnea de porc în untură. – scr. *grnac*, pol. *garniec*, rus. *garnec*.

Gașpar, s.m. ≈ (Om) negru la față.

Găgăuță, s.m. ≈ (Om) prostănac, redus, tont, nerod, neghiob. Găina, vb. ≈ (despre oameni) A lăncezi; a boli; a moțai.

Găină, s.f. ≈ Oală mică de pământ. – lat. *gallina*.

Găinărie, s.f. ≈ potlogărie.

Găitan, s.n. ≈ Fir de metal sau șiret (împletit ori răsucit) de lână, mătase etc., cusut ca ornament la unele obiecte de îmbrăcăminte. – tc. *gaytan*.

Găleată, s.f. ≈ Veche măsură de capacitate pentru lapte, cereale etc., a cărei

valoare a variat în timp, pe regiuni și pe substanțe; conținutul acestei măsurii; dijmă în grâne care se percepea în Evul Mediu, în Țările Române. – lat. *galleta*.

Găligan, s.m. ≈ Om sau băiat foarte înalt; gligan, lungan.

Găoci, vb. ≈ a găuri, a scobi.

Gătej, s.n. ≈ Creangă subțire și uscată care servește la aprinderea focului; vreasc. – sl. *gatī*.

Găvan, s.n. ≈ Scobitură, adâncitură pe care o prezintă un obiect; obiect sau parte a unui obiect care prezintă o scobitură. – bg., scr. *vagan*.

Găfâi, vb. ≈ A respira des și greu.

Găgă, s.m. ≈ Știulete nedezvoltat; (fig.) Om slab la minte.

Găgâlice, adj. ≈ mic.

Găjâi, vb. ≈ A răsufla greu, cu zgomot.

Găjganie, s.f. ≈ Nume generic dat insectelor (sau, p. gen., animalelor mici.) – sl. *gongnanije*.

Gâlcă, s.f. ≈ inflamare a ganglionilor. (fig.) Nod sau porțiune mai îngroșată care apare la firele textile (toarse). – bg. *glăki*.

Găldău, s.n. ≈ loc adânc într-o apă curgătoare.

Gălgâi, vb. ≈ A sorbi o băutură cu înghițituri mari (și cu zgomot).

Gâlmă, s.f. ≈ Dâmb, movilă; umflătură, gâlcă. – sl. *chl'umū*.

Gâneat, s.n. ≈ Excrement de pasăre. – lat. *gallinaceum*

Gângăni, vb. ≈ a vorbi nedeslușit.

Gânj, s.n. ≈ Cerc împletit din curpen; (fig.) tăcut.

Gârbiță, s.f. ≈ Piele care atâră sub gâtul animalelor.

Gârlici, s.n. ≈ Intrare (strâmtă) într-un beci, într-o pivniță. – sb. *grlič* = gât de sticlă.

Gârniță, s.f. ≈ Arbore înrudit cu stejarul, cu tulpina dreaptă, a cărei scoarță are la exterior un strat solzos, cu frunze mari, lungi, fără pețiol (*Quercus frainetto*). – bg. *granica*.

Găță, s.f. ≈ Cosiță; panglică sau șiret care se împletește la capătul cosițelor.

Gealău, s.n. ≈ Rindea (mare). – magh. *gyaló*.

Geambaș, s.m. ≈ Persoană care vinde cai sau mijloacele vânzarea cailor. – tc. *cambaz*.

Gelep, s.m. ≈ Negustor oriental din Evul Mediu care cumpăra vite din Țările Române spre a le vinde la Constantinopol. – tc. *celep*.

Gerar, s.m. ≈ Numele popular al lunii ianuarie. – ger.

Ghebă, s.f. ≈ Manta țărănească lungă, împodobită cu găitane. – tc. *kebe*.

Ghelbeț, adj. ≈ Sălbatic.

Ghelmesit, s.n. ≈ Stofă de mătase sau de atlas cu ape din Alep. – tc. *germsud*.

Ghemotoc, s.n. ≈ Obiect strâns în formă de ghem.

Ghenar, s.m. ≈ Ianuarie.

Gherăni, vb. ≈ A zgâria.

Ghermălău, s.n. ≈ Deal rotund.

Gherme, s.m. ≈ Vierme.

Ghespe, s.f. ≈ Viespe.

Ghidănac, s.n. ≈ Ciocan, toporaș cu coadă de lemn.

Ghindoc, adj. ≈ Pipernicit, mic.

Ghiortăi, vb. ≈ A chiorăi mațele.

Ghiotură, s.f. ≈ Mulțime, cantitate mare; grămadă. – tc. *götürü* = în bloc.

Ghișer, s.n. ≈ Cerc de metal sau de nuiele pus la capătul a doi stâlpi la poartă pentru ca animalele să nu poată deschide.

Ghivezie, adj. ≈ Roșu aprins.

Ghizd, s.n. ≈ Împrejmuire care formează îngrăditura unei fântâni de la pământ în sus. – v.sl. *gyzda* = podoabă.

Ghizdav, adj. ≈ vioi, zburdalnic; frumos. – v.sl. *gyzdavŭ*.

Ghizdei, s.m. ≈ Plantă perenă de nutreț, cu frunze trifoliolate, cu flori galbene (*Lotus corniculatus*).

Gioarsă, s.f. ≈ lucru uzat. – ucr. *cereslo*.

Giricăi, vb. ≈ a imita strigătul păsărelelor. – v.sl. *čirikati*.

Giubea, s.f. ≈ Haină lungă și largă din postav fin, adesea căptușită cu blană, purtată, în trecut, de boieri. – tc. *cüppe*.

Giuroi, s.n. ≈ Lichid în curgere continuă.

Glagore, s.f. ≈ minte, pricepere. – v.sl. *glagolŭ*.

Glamnică, s.f. ≈ Șervet răsucit în formă de colac, pe care îl pun femeile pe creștet când duc greutatea pe cap. – bg. *glavnik*.

Glămătie, s.f. ≈ Gâlcă, chist, dulie.

Gloabă, s.f. ≈ Cal slab, prăpădit (și bătrân); mârțoagă; amendă care se aplica cuiva ca urmare a săvârșirii unor delictes sau crime. – sl. *globa*.

Globi, vb. ≈ A amenda, a aplica cuiva o gloabă; a prăda, a jefui.

Glod, s.n. ≈ Noroi; loc, teren, drum noroios. – rus. *gluda*.

Glodar, s.n. ≈ Măr mic.

Glodi, vb. ≈ A freca, a roade, a apăsa (o parte a corpului), producând o senzație neplăcută, durere etc. – scr., rus. *glodati*.

Glojdi, vb. ≈ A mânca.

Goangă, s.f. ≈ insectă, gânGANIE; (fig.) minciună.

Goga, s.f. ≈ femeie prostănacă; sperietoare pentru copii.

Gogi, vb. ≈ A fi suferind, bolnav (o perioadă mai lungă), fără a prezenta simptome clare și de obicei fără a cădea la pat; a purta o boală pe picioare timp mai îndelungat.

Gogoloi, s.n. ≈ Mic obiect (maleabil) de formă sferică.

Golgoază, s.f. ≈ Fruct, poamă necoaptă.

Gologan, s.m. ≈ Monedă de aramă (în valoare de 10 bani); (p. gen.) monedă de mică valoare; ban.

Gongăni, vb. ≈ a gânGURI, a scoate sunete abia articulate.

Goni, vb. ≈ a fugări pe cineva; a se împreuna vitele. – v.sl. *goniti*.

Gorgan, s.n. ≈ Movilă înălțată deasupra unui mormânt străvechi. – rus. *kurgan*.

Gospodar, s.m. ≈ Domnitor. – bg., scr. *gospodar*.

Goștină, s.f. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Dare care se percepea în oi, porci sau vaci. – et. nec.

Grămătic, s.m. ≈ Secretar sau scriitor într-o cancelarie (domnească sau boierească). – ngr. *ghrammatikós*.

Grebăn, s.n. ≈ Regiune a corpului unor animale (mari) situată între gât și spinare; coamă a unui munte. – sl. *grebeni* = pieptene.

Greblă, s.f. ≈ Unealtă cu ajutorul căreia se strâng paiele, fânul etc. sau cu care se mărunțesc bulgării de pământ, se nivelează solul etc. – bg. *greblo*.

Grijanie, s.f. ≈ Împărtașanie.

Grindă, s.f. ≈ Element de construcție din lemn, cu lungimea mare în raport cu celelalte dimensiuni, folosit de obicei la asigurarea rezistenței unei construcții; (fig.) frunte – sl. *grenda*. („Fată, frământă aluatul până când o curge sudoare din grindă.”-Poenărei).

Grindei, s.n. ≈ Una dintre părțile componente ale plugului cu tracțiune animală, care leagă între ele toate celelalte elemente; grindă mică (fixată la o construcție de-a curmezișul și orizontal). – bg. *gredel*, scr. *gredelj*.

Gripcă, s.f. ≈ Unealtă care servește la curățarea doagelor (vechi), a grinzilor etc. – bg. *ogribka*.

Grivă, adj. ≈ Pătat cu alb și negru. – bg. *griv*.

Grof, s.m. ≈ Mare latifundiar maghiar (având titlul de conte). – magh. *grof*.

Grohăi, vb. ≈ (despre porci) a scoate sunete specifice acestora.

Grop, s.n. ≈ Săculeț cu bani pecetluit, care se expediază prin poștă. – it. *groppo*.

Grui, s.n. ≈ Pisc sau coastă de deal. – et. nec.

Grumpene, s.f. ≈ cartofi. [var. crumpene] – sb. *krumpir*.

Guard, s.m. ≈ Soldat sau (p. ext.) ofițer, agent însărcinat cu paza. – it. *guardia*.

Gubăvie, s.f. ≈ Slăbiciune; sifilis.

Guguli, vb. ≈ A se răsfăța, a alinta, a dezmierda, a mângâia.

Guici, vb. ≈ A guița, a gurlița.

Gurare, s.m. ≈ Porc slab, mîncăcios, dar greu de săturat.

Gurlup, s.f. ≈ Prună verde stricată.

Gustar, s.m. ≈ Numele popular al lunii august. – lat. *gustus*.

Gușter, s.m. ≈ Specie de șopârlă de culoare verde, cu coada lungă, care se hrănește cu insecte (*Lacerta viridis*). – bg., scr. *gușter*.

H

Haidamac, s.m. ≈ Derbedeu, bătăuș, tâlhar; om zdravăn, vlăjgan, lungan. – tc. *haydamak*.

Haidoș, adj. ≈ Zdravăn, voinic, chipeș. – et. nec.

Haitic, s.n. ≈ haită de lupi. – magh. *hajtek*.

Halcă, s.f. ≈ Bucată mare de carne sau din alt aliment; hartan. – magh. *halk*.

Halea, adj. ≈ În serviciu, în funcție, în activitate. – tc. *hâljâ*.

Hali, vb. ≈ A mânca (repede și cu lăcomie). – țig. *halo*.

Hambaca, s.f. ≈ Încăpățânare, ambiționare.

Hambar, s.n. ≈ ladă mare de lemn, în care se păstrează făina, mălaiul sau cerealele. – tc. *ambar* = magazin, depozit.

Han, s.n. ≈ local cu ospătărie unde se pot adăposti peste noapte drumeții. – tc. *han*.

Hantilă, s.f. ≈ Casă foarte mare cu acareturi diverse.

Hanță, s.f. ≈ gură; gură care vorbește mult și fără rost. – ucr. *hanca* = mârtoagă.

Harac, s.m. ≈ Par lung care servește la susținerea viței de vie și a altor plante agățătoare. – ngr. *haráki*.

Haraci, s.n. ≈ Tribut anual pe care țările vasale îl plăteau Imperiului Otoman. – tc. *haraç*.

Haraiman, s.n. ≈ gălăgie, tărăboi.

Harbat, adj. ≈ (om) bătătarnic, de inițiativă.

Harhalie, s.f. ≈ Toană, nebulie.

Hartalâc, s.n. ≈ scandal, ceartă.

Hartapali, vb. ≈ A (se) face bucăți; a (se) ferfeniți, a (se) sfâșia, a (se) zdrențui.

Hartofilax, s.m. ≈ Bibliotecar, arhivar, hârțogar. – ngr. *hartofilax*.

Harțaba, s.f. ≈ Epitet dat unei femei de moravuri ușoare; prostituată.

Harțag, s.n. ≈ Poftă de ceartă (mai adesea însoțită de bătaie). – ung. *harcag*.

Hatâr, s.n. ≈ Plăcere, poftă, plac. – tc. *hatir*.

Havaet, s.n. ≈ Contribuție pe leafă, venit plătit de cei cu funcții publice. – tc. *avaid* = venit.

Hădărău, s.n. ≈ Lemnul gros și mobil al îmblăciului cu care se bat cerealele. – magh. *hadaró*.

Hăla, pron. ≈ Acela. – lat. *illum, illa*.

Hălăciucă, s.f. ≈ Pom stufos, cu ramuri mari; (fig.) nepieptănat.

Hălăduitor, s.m. ≈ Locuitor.

Hălpăni, vb. ≈ a mânca repede, cu zgomot, a hălpăi. – bg. *hlapam*.

Hămuși, vb. ≈ A tunde oilor lâna dintre picioare, pentru a le putea mulge mai ușor.

Hăndrăni, vb. ≈ a bolborosi.

Hăplan, s.m. ≈ Om mare și lacom.

Hărăbaie, s.f. ≈ Casă mare. – tc. *harabe*.

Hărăni, vb. ≈ a se hrăni; a-și câștiga existența.

Hărtăni, vb. ≈ A (se) face bucăți; a (se) ferfeniți, a (se) sfâșia, a (se) zdrențui.

Hășmandău, s.m. ≈ Om voinic, periculos.

Hățaș, s.n. ≈ cărare făcută de fiarele sălbatice în pădure.

Hăuli, vb. ≈ A chiui; a răsuna prelung; a hăui, a hui.

Hăldan, s.m. ≈ Cânepă de toamnă, care produce sămânță.

Hăltăcăi, vb. ≈ A se clătina lichidul în vas.

Hăltâi, vb. ≈ a scutura.

Hâmb, s.n. ≈ Lucru povârnit, strâmb.

Hâmboacă, s.f. ≈ Femeie urâtă și lacomă.

Hără, s.f. ≈ ceartă, gălceavă.

Hârb, s.n. ≈ Ciob, spărtură; vas (de bucătărie) vechi, uzat, spart sau de proastă calitate; (p. gen.) orice lucru lipsit de valoare, vechi, stricat; (fig.) Om bătrân, bolnav, neputincios. – bg. *hărbel*.

Hârbar, s.m. ≈ Fără căpătâi, hoinar, vagabond.

Hârcă, s.f. ≈ Craniu (de mort); țeastă; epitet depreciativ dat unei femei bătrâne, urâte și rele. – ucr. *hyrka*.

Hărdău, s.n. ≈ Vas făcut din doage de lemn, dintre care două pot fi mai lungi și

găurite, servind ca toarte, întrebuințat la păstrarea sau la transportarea lichidelor. – magh. *hordó*.

Hârlav, adj. ≈ Ticălos, stricat; murdar.

Hârlă, s.f. ≈ Scroafă rău hrănită.

Hârșău, s.n. ≈ Hârleț.

Hârșie, s.f. ≈ blană de miel cu lâna creată și mărunță, din care se fac căciuli, gulere etc. – magh. *hasker*.

Hârtoagă, s.f. ≈ Hârtie scrisă, document, act (vechi sau fără valoare). – hârtie.

Hăță, s.f. (depr.) ≈ gloabă, mârtoagă.

Hățâna, vb. ≈ A scutura puternic; a zgâlțâi; a hățâi; a (se) legăna, a (se) balansa.

Helgheșă, s.f. (peiorativ) ≈ doamnă.

Helișveriș, s.n. ≈ vânzare, negoț, afaceri (reușite). – tc. *alișveriș*.

Herghelegiu, s.m. ≈ păzitorul și îngrijitorul unei herghelii de cai.

Herțeg, s.m. ≈ Duce, voievod. – germ. *Herzog*.

Hiară, s.f. ≈ Animal sălbatic mare; bestie. (fig.) Om extrem de rău, de crud, de violent. – lat. *fera*.

Hihoneală, s.f. ≈ Râs; chicoteală.

Hircov, s.n. ≈ firul apei, partea de mijloc a râului.

Hire, s.f. ≈ Fire; natură, caracter, fel.

Hirotonisi, vb. ≈ A ridica un diacon la rangul de preot; a hirotoni. – sl. *herotonisati*.

Hlizi, vb. ≈ a se uita ca prostul. – bg. *hlezja se*.

Hoagă, s.f. ≈ Râpă, văgăună.

Hoagănă, s.f. ≈ Murdărie, noroi.

Hoagăr, s.m. ≈ Neam străin.

Hoanță, s.f. ≈ Femeie fără rușine, care strică liniștea.

Hoască, s.f. ≈ femeie bătrână și rea. – ucr. *hașca* = viperă.

Hobaie, s.f. ≈ Râpă.

Hobană, s.f. ≈ Loc adăpostit între două coaste de deal.

Hodaie, s.f. ≈ cameră; locuință izolată de sat. – tc. *oda*, bg. *odaia*.

Hodăcăi, vb. ≈ a hăltăcăi, a mișca un lichid într-un recipient.

Hodârnă, s.f. ≈ animal neîngrijit.

Hodini, vb. ≈ A se odihni.

Hodorog, s.m. ≈ bătrân ramolit.
 Hogeac, s.n. ≈ coș, horn. – tc. *ocak*.
 Hojmalău, s.m. ≈ om voinic și înalt.
 Holercă, s.f. ≈ rachie de proastă calitate.
 – ucr. *horilca*.
 Holie, s.f. ≈ Copil mic; parazit.
 Holtei, s.m. ≈ Bărbat necăsătorit; burlac,
 becher, celibatar; flăcău. – ucr. *holtjaj*.
 Honcăni, vb. ≈ a schiopăta.
 Hondroni, vb. ≈ a trăncăni cu voce tare.
 Horbotă, s.f. ≈ dantelă. – pol. *forbot*.
 Horhol, s.n. ≈ Teren cu vârtoape.
 Horholi, vb. ≈ a se surpa (un teren).
 Horholină, s.f. (peior.) ≈ hoinară.
 Horhom, s.f. ≈ Bogăție; îndestulare.
 Horhoni, vb. ≈ a râde prosteste.
 Horj, s.n. ≈ amestec din pământ și nisip, horjai.
 Hornăi, vb. ≈ A sforăi.
 Hoștorog, adj. ≈ bătrân ramolit.
 Hotac, s.n. ≈ cuib, sălaş.
 Hotarnic, adj. ≈ Care se referă la hotarele unei moșii. – hotar + suf. *-nic*.
 Hram, s.n. ≈ Patronul unei biserici creștine; (p. ext.) serbarea patronului unei biserici. – sl. *hramŭ*.
 Hrisov, s.n. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Act domnesc care servea ca titlu de proprietate, de privilegiu etc. – ngr. *hrisóvuilon* = bulă de aur.
 Hudubleajă, s.f. ≈ Pasăre mare, răpitoare.
 Hududoii, s.n. ≈ Vale strâmtă și adâncă. – scr. *hudoudolje*.
 Hui, vb. ≈ A răsuna prelung; a vui.
 Huidumă, s.f. ≈ Persoană mare și grasă; matahală.
 Huiet, s.n. ≈ Vuiet.
 Hulă, s.f. ≈ Ocară, injurie; ponegrire, calomnie; blasfemie. – sl. *hula*.
 Hulubă, s.f. ≈ fiecare dintre cele două prăjini prinse de crucea căruței, a trăsorii, între care se înhamă calul. – ucr. *holobija*.
 Humă, s.f. ≈ Numele popular al argilei întrebuințate la spoitul caselor. – bg. *huma*.
 Hupii, vb. ≈ A flămânzi; a munci pe rupte.
 Hurloi, s.n. ≈ coș primitiv la sobă.

Hurui, vb. ≈ a face zgomot ca acela care se aude când umblă o căruță.

Huruială, s.f. ≈ porumb, grâu măcinat mare, întrebuințat ca hrană pentru animale.

Hutupi, vb. ≈ A se opinti; a înfuleca.

Huzmet, s.n. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Dar omagial, plocon; (p. ext.) rang; venitul unor dări, ca vinăriciul, oieritul etc., sau venitul ocnelor și al vânilor. – tc. *hizmet*.

I

Iacacine, pron. ≈ Dracul.

Iască, s.f. ≈ Nume dat mai multor ciuperci parazite în formă de copită de cal, uscate și tari, care cresc pe trunchiul arborilor și care, tratate special, erau folosite, în trecut, la aprins focul sau, în medicina populară, ca hemostatic (Fomes și Phellinus). – lat. *esca* = hrană, medicament.

Iazmă, s.f. ≈ Arătare urâtă și rea, nălucă, vedenie. (fig.) Persoană slabă, cu înfățișare respingătoare.

Ibâncă, s.f. ≈ Pătură (care se așterne pe spinarea cailor).

Iconom, s.m. ≈ Persoană însărcinată cu administrarea unei instituții. – ngr. *οἰκονομος*.

Iconostas, s.n. ≈ Catapeteasmă; pupitru pentru icoană. – sl. *ikonostasŭ*.

Icu, s.n. ≈ Joc de copii cu cinci pietricele, cea mai mare fiind *icu*.

Icușar, s.m. ≈ Cercei sau salbă confecționată din icosari. – ngr. *ikosári*.

Ie, s.f. ≈ Bluză femeiească caracteristică portului național românesc, confecționată din pânză albă de bumbac, de in sau de borangic și împodobită la gât, la piept și la mâneci cu cusături alese, de obicei în motive geometrice, cu fluturi, cu mărgelile etc – lat. *linea*.

Iepe, s.f. ≈ fiecare dintre cele două scândurele așezate sub războiul de țesut, pe care țesătoarea pune picioarele pentru a schimba ițele. – lat. *equa*.

Ierarh, s.m. = Arhiepiscop [var. *erarh*]. – bg. *ierarh*.

Iereu, s.m. ≈ Preot.

Ierodicon, s.m. = Călugăr cu funcție de diacon. – sl. *ijerodijakonŭ*.

Ieromonah, s.m. = Călugăr cu funcție de preot [var. ermonah]. – sl. *ijeromonahŭ*.

Iezer, s.n. ≈ Lac adânc (de munte). – sl. *jezerŭ*.

Ifos, s.n. ≈ Mândrie neîntemeiată; orgoliu, înfumurare. – ngr. *ifos*.

Igliță, s.f. ≈ Croșetă; uneltă de metal sau de lemn, de formă alungită și plată, cu vârful ascuțit și scobită la ambele capete, pe care se deapănă ața și care servește la împletirea plaselor, la înnodarea ochiurilor etc. – bg. *iglica*.

Ilic, s.n. ≈ Pieptar (țărănesc) fără mâneci, cu revere, încheiat în față, confecționat de obicei din postav roșu sau negru ori din dimie albă (și împodobită cu găitane). – tc. *yelek*.

Im, s.n. ≈ Noroi, murdărie. – lat. *limus*.

Iminei, s.m. ≈ Pantofi cu vârful ascuțit, purtați în trecut de țărani; pantofi de modă turcească, cu căputa înconjurând călcâiul, făcuți din marochin și purtați odinioară de boieri. – tc. *yemeni*.

Ingliță, s.f. ≈ ac cu vârf în formă de cârlig, pentru croșetat.

Inima, vb. ≈ a se întări, a îmbărbăta, a anima, a însufleți.

Ipac, adv. ≈ De asemenea, așijderea, tot așa. – sl. *ipakŭ*.

Ipingea, s.f. ≈ Manta bărbătească făcută din dimie sau din postav (cu glugă și împodobită cu găitane), care se purta în trecut. – tc. *yapincak*.

Iritic, s.m. ≈ Adept, propovăduitor al unei erezii; eretic. – sl. *eretikŭ*.

Irmologhion sau Catavasier musicesc ≈ carte de ritual bisericesc care cuprinde rugăciunile și cântările după utrenie și înainte de liturghie despre coborârea lui Iisus la iad. – gr. *catavassis* = coborâre.

Ischiuzarlâc, s.n. ≈ Viclenie, șiretenie. – tc. *ișgüzarlyk*.

Iscodî, vb. ≈ A cerceta ceva sau pe cineva cu de-amănuntul (și în ascuns) pentru a afla un secret.; a spiona; a scorni, a plăsmui. – sl. *ischoditi*.

Ispașă, s.f. ≈ Despăgubire, amendă plătită pentru stricăciunile făcute de vitele intrate pe un teren (cultivat) străin; (p. ext.) constatarea la fața locului a acestor stricăciuni.

Ispravnic, s.m. ≈ Dregător care aducea la îndeplinire o poruncă domnească sau (mai târziu) care conducea, ca reprezentant al domnului, un județ sau un ținut. – bg. *izpravnik*, rus. *ispravnik*.

Isprăvnicat, s.n. ≈ Cârmuire, prefectură.

Isterisi, vb. ≈

A deposeda, a prăda, a jumuli. – ngr. □στερ□.

Ițari, s.m. ≈ Pantaloni țărănești lungi, strâmți și încrețiți pe picior, confecționați dintr-o țesătură de bumbac sau de lână, specifici portului popular românesc. – iță + suf. *-ar*.

Ițe, s.f. ≈ dispozitiv format din rame care susțin o serie de fire așezate vertical, unele lângă altele, prin ochiurile cărora trec firele de urzeală în războiul de țesut, pentru formarea rostului. – lat. *licium*.

Iufă, s.f. ≈ Iuțea, repeziciune; afacere, vânzare.

Iuzbașă, s.m. ≈ Căpitan al unei companii de o sută de infanteriști. – tc. *yüzbaşı*.

Ivăr, s.n. ≈ clanță la ușă, zăvor. – germ. *Wirbel*.

Iz, s.n. ≈ Miros deosebit, specific, aromă particulară. – magh. *iz*.

Izână, s.f. ≈ Lipsă de îngrijire, dezinteres.

Izânit, adj. ≈ Neîngrijit, rămas mic.

Izbeliște, s.f. ≈ La voia întâmplării, fără supraveghere. – izbi + suf. *-eliște*.

Izbrăni, vb. ≈ A împăca, a solda, a lichida, a satisface. – sl. *izbrati*.

Izbrănire, s.f. ≈ Achitare, clarificare, lămurire, lichidare, limpezire, răfuire.

Izmeni, vb. ≈ a se purta nenatural; a se fândosi. – v.sl. *izmeniti*.

Iznitură, s.f. ≈ Pui de animal slab.

Iznoavă, s.f. ≈ Lucru nou, noutate; născocire; pozna, glumă, ghidușie; minciună, scornitură. – sl. *izŭ nova* = din nou.

Izvod, s.n. ≈ Însemnare; registru (de cheltuieli), foaie (de zestre); catalog; document; arhetip. – sl. *izvodŭ*.

Î

Îmbăla, vb. ≈ a folosi cuvinte triviale.
 Îmbolmoji, vb. ≈ a înfășura.
 Îmbucătură, s.f. ≈ Înghițitură.
 Îmbuna, vb. ≈ A se îmblânzi, a se liniști.

Împăna, vb. ≈ A umple, a înțesa. – lat. **impinnare*.

Împături, vb. ≈ A strânge o pătură, o haină, o pânză, o hârtie etc. prin îndoirea de mai multe ori.

Împăvăina, vb. ≈ a împiedica picioarele (la cai).

Împila, vb. ≈ A asupri, a oprima.

Împlimbat, adj. ≈ Umblat prin lume.

Împlinire, s.f. ≈ Completare prin adăugire; sporirea moșiilor pe diverse căi: cumpărare, danie, moștenire.

Împofila, vb. ≈ a împila cu funia.

Împogodi, vb. ≈ a se înțelege cu cineva.

Împopoțona, vb. ≈ a se găti fără măsură și fără gust.

Împrânda, vb. ≈ (referitor la gânduri) A tulbura, a amesteca.

Împrejura, vb. ≈ A ocoli de jur împrejur, a cuprinde din toate părțile; a înconjura. – lat. pop. *inpergyrare*.

Împresura, vb. ≈ a deposeda pe cineva în mod abuziv. – lat. **impressoriare* (< *pressorium*).

Încailea, adv. ≈ cel puțin.

Încăibăra, vb. ≈ A se încăiera.

Încățalat, adj. ≈ Pom cu lăstari la rădăcină.

Încârdui, vb. ≈ a se înhăita.

Închegătoare, s.f. ≈ Vas de lemn în care se pune laptele la închegat; budacă.

Închelba, vb. ≈ a înjgheba.

Închinat, adj. ≈ Aparte, isteț. – lat. *inclinare*.

Închiondura, vb. ≈ a se uita la cineva încruntat.

Închistra, vb. ≈ A încondeia ouă.

Înclinat, adj. ≈ Alăturat, împreunat, însoțit.

Încocleța, vb. ≈ a se încleșta; a potrivi bine lucrurile.

Înconghila, vb. ≈ a ridica o construcție.

Încontra, vb. ≈ A se împotrivi, a se opune; (p. ext.) a se lua la harță, a se ciocni în păreri (cu cineva).

Încotoșmăna, vb. ≈ a se înfofoli.

Încoțopeni, vb. ≈ a fi prins între...

Încropi, vb. ≈ A amesteca apa rece cu caldă; a înjgheba.

Încura, vb. ≈ a zburda (despre cai); a pune să alerge.

Îndogăți, vb. ≈ a se înțelege, a duce un trai familial normal.

Îndreptător, adj. ≈ Călăuzitor, îndrumător, povățuitor, sfătuitor.

Înfofoli, vb. ≈ a se îmbrăca sau a se acoperi cu multe haine groase și călduroase pentru a se feri de frig.

Îngălat, adj. ≈ Murdar, neîngrijit.

Îngâlvi, vb. ≈ A se sătura.

Îngătui, vb. ≈ a vorbi încurcat și repede.

Înghiboldi, vb. ≈ a se înghionti.

Înglotat, adj. ≈ Copleșit de...

Înhăimura, vb. ≈ a se încotoșmăna, înfofoli.

Înmurgi, vb. ≈ A se însera.

Întărâta, vb. ≈ a agita, a instiga un grup de oameni, a ațâța un animal. – lat. *interritare*.

Întări, vb. ≈ a legaliza o acțiune, un act.

Întoarce, vb. ≈ A castra.

Înțarcat, adj. ≈ Oprit de la supt laptele.

Înțarcătoare, s.f. ≈ loc de pășune depărtat de stână, unde se țin izolați mieii după ce au fost înțarcați.

Înțâvnat, adj. ≈ Supărat.

Înțelenit, adj. ≈ (despre pământ) Întărit, uscat din cauza secetei sau a necultivării.

Învasge, vb. ≈ a înveli, a acoperi.

Înviestra, vb. ≈ a înzestra.

J

Jabiu, s.m. ≈ Mușchi de pădure.

Jagardea, s.f. ≈ (arg.) Om zăpăcit, aiurit.

Jaină, s.f. ≈ Rană vindecată, cicatrice.
Jalap, s.m. ≈ câine foarte puternic și rău.

Jalbă, s.f. ≈ Plângere, reclamație, făcută în scris. – sl. *žaliba*.

Jant, s.n. ≈ Zer untos care se scurge la fabricarea cașcavalului, în urma opăririi cașului cu apă clocotită, constituind materia primă pentru obținerea untului de cașcaval. – et. nec.

Japca, s.f. ≈ (a lua) cu forța și pe nedrept. – bg. *žabka* = laț, cursă.

Japie, s.f. ≈ Nuia, joardă.

Japiță, s.f. ≈ Partea din față a unui proțap; femeie de moravuri ușoare. – bg. *žapica* = broscuță.

Jartea, s.f. ≈ Jartieră, bantă elastică.

Jărăgai, s.n. ≈ Febră; jigăraie.

Jdrelî, vb. ≈ A se jupui pielea.

Jep, s.n. ≈ Murdărie pe pielea omului; jeg, slîn.

Jepi, vb. ≈ a lovi pe cineva.

Jertfelnic, s.n. ≈ Masa din altar. – sl. *žrůtvinikŭ*.

Jgheab, s.n. ≈ Canal de scurgere pentru apă sau adăpătoare pentru vite. Streașină. – sl. *žlebŭ*.

Jidov, s.m. ≈ Evreu. – sl. *židovinŭ*.

Jiganie, s.f. ≈ animal sălbatic; jivină.

Jigară, s.f. ≈ animal slab, nehrănit.

Jigodie, s.f. ≈ Animal, lighioană, jiganie. – magh. *zsigora*.

Jilăveață, s.f. ≈ Nuia mare, lungă.

Jilip, s.n. ≈ Construcție în formă de jgheab, făcută din pământ, din bârne, pe versanții cu pante ale munților și dealurilor, folosită pentru scoaterea, prin alunecare, a buștenilor tăiați din pădure. – magh. *zsilip*.

Jimniță, s.f. ≈ Magazie pentru păstrarea cerealelor; grănar; hambar. – sl. *žitinica*.

Jintiță, s.f. ≈ amestec de urdă și zer fiert, care se depune la fundul vasului când se prepară urda.

Jioardă, s.f. ≈ nuia lungă, subțire și flexibilă. – sl. *žrůdi*.

Jioarsă, s.f. ≈ Haină uzată; (p. gen.) obiect uzat.

Jitar, s.m. ≈ Persoană angajată să păzească semănăturile. – bg., scr. *žitár*.

Jitniță, s.f. ≈ magazie de grâne; hambar. – v.sl. *žitinica*.

Jivină, s.f. ≈ Animal sălbatic; fiară, dihanie, lighioană, jiganie; (p. gen.) vietate, ființă. – bg. *živina*.

Joimar, s.m. ≈ flăcău neînsurat, leneș.

Joimăriță, s.f. ≈ Ființă imaginară cu înfățișare de femeie respingătoare, despre care se credea în popor că pedepsește, în noaptea care precedă Joia Mare, pe fetele și femeile tinere leneșe la tors sau la dărăcit. (fig.) Femeie foarte urâtă, care umblă aiurea. – Joi + mare + suf. *-iță*.

Jude, s.m. ≈ Demnitar cu atribuții judecătorești și administrative; stăpân de rumâni; principe, cneaz; țăran devenit liber după răscumpărarea din rumânie; judecător. – lat. *judex*, *-icis*.

Judeci, vb. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) A (se) elibera din rumânie, a (se) transforma în țăran liber. – *judec*.

Județ, s.m/n. ≈ (În vechea organizare a Țării Românești) Denumire dată cârmuitorului unui oraș; primar; unitate administrativ-teritorială, în România, în componența căreia intră mai multe orașe și comune. – lat. *judicium*.

Jug, s.n. ≈ Dispozitiv de lemn care se pune pe grumazul animalelor cornute care trag la car, la plug etc. sau, în unele țări, se fixează de coarnele lor. – lat. *jugum*.

Jugan, s.m. ≈ Armăsar sau taur castrat, folosit la muncă. – et. nec.

Jugăni, vb. ≈ a castra.

Jugănit, adj. ≈ Muncit din greu.

Jughini, vb. ≈ a se scărpină de murdărie, a se freca de jeg.

Jugui, vb. ≈ A lucra cu vitele înjugate mult timp.

Jujeu, s.n. ≈ jug mic triunghiular de lemn care se pune la gâtul porcilor sau câinilor ciobănești. – sb. *žežej*.

Julearcă, s.f. ≈ haină veche, ponosită.

Juli, vb. ≈ a se zdrelî.

Juma(tate), s.f. ≈ fiecare dintre cele două părți egale în care se poate împărți un întreg. – lat. *medietas* + alb. *gjymës*.

Jumănărat, adj. ≈ Crescut din aceeași tulpină, în formă de gemănare; îngemănat; îndoit.

Junghia, vb. ≈ a înjunghia; a tăia; a simți dureri în corp.

Junice, s.f. ≈ Viștea, vacă tânără. – lat. *iunīx*.

Jupan, s.m. ≈ Titlu dat celor mai de seamă boieri și dregători; persoană care avea acest titlu. – sl. *županŭ*.

Jupanița, s.f. = Titlu dat, în trecut, soției jupanului.

Jupân, s.m. = Titlu de politețe dat persoanelor care ocupau o anumită demnitate sau funcție înaltă.

Jupâneasă, s.f. = Soția unui boier.

Jurat, adj. ≈ Blestemat, afurisit; rău, hain.

Jurător, s.m. ≈ Persoană care jură în calitate de martor în fața unei instanțe judiciare. – jura + suf. *-ător*.

Jurebie, s.f. ≈ jurubiță; legătură făcută din fire textile, reprezentând a șaptea parte dintr-un scul.

Juvini, vb. ≈ a se lovi și a rămâne cu zgârieturi.

K

Kir, s.m. ≈ Domn, jupân. [var. *chir*] – ngr. *kír[ios]*.

L

Lacom, s.m. ≈ Lăstar de pom care nu face roade.

Lacră, s.f. ≈ sicriu, coșciug; ladă de lemn de dimensiuni mari, ornamentată; polată de gard – bg. *rakla*.

Laibăr, s.n. ≈ haină țărănească (de postav) scurtă până în talie, strânsă pe corp și de obicei fără mâneci. – germ. *Leibel*.

Laie, s.f. ≈ ceată de țigani (nomazi). – ucr. *laja* = haită de câini.

Landră, s.n. ≈ Ceată gălăgioasă; grămadă.

Lanteț, s.m. ≈ Șipcă groasă de tâmplărie; laț.

Lapți, s.m. ≈ Mulsori.

Larmă, s.f. ≈ Zgomot mare; gălăgie. (fig.) Frământare, zbucium. – magh. *lárma*.

Laviță, s.f. ≈ Scândură lată fixată pe țăruși de-a lungul unui perete în casele țărănești, pe care se stă; bancă fixată afară (la poarta caselor țărănești); scândură pe care se șade în căruță, în sanie. – bg. *lavica*.

Lavră, s.f. ≈ Bogăție, belșug, abundență; mănăstire. – sl. *lavra*.

Laz, s.n. ≈ Teren de curând despădurit, transformat în loc arabil sau în pășune. – ucr. *laz*.

Lăbărțat, adj. ≈ (despre haină) Care și-a stricat forma, lărgindu-se prea mult; deformat.

Lăcaș, s.n. ≈ Încăpere, casă; locuință. [var. locăș] – magh. *lakás*.

Lăia, vb. ≈ A se spăla. – lat. *lavere*.

Lăicer, s.n. ≈ covor țărănesc de lână care se așterne pe laviță sau pe pereți.

Lălăi, vb. ≈ A cânta.

Lălăie, adj. ≈ bleagă, prostănacă.

Lăptucă, s.f. ≈ Plantă erbacee legumicolă ale cărei frunze (dispuse în formă de rozetă, alcătuind la unele varietăți o căpățână) sunt comestibile; salată, marulă (*Lactuca sativa*). – lat. *lactuca*.

Lăptuceală, s.f. ≈ Bătaie.

Lăpuș s.m. ≈ Specie de salvie - lăpușul caprei (*Salvia glutinosa*). – bg. *lopuš*.

Lăsa, vb. ≈ A se despărți.

Lăascaie, s.f. ≈ Monedă de aramă valorând o jumătate de para, care a circulat în Țările Române în a doua jumătate a sec. XVIII; (p. gen.) monedă de valoare foarte mică. – ucr. *ljackyj*.

Lăturaș, s.m. ≈ Cal înhămat în afara hulubelor, la dreapta sau la stânga cailor dintre hulube; lăturalnic.

Lăturoi, s.n. ≈ scândură plană pe o parte și convexă pe cealaltă, tăiată de la marginea unui buștean. (var.) lătunoi.

Lăzui, vb. ≈ A face laz; a despăduri, a defrișa. – *laz*.

Lea, s.f. ≈ Lelea.
 Leafă, s.f. ≈ Partea scobită a unei linguri; găvan; tăișul, lama sapei, a bărzii, a toporului. – sâs. *le(i)fel* < germ. *Löffel* = lingură. Solda mercenarilor. – tc. *ulûfe*.
 Leasă, s.f. ≈ Împletitură de nuiele în formă de grătar, de gard, de coș etc., folosită (singură sau ca element component) în numeroase scopuri practice. – bg. *lesa*, scr. *ljesa*.
 Leat, s.n/m. ≈ An; contingent; denumire familiară (de adresare) dată unui soldat. – sl. *lěto*.
 Leci, s.n. ≈ Frecuș; un băț de lemn cu crăcane, pentru bătut plantele fierte.
 Leciui, vb. ≈ a se bălăci.
 Lefetenie, s.f. ≈ animal sălbatic.
 Legat, adj. ≈ Solid, puternic.
 Legumi, vb. ≈ a mânca cumpătat; a ciuguli.
 Lemnar, s.m. ≈ dulgher; tâmplar; păduche de lemn.
 Leoarcă, adv. ≈ Foarte ud, plin de apă; bleașcă.
 Leordă, s.f. ≈ Scai sălbatic. – „cuvânt de origine dacică”.
 Lesne, adv. ≈ ușor, cu ușurință; comod. – bg. *lesno*.
 Leși, s.m. ≈ Vechiul nume al polonezilor.
 Leșie, s.f. ≈ Apă fiartă cu cenușe.
 Levent, s.m. ≈ Marinar turc din marina de război, originar din Levant; (adj.) darnic, generos; voinic, viteaz. – tc. *levent*.
 Liftă, s.f. ≈ păgân.
 Lifuroi, s.m. ≈ Copil mic, vioi, iute.
 Ligav, adj. ≈ Mofturos la mâncare; plăpând, bolnăvicios. [var. *línghav*] – bg. *ligav*, scr. *ljigav*.
 Lihoti, vb. ≈ a se sfârși (de oboseală sau de foame).
 Limbariță, s.f. ≈ Poftă de vorbă.
 Limbut, adj. ≈ (Om) care vorbește mult (și fără rost); vorbăreț, guraliv, flecar, locvace. – lat. *linguutus*.
 Limpăi, vb. ≈ A sorbi, a sorbăcăi.
 Limpit, s.n. ≈ Linciurit.

Lin (cărător), s.n. ≈ cilindru cu doage (vas-jgheab), așezat orizontal pe căruță în care se transportă borhotul pentru fabricarea țuicii. – ngr. *linos*.

Linciuri, vb. ≈ a se bălăci; a gusta puțin din orice fel de mâncare.

Lingoare, s.f. ≈ Febră tifoidă. – lat. *languor*, -*oris*.

Lipcan, s.m. ≈ Curier oficial (turc sau tătar) care făcea legătura între Țările Române și Constantinopol sau în interiorul țării; curier, stafetă (călare) în timp de război. – tc. *lipkan*.

Lipie, s.f. ≈ Pâine rotundă și plată, puțin crescută, cu coajă multă și miez puțin. – scr. *lepinja*.

Lipitură, s.f. ≈ Pământ, lut frământat cu apă care servește la lipitul podelei, pereților caselor.

Lipsca, s.m. ≈ Negustor care vindea pe piețele românești mărfuri aduse de la Lipsca. – Lipsca (n. pr. = *Leipzig*) + suf. -*an*.

Lișteav, adj. ≈ murdar, mocirlos.

Lișteavă, s.f. ≈ Apă murdară, turbure.

Litră, s.f. ≈ măsură de capacitate sau de greutate egală cu un sfert de litru sau de kilogram; vas care are această capacitate. – ngr. *litra*.

Litrosi, vb. ≈ a distruge, nimici, potopi, prăpădi, salva, scăpa, sfărâma, zdrobi, zvânta.

Liturghier, s.n. ≈ Carte cuprinzând rânduiala slujbei liturghiei. – gr. *leitōs* = publică și *ergon* = sarcină, prestație.

Livadie, s.f. ≈ Suprafața de teren plantată cu pomi fructiferi. – bg. *livada*, ucr. *levada*.

Livej, s.n. ≈ Must de mere sau de pere; zeamă de prune după obținerea țuicii, care devine oțet.

Loază, s.f. ≈ om de nimic, secătură.

Logofăt, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Titlu de mare dregător în ierarhia boierilor români, membru al sfatului domnesc; persoană care deținea acest titlu; șeful cancelariei domnești; secretar, scriitor într-o cancelarie; grămătic, diac, pisar, copist; vâtaf (la o moșie boierească). – ngr. *logothétis*.

Logofețel, s.m. ≈ Diminutiv al lui *logofăt*; grămătic, copist. – logofăt + suf. *-el*.

Logondă, s.f. ≈ Logodnă. Ceremonie prin care un bărbat și o femeie se angajează să se căsătorească; legământ solemn, promisiune de căsătorie între logodnici; petrecere organizată cu prilejul acestei ceremonii. – sl. *lagodînŭ*.

Lospă, s.f. ≈ Spărtură făcută într-un buștean, lozbă.

Lozi, vb. ≈ a aiura, a delira.

Loznește, adv. ≈ Căinește.

Lude, s.f. ≈ Denumire a unității de contribuabili în Țara Românească, alcătuită dintr-un număr variabil de birnici; liude. – bg. *liude*, rus. *liúdi* = oameni, lume.

M

Macat, s.n. ≈ cuvertură din lână, de bumbac. – tc. *makat*.

Madea, s.f. ≈ Problemă, chestiune, afacere; fel, sort, categorie; om neserios. – tc. *madde*.

Madipolon, s.n. ≈ Pânză albă, deasă și fină de bumbac, întrebuințată la confecționarea rufăriei de pat și de corp. – fr. *madapolam*; cf. rus. *madepolan*.

Mahăr, s.m. ≈ Personaj important, puternic, influent (în domeniul afacerilor, speculațiilor, relațiilor). (arg.) Mai-mare, șef. – germ. *Macher*.

Mahmudea, s.f. ≈ Monedă turcească de aur, care a circulat în trecut și în Țările Române și a cărei valoare a variat după epoci. – tc. *mahmudiye*.

Mai, s.n. ≈ unealtă în formă de ciocan (de lemn), folosită în dulgherie și rotărie. – lat. *malleus*.

Mai va, loc.adv. ≈ La sfântu' așteaptă.

Maia, s.n. ≈ Ferment; drojdie; (p. ext.) plămădeală. – tc. *maya*.

Maje, s.f. ≈ Chintal. – magh. *mázsa*.

Malac, s. m. ≈ Pui al bivoliței; epitet depreciativ pentru un om gras, greoi și leneș. – bg. *malak*.

Malotea, s.f. ≈ Haină (lungă până la pământ), de obicei căptușită cu blană (scumpă), având marginile din față tivite cu

blană, uneori cu guler și manșete de blană, purtată, în trecut, de femei; un fel de scurteică purtată de țărani în zilele de sărbătoare. – tc. *mallota*.

Mameluc, s.m. ≈ Soldat de cavalerie din garda personală a sultanilor din Egipt. (fig.) Om lipsit de personalitate, de păreri proprii. – fr. *mamelouk*.

Mamudea, s.f. ≈ monedă turcească.

Marafet, s.n. ≈ Mofț; naz; lucru mărunț, fleac; meșteșug, dibăcie; iscusință, pricepere, măiestrie. – ngr. *maraféti*.

Maramă, s.f. ≈ Fâșie lungă de voal fin, cu care își acoperă capul femeile de la țară când se îmbracă în costum național (lăsând capetele să atârne până aproape de pământ). – tc. *mahrana*.

Marchidan, s.m. ≈ Negustor (ambulant) de mărunțișuri din trecut. – pol. *markietan* < rus. *markitant*.

Marchizet, s.n. ≈ Țesătură de bumbac, subțire și transparentă, din care se fac rochii, perdele etc. – germ. *Markisette*.

Marda, s.f. ≈ Rămășiță dintr-o marfă învechită sau degradată, care se vinde sub preț; vechitură, lucru lipsit de valoare, bun de aruncat. – tc. *marda*.

Marghiol, adj. ≈ Deștept, isteț; (p. ext.) șmecher, șiret, ștrengar; ușuratic. – ngr. *marghiólos*.

Margine, s.f. ≈ Loc unde se termină o suprafață; extremitate, capăt al unei suprafețe. – lat. *margo*, *-inis*.

Martalog, s.m. ≈ Slujitor domnesc însărcinat cu paza granițelor și cu supravegherea punctelor vamale. – tc. *martoloz* = marinar creștin de pe Dunăre.

Masă, s.f. ≈ Fața de masă.

Maslu, s.n. ≈ Slujbă religioasă creștină care se oficiază pentru un om grav bolnav sau la anumite sărbători bisericești și la care se face ungerea cu mir; slujbă bisericească de sfințire a untdelemnului pentru mir, oficiată în miercurea dinaintea Paștilor. – sl. *maslo* = ulei.

Mat, s.n. ≈ Crâșmă.

Matale, pron. pers. ≈ dumneata.

Matostat, s.n. ≈ Piatră semiprețioasă de culoare verde. – ngr. *matostátis*.

Matracucă, s.f. ≈ Femeie urâtă și prost îmbrăcată; femeie proastă, bleagă; femeie rea și vulgară; femeie stricată. – ngr. *matrakúka* = mandragoră.

Mau ≈ Viața, răsuflarea. („I-a luat mau”).

Mazil, s.m. ≈ Domn sau înalt demnitar scos din funcție; persoană însărcinată cu strângerea birurilor; vătășel în slujba boierilor, plătit din banii birului. – tc. *mazul*.

Măcăi, vb. ≈ A scoate strigătul caracteristic speciei; a face mac-mac, a măcăni. – mac + suf. *-ăi*.

Mădrăgăli, vb. ≈ a coase fără pricepere.

Mădular, s.n. ≈ Fiecare dintre membrele unei ființe; membru al unei societăți, al unei asociații etc.; element al unui grup. – lat. *medullaris*.

Măgar, s.m. ≈ Grindă la acoperiș.

Măgădan, s.m. ≈ vlăjgan.

Măgură, s.f. ≈ Deal mare izolat (tăiat de ape); movilă; pădure (situată pe un loc înalt). – alb. *magulë*.

Mălaiu, s.n. ≈ turtă (aliment preparat din făină de porumb, dospit și copt în cuptor).

Mălăi, vb. ≈ a trăncăni vrute și nevrute.

Măligă, s.f. ≈ formă derivată din cuvântul mămligă.

Mămular, s.m. ≈ Negustor (ambulant) de mărunțișuri. – tc. *mamul*.

Mărghilă, s.f. ≈ Loc mlăștinos; mocirlă, baltă. – et. nec.

Măritat, adj. ≈ Bărbat se stabilește prin căsătorie în casa soției.

Măros, adj. ≈ plin de el, mândru.

Mărțișor, s.m. ≈ Numele popular al lunii martie. – marț + suf. *-ișor*.

Mătanie, s.f. ≈ Plecăciune adâncă în semn de respect; temenea, ploconeală – sl. *metanija*.

Mătăhar, s.m. ≈ Negustor.

Mătăhălos, adj. ≈ Mare și greoi (ca o matahală); diform.

Mătărângă, s.f. ≈ Jurubiță, pârghie, scul.

Mătăuz, s.n. ≈ Mănunchi de busuioc, cu care preotul stropește cu agheasmă; sfeștoc,

pământuf; bețișor la capătul căruia se află un ghemotoc de cârpe sau de câlți și care are diverse întrebuințări.

Mătrăși, vb. ≈ a se termina, a nu mai rămâne nimic.

Mățagaie, s.f. ≈ Mațe.

Măitoare, s.f. ≈ mâncare făcută din smântână cu mălai fiartă până scade.

Mâlci, vb. ≈ A tăcea, a amuți. – sl. *mlŭčati*.

Mâna, vb. ≈ A îndemna la mers. – lat. *minari* = a amenința.

Mâncătură, s.f. ≈ Sifilis.

Mândălac, s.n. ≈ Nod în papură.

Mâncar, s.n. ≈ haină țărănească scurtă, de stofă, de blană sau de pânză, cu sau fără mâneci.

Mânjală, s.f. ≈ amestec de lut și de baligă, cu care se ung casele țărănești de lemn înainte de a se tencui și vărui; (fig.) delăsare.

Mântuire, s.f. ≈ Acțiunea de a (se) mântui și rezultatul ei; mântuiește, salvare.

Mânz, s.m. ≈ Puiul (de sex masculin al) iepei. (fam.) Epitet dat unui copil sau unui tânăr (zburdalnic, plin de vioiciune). – alb. *mës*.

Mânzare, s.f. ≈ Oaie cu lapte.

Mânzăli, vb. ≈ A murdări.

Mânzărar, s.m. ≈ cioban care păzește mânăzările; loc sau despărțitură din strungă unde stau mânăzările.

Mânzi, vb. ≈ A monta (la cabaline).

Mârlănie, s.f. ≈ Grosolănie.

Mârli, vb. ≈ a se împreuna, a se împerechea (numai despre oi și capre).

Mărtan, s.m. ≈ Motan, cotoi.

Mecet, s.n. ≈ Casă de cult pentru religia musulmană; moschee mică; cimitir turcesc. – bg., rus. *meçet*, tc. *meşçit*.

Medelnicer, s.m. ≈ Titlu dat în Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova, boierului care turna domnului apă ca să se spele pe mâini, pune sarea și servea bucatele; boier care avea acest titlu. – medelniță + suf. *-er*.

Medregăleală, s.f. ≈ Lucrare făcută cu migală.

Megieș, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Țăran liber, stăpân de pământ. – magh. *megyés*.

Mejdină, s.f. ≈ Hotar.

Meleștergură, s.f. ≈ Cârpă de vase, otreapă.

Melic, s.n. ≈ nărav, obicei rău.

Meliță, s.f. ≈ unealtă de lemn cu ajutorul căreia se zdrobesc tulpinile de cânepă și de in pentru a se alege fuiorul. – bg. *melica*.

Menzilhanea, s.f. ≈ Casa poștii. – tc. *menzilhane*.

Mercat, s.n. ≈ Bâlci.

Merchez, s.n. ≈ Tâlc (ascuns) al unui lucru; taină, rost, semnificație. (fam.) Șmecherie, șiretlic, truc. – tc. *merkez*.

Mereduci, vb. ≈ A lega strâns.

Meredui, vb. ≈ A amorti, a înțepeni. – magh. *meredni* = a amorti.

Meremetisi, vb. ≈ A repara; a reface; a restaura; (fam.) A pune în ordine; a aranja, a dichisi. – ngr. *emeremétisa*.

Meriu, adj. ≈ Nepriceput, neîndemânatic.

Mertic, s.n. ≈ tain, măsură pentru cereale, egală cu aproximativ una-două ocale. – magh. *mérték*.

Meș, s.n. ≈ Spărtură în bățul de alun folosit la ștergerea coșurilor.

Metahirisi, vb. ≈ A folosi, a utiliza; a obișnui, a practica (un obicei); a dori, a pofti; a exercita, a practica (o meserie, un negoț etc.). – ngr. *métahirísomai*.

Metoh, s.n. ≈ Mănăstire mică dependentă de alta mai mare; metoc. – v.sl. *metohŭ*, ngr. *metóhi*.

Mezat, s.n. ≈ Vânzare publică (a bunurilor unui datornic); licitație. – tc. *mezat*.

Mia, mială, s.f. ≈ Noaten care suge la oaie; arșic de miel.

Mied, s.n. ≈ Hidromel. – sl. *medŭ*.

Miercan, s.m. ≈ Nume de bou născut miercurea.

Mierli, vb. ≈ A muri. – țig. *merau*.

Migonoși, vb. ≈ a migăli.

Milă, s.f. ≈ Sentiment de înțelegere și de compasiune față de suferința sau de

nenorocirea cuiva; compătimire; îndurare, dar. – sl. *milŭ*.

Milcoșiță, adj. ≈ Lingușitoare.

Minajală, s.f. ≈ căutare, cercetare.

Mindir, s.n. ≈ Saltea umplută cu paie; plapumă; cuvertură; haină scurtă de iarnă, în portul popular, cu mâneci, vătuită și trasă la mașină. – tc. *minder*.

Minei, s.n. ≈ Carte bisericească ortodoxă în care sunt indicate, pe luni și pe zile, slujbele religioase. – sl. *mineŭ*.

Mintean, s.n. ≈ haină țărănească de dimie (împodobită cu găitane), purtată de bărbați. – tc. *mintan*.

Mioncâni, vb. ≈ A vorbi cu glas stins.

Miorar, s.m. ≈ Cioban care îngrijește mioarele și miorii.

Mirean, s.m. ≈ (Persoană) care nu aparține clerului; laic. – sl. *mirjaninŭ*.

Mirez, s.n. ≈ Moștenire.

Mițe, s.f. ≈ fire din blana unor animale, care au crescut mai lungi, formând un cârlionț; smoc de păr sau de lână.

Mițui, vb. ≈ a tunde un miel, o oaie etc. de mițe.

Mizdrea, s.f. ≈ Cuțitoaie.

Mizdreală, s.f. ≈ locul descojit de pe un pom.

Mizdri, vb. ≈ a roade coaja de pe pomi.

Mizdrigăli, vb. ≈ A râcăi.

Mlacă, s.f. ≈ Mlaștină, smârc. – bg., scr. *mlaka*.

Moacă, s.f. ≈ bătă ciobănească, ciomag; (fig.) om prost.

Moalfă, adj. ≈ Îngălată, leneșă.

Moare, s.f. ≈ Apă cu sare sau cu oțet (folosită la conservarea legumelor); lichid acru în care se țin ori s-au ținut murături; zeamă de varză – lat. *moria*.

Mocan, s.m. ≈ Locuitor (român) din regiunile muntoase (în special ale Transilvaniei); cioban din regiunile muntoase.

Mocirlit, adj. ≈ Murdărit de pământ; amestecat cu apă și bălegar.

Mocofan, s.m. ≈ Om prost, bleg; bădăran, mojić.

Mofluz, adj. ≈ (Om) înșelat, păgubit; (p. ext.) (om) nemulțumit, dezamăgit, blazat. – tc. *miüflüz*.

Mogâldeată, s.f. ≈ Ființă sau lucru care apare neconturat, neclar din cauza ceții, a întunericii sau a depărtării; om mic de statură.

Mohoreală, s.f. ≈ Starea omului mohorât; posomoreală, tristețe. – mohorî + suf. *-eală*.

Molfăi, vb. ≈ A mesteca un aliment cu greutate, a morfoli.

Molfoteală, s.f. ≈ Molfoleală, deprinderea de a mânca lent.

Molitivă, s.f. ≈ (În ritualul bisericii ortodoxe) Rugăciune (citită de preot pentru iertarea păcatelor, în împrejurări speciale). – sl. *molitva*.

Molitelnic, s.n. ≈ Carte de ritual în biserica ortodoxă cuprinzând rânduiala așa-numitelor 7 taine. – sl. *molitvinikŭ*.

Momâie, s.f. ≈ ființă urâtă; sperietoare pentru păsări și animale sălbatice.

Momârlan, adj. ≈ nesimțit, nătărău, momilan.

Momoroadă, s.f. ≈ căpiță de fân udă.

Monah, s.m. = Călugăr. – sl. *monahŭ*, ngr. *monahós*.

Monahie, s.f. = Călugăriță. – sl. *monahija*, ngr. *monahi*.

Morânci, vb. ≈ a lucra din greu, a frământa, a pisa.

Mormoni, vb. ≈ A bombăni.

Mostofâlcă, s.f. ≈ Gâlcă, umflătură; ghemotoc (de cârpe).

Moș, s.m. ≈ Ascendent (mai îndepărtat), înaintaș, strămoș. – moașă (derivat regresiv).

Moși, vb. ≈ a da ajutorul necesar unei femei la naștere; a se mocăi.

Moșmoande, s.f. ≈ Farmece.

Moșmondi, vb. ≈ A lucra încet.

Moșnean, s.m. ≈ Țăran liber, posesor al unei proprietăți de pământ. – moșan + suf. – *ean*.

Moștean, s.m. ≈ moșnean; țăran liber, posesor în devălmășie al unei proprietăți de pământ moștenite de la un străbun comun.

Moticuță, s.f. ≈ legăturică cu diverse obiecte mici.

Motoflete, s.m. ≈ Om neîndemânic, moale, prost, nătâng.

Motolog, adj. ≈ Om greoi la minte; tont, prost.

Motroși, vb. ≈ A migăli.

Moț, s.n. ≈ Părul copilului pe care îl taie nașul.

Moțai, vb. ≈ A picoti de somn, a dormita.

Mozac, adj. ≈ Tăcut, ascuns, mocnit, misterios.

Mozoli, vb. ≈ a spăla de mântuială rufe. – ucr. *mozoljuvaty*.

Mrejui, vb. ≈ a împrejmu; a urzi un plan necurat.

Mucenici, s.m. ≈ Colăcei (împlețiți în formă de 8) preparați din aluat copt sau fiert, cu nuci și cu zahăr sau cu miere, care se mănâncă în ziua de 9 martie. – rus. *mučnik* = plăcintă de seară.

Muchia, vb. ≈ a tivi.

Muiercea, s.m. ≈ Bărbat care se amestecă în treburile femeiești.

Muietoare, s.f. ≈ baltă în care se moaie cânepa; topilă.

Muligai, s.m. ≈ Om moale, lipsit de ambiție.

Mumbașir, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Slujbaș însărcinat cu încasări și cu execuții fiscale. [var. *bumbașír*]. – tc. *mübaşir*.

Murătură, s.f. ≈ Legumă sau fruct fermentat, conservate în saramură sau în oțet. – mura + suf. *-ătură*.

Murea, s.f. ≈ Vestă din postav de culoare închisă purtată de oamenii în vârstă.

Murg, s.m. ≈ cal cu părul negru-roșcat, castaniu închis.

Muruială, s.f. ≈ Lut sau alt material cu care se muruiește un perete, pardoseala etc.

Muscal, s.m. ≈ Birjar (de origine rusă). – rus., ucr., pol. *moskal*.

Musculeț, s.m. ≈ Păr cu pere mici, negre.

Muscură, s.f. ≈ Oaie cu pete negre pe bot.

Musteală, s.f. ≈ Puroi.

Mușiță, s.f. ≈ Nume dat îngrămădirii de insecte care se formează în jurul butoaielor cu vin, al vaselor de oțet sau al fructelor în fermentație; mucegai; umezeală. – bg. *mušica*.

Mușteriu, s.m. ≈ Cumpărător, client. – tc. *müşteri*.

Muștiuc, s.n. ≈ Piesă de metal sau de lemn căptușită cu tablă și montată la capătul de presare al preselor folosite la fasonarea cărămizilor, a țiglelor etc. – germ. *Mundstück*.

Muștrului, vb. ≈ A certa.

Mutulică, s.m. ≈ Mutălău, om tăcut, prostuț, bleg.

Muzgoare, s.f. (depr.) ≈ copil mic, murdar.

N

Nacealnic, s.m. ≈ Șef al unui serviciu sau al unei instituții (civile, militare sau religioase); conducător; (p. ext.) comandant. – rus. *nacealnik*.

Nagodă, s.f. ≈ ființă sau lucru ciudat; copil neascultător.

Naht, s.n. ≈ În numerar, peșin. – ngr. *náhti*.

Naiba, s.f. ≈ dracul, diavolul.

Namestie, s.f. ≈ Clădire cu toate dependențele ei; dependență, acaret. – sl. *naměstije*.

Namilă, s.f. ≈ Ființă mare, matahală.

Nanie, s.f. ≈ Belea.

Nansuc, s.n. ≈ Țesătură foarte subțire de bumbac sau de mătase. – fr. *nansouk*.

Naos, s.n. ≈ Partea bisericii cuprinsă între altar și pronaos; încăperea centrală a unui templu. – ngr. *naos*.

Nart, s.n. ≈ Sumă de bani fixată în trecut de autorități ca limită maximă a impozitului pe produse, pe vite etc.; normă de muncă pe care țăranii clăcăși erau obligați să o realizeze într-o zi pe moșia boierului. – tc. *nark*.

Nasol adj. ≈ (arg.) (Om) urât sau ridicol, urât, uzat; caraghios. – țig. *nasvalo* = bolnav.

Natra, s.f. ≈ partea urzelii dintre ițe și sulul dinapoi.

Nații, s.f. ≈ Animale, păsări greu de controlat. (la Cicănești).

Nazuri, s.n. ≈ Mofturi.

Năbădăios, adj. ≈ Neastâmpărat.

Năboi, vb. ≈ A se revărsa apele unui râu.

Năcăfală, s.f. ≈

Necaz, neajuns; belea, pacoste. – tc. *nafaka*.

Năcrit, adj. ≈ Amărât.

Nădragi, s.m. ≈ pantaloni. – sl. *nadragy*.

Năgăbui, adj. ≈ Care încurcă lucrurile; prost, nătâng.

Nămaie, s.f. ≈ Vită cornută.

Năndraș, s.m. ≈ Băiat ștrengar, flăcău.

Năpăstuire, s.f. ≈ Asuprire, împilare; calomnie, defăimare, ponegrire.

Năpârstoc, s.m. ≈ Copil mic; om neputincios. – bg. *naprăstok*.

Năplăială, s.f. ≈ arșiță, caniculă, dogoreală, fierbințeală, friguri, năbușeală, năduf, nădușeală, pârjol, pojar, temperatură, toropeală, zăduf, zăpușeală.

Năpristan, adv. ≈ Îndată, numaidecât; fără întârziere. – sl. *neprěstanino*.

Năprui, adj. ≈ (Om) prost, idiot.

Nărod, s.m. ≈ tont, prost.

Năsadă, s.f. ≈ snopi de cereale desfăcuți și împărășiați pe arie pentru a fi treierați (cu vitele); opritoare de lemn în calea apei curgătoare.

Năsărâmbă, s.f. ≈ greșeală făcută fără intenție.

Năsotea, s.m. ≈ Persoană cu nas foarte mare.

Năstav, s.n. ≈ Îndemn, imbold; aptitudine, talent. – v.sl. *nastavŭ* = îndrumare.

Năstavnic, s.m. ≈ Conducător, administrator (al unei biserici sau al unei mănăstiri). – v.sl. *nastavnikŭ*.

Năstrapă, s.f. ≈ Vas (de băut); cană; potir, cupă. – bg. *năstrap*, scr. *nastrap*.

Nătântol, adj. ≈ nătâng.

Năuc, adj. (adesea substantivat) ≈ Amețit, buimăcit (din cauza unei emoții puternice, a unei dureri, a unui zgomot etc.); dezorientat, zăpăcit, buimac, uluit, năucit; prost, nepriceput. – sl. *neukŭ*.

Năvădi, vb. ≈ (la războiul de țesut) A trece firele urzelii prin ițe și spată, în ordinea cerută de modelul țesăturii. – sl. *navoditi*.

Năvârcă, s.m. ≈ termen depreciativ dat unui om iute, repezit.

Năvleg, adj. ≈ (om) prost, bleg; idiot, nevleg.

Nea, s.m. abr. ≈ Nenea.

Neam, s.n. ≈ Rând de oameni din aceeași generație; generație.

Neam, adv. ≈ deloc. – magh. *nem*.

Neberez, s.m. ≈ Om prost.

Nedajnic, s.m. ≈ Om scutit de impozit.

Neder, s.m. ≈ Om nătâng; om zăpăcit, nebun.

Nefer, s.m. ≈ Soldat din vechea armată turcă; soldat pământean din corpul arnăuților; soldat care făcea parte dintr-o poteră, poteraș. – tc. *nefer*.

Neghiob, adj. ≈ nătărău, nerod.

Neleapcă, s.f. ≈ Vacă tânără, vițică; fată măritată prea tânără.

Nembea, s.m. ≈ Dracul, necuratul.

Nepipăit, adj. ≈ Nou.

Nepравилnic, adj. ≈ Care nu se află în conformitate cu pravila; nelegal. – sl. *pravilnik*.

Neprea, s.m. ≈ Piază-rea; necuratul, diavolul.

Neprestan, adv. ≈ Curând, devreme, grabnic, imediat, iute.

Nevolnic, s.m. ≈ (Om) care este lipsit de putere fizică, de forță; (om) slab, neputincios; (p. ext.) (om) incapabil, neajutorat; supus; iobag, șerb. – sl. *nevolnŭ*.

Nisiparniță, s.f. ≈ Pește mic, lunguiet.

Nisipit, adj. ≈ Ramolit, împrăștiat.

Nițel, adv. ≈ Puțin.

Nizam, s.m. ≈ Soldat turc în termen. – tc. *nizam*.

Noatin(ă), s.m./f. ≈ Miel/mioară de la înțârcat până la doi ani.

Nojiță, s.f. ≈ Curelușă sau șiret cu care se leagă opincile de picior. – bg. *nojiță*.

Nun, s.m. ≈ Naș.

Nușcui, s.m. ≈ Dracul.

O

Obadă, s.f. ≈ fiecare dintre bucățile de lemn încovoiate care, împreunate, alcătuiesc

partea circulară a unei roți de lemn (peste care se montează șina). – v.sl. *obedŭ*.

Obajdie, s.f. ≈ Loc mare, teren întins.

Obârșie, s.f. ≈ Punct de plecare, început, origine; locul unde s-a născut cineva; familia, neamul din care se trage cineva; origine (socială); locul de unde începe să se formeze albia unui râu; izvor; culme, muchie, vârful. – sl. *obrŭšije*.

Obiele, s.f. ≈ bucăți de pânză sau de postav, cu care țărani își înfășoară laba piciorului, în loc de ciorap. – bg. *obijalo*.

Obinzea, s.f. ≈ Motiv floral la cămașa cu șabac; obezincă.

Oblastie, s.f. ≈ Guvernare, administrație; regiune stăpânită.

Oblăduire, s.f. ≈ Organ de conducere, autoritate (de stat), stăpânire. – vb. *oblădui*.

Oblicări, vb. ≈ a deretica, a gospodări.

Oblici, vb. ≈ a descoperi, a prinde de veste.

Obloji, vb. ≈ A pansa rana.

Oblu, adj., adv. ≈ care se prezintă ca o linie dreaptă; fără cotituri, drept.

Obor, s.n. ≈ Loc (împrejmuit) unde se ține un târg de vite, de fân, de lemne; împrejmuire pentru vite; țarc, ocol, staul. – bg., scr. *obor*.

Obraz, s.n. ≈ Rang, condiție, stare socială. – sl. *obrazŭ*.

Obrinti, vb. ≈ A se inflama, a se umfla (din cauza unei infecții, a frigului etc.). – sl. *obŭjentryi*.

Obroci, vb. ≈ A ului, a ameți, a zăpăci, a ferma; a opri de la carne, vin, tutun pe cineva; a prezice.

Obște, s.f. ≈ Colectivitate, comunitate, populație, popor; comunitate a călugărilor de la o mănăstire; formă de organizare socială specifică orânduirii feudale, care face legătura între aceasta și orânduirile anterioare și care se caracterizează prin munca în comun și prin îmbinarea proprietății private cu cea colectivă. – sl. *obŭštije*.

Oca, s.f. ≈ Veche unitate de măsură pentru capacități și greutate, egală cu circa un litru (sau un kilogram) și un sfert; vasul cu care se măsoară. – tc. *okka*.

- Ocări, vb. ≈ A certa.
- Ocârnuire, s.f. ≈ Cârnuire, conducere, guvernare; administrare.
- Ocheș, s.m. ≈ Bulboană; vârtej de apă [var. ochieș].
- Ochioreală, s.f. ≈ Loc adânc într-o apă curgătoare; vârtej.
- Ochios, adj. ≈ Cu ochi mari, frumoși.
- Ocină, s.f. ≈ bucată de pământ moștenită; moștenire, proprietate. – v.sl. *otičina*.
- Ocol, s.n. ≈ Curte, ogradă. – rus. *okol*.
- Ocolniță, s.f. ≈ Hartă topografică având indicate hotarele și cuprinsul unei moși; cadastru.
- Octoih, s.n. ≈ Carte bisericească destinată cultului ortodox în care sunt cuprinse cântările din fiecare zi a săptămânii (cântate succesiv pe opt glasuri). – sl. *octoihŭ* < gr. *oktoihos* = opt tonuri.
- Odagiu, s.m. ≈ Servitor, odăiaș; slugă la cioban.
- Odaie, s.f. ≈ Colibă servind de adăpost provizoriu pescarilor, ciobanilor sau muncitorilor agricoli în timpul lucrului; otac. – tc. *oda*, bg. *odaia*.
- Odalâc, s.n. ≈ Târlă de vite. – tc. *oda*.
- Odihnit, adj. ≈ Liniștit, calm; mulțumit, satisfăcut. [var. hodinît, odinît] – vb. *odihni*.
- Odos, s.m. ≈ Numele a două specii de plante erbacee din familia gramineelor, asemănătoare cu ovăzul, răspândite în culturi ca buruiiană (*Avena factua* și *stigosa*). – magh. *vadósz*.
- Oem, s.n. ≈ Cantitate procentuală de făină sau de grăunțe reținute ca plată la moară, la treierat etc. [var. oiem, oim, uium.] – megl. *uiem*, sl. *uimati* = a reține.
- Ofis, s.n. ≈ Decret domnesc. – rus. *ofisŭ* < fr. *office*.
- Ofrandă, s.f. ≈ Jertfă adusă unei divinități; prinos; dar făcut bisericii; dar oferit unei persoane în semn de devotament, de respect, de recunoștință; omagiu. – fr. *offrande*.
- Oftică, s.f. ≈ Tuberculoză pulmonară; ftizie. – ngr. *óhtikas*.
- Ogârjit, adj. ≈ pipernicit, sfrijit.
- Ogoi, vb. ≈ A (se) liniști, a (se) potoli, a (se) domoli, a (se) calma. – scr. *ugojiti*.
- Ogradă, s.f. ≈ Curte, bătătură; grădină cu pomi fructiferi; livadă. – sl. *ograda*.
- Ogrinji, s.m. ≈ Resturi de paie, de fân etc. nemâncate de vite; cotoare, tulpini ale plantelor de nutreț. – scr. *ogrizine*.
- Ohabă, s.f. ≈ Moșie (ereditară) inalienabilă, scutită de impozite și de prestații; denumire a imunității boierești și mănăstirești în Evul Mediu, în Țara Românească. – sl. *ohaba*.
- Ohabnic, adj. ≈ Care nu poate fi înstrăinat; inalienabil, de veci; scutit de impozite și de prestații. – sl. *ohabînŭ*.
- Ojiji, vb. ≈ A începe să se usuce.
- Ojoc, s.n. ≈ Băț (cu o cârpă udă la un capăt) folosit pentru a curăța cuptorul de spuză, pentru a mișca jarul etc. – magh. *azsag*.
- Olac, s.m./n. ≈ Curier special (călare) care ducea vești sau corespondență în țară și peste hotare; sol, ștafetă, mesager; serviciu de transport pentru călători și pentru corespondență, folosit înainte de introducerea căilor ferate; poștă. – tc. *ulak*.
- Olat, s.n. ≈ Provincie, regiune, ținut, teritoriu; (p. ext.) împrejurime, parte (a locului); moșie.
- Olăcărie, s.f. ≈ Orație de nuntă; ducerea cu caii a ordinelor domnești.
- Oleacă, adv. ≈ Puțin, nițel. – ngr. *oligháki*.
- Olicăi, vb. ≈ a se văita.
- Olog, s.m. ≈ Șchiop. – alb. *ulok*.
- Omeag, s.m. ≈ plantă (*Aconitum napellus*); cucută.
- Opaiț, s.n. ≈ Lampă mică, primitivă, care luminează cu ajutorul unui fitil introdus într-un recipient umplut cu seu, ulei sau untură.
- Opăci, vb. ≈ a se prosti, a se zăpăci. – sb. *opačiti*.
- Opăcinaș, s.m. ≈ Vâslaș. – opacină + suf. *-aș*.
- Oplean, s.n. ≈ Fiecare dintre cele două lemne transversale care leagă și fixează tâlpile saniei; slai. – bg. *opljan*.

Oploși, vb. ≈ a se pripăși.

Opreală, s.f. ≈ Arest, închisoare.

Orar, s.n. ≈ Veșmânt bisericesc în formă de fâșie lungă și îngustă de lână, de mătase sau de bumbac, purtat pe umăr de diacon în timpul slujbei religioase. – sl. *orari* < lat. *orarium*.

Orație, s.f. ≈ urare în versuri pe care colăcerii o adresează mirilor la nuntă.

Orătanie, s.f. ≈ Pasăre de curte.

Orânduială, s.f. ≈ Hotărâre, dispoziție, ordin; (concret) act care conține o hotărâre. – orându + suf. *-eală*.

Orbăcăi, vb. ≈ A umbla pipăind, a bâjbăi. – v.sl. **o-brūkati*.

Orgeac, s.n. ≈ arbagic.

Ormotit, adj. ≈ Somnoros, netrezit bine din somn.

Osie, s.f. ≈ ax terminat la cele două capete cu fusuri, pe care sunt montate roțile unui vehicul. – v.sl. *osi*.

Osistie, s.f. ≈ Cărd de copii.

Oslonog, s.m. ≈ Om bătrân și fără putere.

Ostoi, vb. ≈ a se domoli, a se potoli, a se liniști.

Ostreț, s.n. ≈ Fiecare dintre șipcile din care se fac garduri sau diferite îngrădituri; (p. ext.) îngrăditură, gard. – bg. *ostreț*.

Oșistie, s.f. ≈ Om de nimic, secătură; lacom; (la pl.) copii mulți și gălăgioși.

Ot, prep. ≈ (Înv., sec. XVI–XIX; termen de cancelarie, fără circulație reală). – sl. *otŭ*.

Otaștină, s.f. ≈ Dijmă pe vii; reprezintă 1/5 din recoltă și se plătea în general în natură; taxă plătită proprietarului unei vii luate în arendă. – sb. *otiština* = must (Tiktin).

Otavă, s.f. ≈ Iarbă care crește în același an, după ce câmpul a fost cosit sau pășunat; (p. ext.) loc unde crește această iarbă. – bg., scr. *otava*.

Otâncea, s.f. ≈ Legătură între jug și proțap pentru a face ca boul mai puternic să tragă o greutate mai mare.

Otânci, vb. ≈ A ușura, a da la o parte; a voma.

Otânji, vb. ≈ A lovi tare pe cineva; a bate.

Otcă, s.f. ≈ Țuică slabă, care curge la sfârșit din cazan.

Otic, s.n. ≈ Lopățiță cu care se curăță de pământ brăzdarul și cormana plugului. – scr. *otik*.

Oticni, vb. ≈ A voma.

Otnoșenie, s.f. ≈ Raport, comunicat, adresă oficială. – rus. *otnoșenie*.

Otova, adv. ≈ La fel, rotund.

Otreapă, s.f. ≈ (fig.) om de nimic, fără caracter.

Oțără, adv. ≈ puțin.

Ozâcă ≈ (propoziție contrasă): „O zis că”... (la Piatra !).

P

Paceaură, s.f. ≈ Cârpă (de șters praful, de spălat vasele, podelele etc.). (fam.) Epitet depreciativ dat unei femei ușurate, proaste, urâte, murdare, rele etc. – tc. *paçavra*.

Pachea, vb. ≈ a lovi.

Pachionc, adj. ≈ Sașiu.

Padină, s.f. ≈ Loc aproape plan sau ușor scobit, de obicei în vârful unui deal sau al unui munte. – bg. *padina*.

Pafniță, s.f. ≈ Femeie care fumează, leneșă și bârfitoare.

Paharnic, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Titlu dat boierului de la curtea domnilor români care avea grijă de băutura domnului, iar, în împrejurări deosebite sau la sărbători, îl servea personal pe domn, gustând băutura înaintea acestuia pentru a se convinge că nu este otrăvită; boier care avea acest titlu; cel care toarnă băutura în pahare la diferite ocazii. – pahar + suf. *-nic*.

Pahonț, s.n. ≈ Soldat cărăuș din armata rusă; epitet depreciativ pentru o persoană grosolană, necioplită sau murdară. – rus. *pehotineț* = infanterist.

Paică, adv. ≈ Parcă.

Palancă, s.f. ≈ Palisadă; nume dat unor construcții rudimentare, folosite ca gard, ca adăpost pentru animale etc. – tc., pol. *palanka*, magh. *palánk*.

Palangă, adv. ≈ Culcat de vânt; trântit la pământ, întins.

Palavatic, adj. ≈ Persoană care vorbește anapoda, fără rost;

palavragiu. – bg. *palav* = neastâmpărat.

Pală, s.f. ≈ Adunătură de fân pentru luat cu furca; manifestare de nebunie.

Paliu, adj. ≈ Rătăcit la minte.

Palmă, s.f. ≈ O suprafață (mică) de pământ cultivabil. – lat. *palma*.

Paluga, interj. ≈ Înainte ! (la corhănitari).

Pan, s.m. ≈ Denumire dată (în Evul Mediu) nobililor polonezi sau marilor boieri români; persoană care purta acest titlu. – pol. *pan*.

Panachidă, s.f. ≈ Tăbliță sau placă de metal, de piatră sau de lemn, folosită în trecut de școlari pentru a învăța să scrie. – bg. *panakída*.

Panacoadă, s.f. ≈ Unealtă cu ajutorul căreia se pune pâinea în cuptor.

Panacodar, s.m. ≈ Muncitorul care mănuieste panacoadă.

Panc, adj. ≈ aiurit, zăpăcit.

Pandalii, s.f. pl. ≈ toane; crize de nervi. – ngr. *pantolmia*.

Pangar, s.n. ≈ Masă pe care se vând lumânările în biserică. – ngr. *pangári*.

Panihidă, s.f. ≈ Parastas făcut după 40 de zile de la moartea cuiva; parte a prohodului care se cântă la scoaterea mortului din casă. – sl. *panahida* < gr. *panyhides* = priveghiu.

Pantahuză, s.f. ≈ listă de subscripție pentru strângerea banilor destinați construirii sau reparării unor biserici. – ngr. *pantahusa*.

Papainoage, s.n. ≈ Picioroange, catalige. – scr. *panoga*.

Paparudă, s.f. ≈ Fată sau femeie care, în vreme de secetă, își înfășoară corpul (gol) în verdeață, cântă și dansează pe ulițe și invocă ploaia. Jocul și ritualul paparudelor. (În superstiții) Personaj mitologic, închipuit ca o femeie îmbrăcată în zdrențe, care aduce ploaia. (fig.) Femeie îmbrăcată ridicol sau fardată excesiv; (p. gen.) persoană caraghioasă. – bg. *peperuda*.

Paporniță, s.f. ≈ Coș împletit din papură.

Para, s.f. ≈ Monedă divizionară egală cu a suta parte dintr-un leu vechi; mică monedă turcească de argint care a circulat și în Țările Române; (astăzi) ban de valoare mică. – tc. *para*.

Paraclis, s.n. ≈ Carte bisericească ce cuprinde slujba religioasă de laudă și de invocare a Fecioarei Maria sau a unui sfânt. – sl. *paraklisŭ*.

Paracliser, s.m. ≈ Persoană însărcinată cu paza unei biserici, îndeplinind și unele servicii la oficierea cultului; țărcovnic. – paraclis + suf. *-er*.

Paradi, vb. ≈ A distruge.

Parapon, s.n. ≈ Supărare; tristețe; necaz, ciudă. – ngr. *paráponon*.

Paraschivenie, s.f. ≈ Năzbâtie, drăcie.

Parda, interj. ≈ Ferește ! (la corhănitari).

Pardaf, s.n. ≈ Ceartă, scandal.

Parlagea, s.f. ≈ Roșie mică; pătlăgea.

Parlagiu, s.m. ≈ Măcelar care taie vitele de consum la abator. – tc. *parlaci*.

Parpăr ≈ Dare pe buțile de vin.

Parșiv, adj. ≈ Ticălos, mârșav.

Parucic, s.m. ≈ Ofițer rus; locotenent.

Patalama, s.f. ≈ Certificat de studii; diplomă. – tc. *batalama*.

Patarama, s.f. ≈ pățanie; întâmplare neplăcută.

Patentar, s.m. ≈ Meseriaș obligat să plătească la stat o anumită dare (patentă).

Pateric, s.n. ≈ Colecție de povestiri din viața vechilor călugări socotiți de biserică în rândul sfinților. – sl. *paterikŭ*.

Patrafir, s.n. ≈ Epitrafil.

Patrumistru, s.n. ≈ Durata de timp egală cu patru luni.

Pațachină, s.f. ≈ femeie vulgară.

Păcăni, vb. ≈ A produce un zgomot scurt, repetat și sacadat; a țăcăni, a pocni.

Păfăni, vb. ≈ A fuma.

Păhui, adj. ≈ Năuc, aiurit, zăpăcit; prost.

Păiugi, vb. ≈ A proteja un copil.

Pălan, s.n. ≈ gard de scânduri groase ori de pari groși; acoperiș improvizat lângă târla oilor unde dorm ciobanii.

Pălădui, vb. ≈ A locui sau a trăi undeva.

Pălăvrăgi, vb. ≈ A flecări, a vorbi vrute și nevrute.

Pălimar, s.n. ≈ Stâlp de pridvor sau de prispă, care susține streășina acoperișului; împrejmuire de scânduri la prispa unei case țărănești, la un balcon, la un pod etc.; parmaclâc, balustradă (la un balcon).

Pălmaș, s.m. ≈ Țăran sărac, fără vite de muncă și fără inventar agricol, care își câștiga existența muncind cu brațele la alții. – palmă + suf. -aș.

Pălugă, s.f. (depr.) ≈ om înalt, deșirat.

Păncănit, adj. ≈ Zăpăcit.

Pănură, s.f. ≈ aba; dimie.

Păpărădă, s.f. ≈ mâncare din mălai, lapte, ou și grăsime.

Păpușare, s.n. ≈ Tipare pentru brânză.

Păpușă, s.f. ≈ Grupare de zece vierbe (30 de fire).

Pârlej, s.n. ≈ Venit, avere, prilej.

Părpăr, s.n. = Dare pe buțile de vin și puținile cu struguri. – gr. bizantin *hypérpyron* = monedă bizantină de aur.

Părugean, s.m. ≈ Par mare și gros.

Părușcă, s.f. ≈ iarbă de munte, mică și aspră.

Păsat, s.n. ≈ Boabe de porumb sau de alte cereale, pisate sau măcinate mare, fierte, care se mănâncă cu lapte, cu unt și brânză. – lat. *pinsatum*.

Păstorire, s.f. ≈ (fig.) Conducere, ocărnuire (religioasă). – vb. *păstori*.

Păștoi, s.n. ≈ Încartuirie, găzduire.

Pătlăgea, s.f. ≈ Roșie, tomată (*Lycopersicum esculentum*) – tc. *pathican*.

Pătul, s.n. ≈ hambar pentru cereale; clăie din coceni de porumb.

Pătul, s.m. ≈ Specie de măr cu fructele galbene-verzui (cu pete roșii). – germ. *Batullen[apfel]*, *Batullen[baum]*.

Păuji, vb. ≈ A purta de grijă; a îngriji bine; a-și asigura, a-ți agonisi cele necesare; a se chivernisi.

Păuși, s.m. ≈ Două sau mai multe bețe articulate și puse pe vârful căpițelor, pentru ca vântul să nu ducă fânul.

Pâci, s.m. ≈ Țap (de prăsilă); (fig.) tânăr ușuratic.

Pâhar, adj. ≈ Leneș.

Pâhav, adj. ≈ ofilit, pălit, moale.

Pălit, adj. ≈ (Fruct) copt înainte de vreme.

Pângări, vb. ≈ a necinsti, a spurca.

Pâră, s.f. ≈ Plângere făcută împotriva cuiva; reclamație; acuzație, învinuire; denunț; calomnie, defăimare; bârfeală.

Pârcălab, s.m. ≈ Titlu dat în Evul Mediu, în Țările Române, persoanelor însărcinate cu conducerea unui județ, a unui ținut, a unei cetăți, având atribuții militare, administrative și judecătorești; persoană care purta acest titlu; administrator al satelor boierești și mănăstirești; primar; strângător de biruri, receptor rural. – magh. *porkoláb*.

Pârci, s.n. ≈ Limbă îngustă de pământ care a rămas nearată între brazde; clin; boală de piele la animale.

Pârgar, s.m. = (În Evul Mediu, în organizarea administrativă a Țărilor Române) Membru în sfatul administrativ al unui oraș sau al unui târg (compus din șase până la 12 persoane); vătășel la primărie. – magh. *polgár*.

Pârleaz, s.n. ≈ Trecătoare îngustă peste un gard făcută din una sau mai multe scânduri (ca niște trepte) care se sprijină, la extremități, pe câte un țaruș bătut în pământ. – bg., scr. *prelaz*.

Pârléj, s.n. ≈ Iuțală (reg.; în loc. adv.) cu pârlej = foarte repede.

Pârnaie, s.f. ≈ oală mare de pământ pentru gătit; închisoare.

Pârțotină, s.f. ≈ Cocotă, curvă, prostituată, târfă.

Pășpâi, vb. ≈ A culege ceva pe sărite.

Pearcă, s.f. ≈ Pălărie deformată, pleoștită.

Pecete, s.f. ≈ Sigiliu; (p. ext.) ștampilă. – sl. *pečatĩ*.

Pecetlui, vb. ≈ A pune, a aplica o pecete; a sigila; a autentifica, a confirma documente, scrisori etc. prin aplicarea unei peceți. – sl. *pečatĩlěti*, magh. *pecsételni*.

Pecia, vb. ≈ A tranșa carnea animalelor tăiate.

Pecie, s.f. ≈ carne macră, secționată pe lungime. – magh. *pecsenye*.

Pecingine, s.f. ≈ Nume popular dat mai multor boli de piele contagioase, caracterizate prin erupții cu bășicuțe, care, uscându-se, lasă niște pete scorțoase ce produc mâncărimi; (p. gen.) eczemă. – lat. *petigo*, *-ginis*.

Pelagră, s.f. ≈ Boală provocată de lipsa din alimentație a unor vitamine și proteine, care se manifestă prin inflamația pielii, plăgi pe corp, tulburări gastrice și nervoase etc. – fr. *pellagre*.

Peleacă, s.f. ≈ Prăjină lungă și subțire; vleştie.

Peleş, s.n. ≈ Ciucure, canaf; îndoitura de sus a pantalonilor țărănești, prin care se introduce brăcinarul. – sb. *peleş* = moț.

Penticostar, s.n. ≈ Carte bisericească cuprinzând ritualul slujbelor dintre Paști și prima duminică după Rusalii. – ngr. *pentikostárion*.

Perilipsis, s.m. ≈ Pricepere, iscusință; rezumat, prescurtare. – ngr. *περίληψις*.

Perpeleală, s.f. ≈ Acțiunea de a frige/pârli.

Perper, s.m. ≈ Monedă bizantină de aur, care a circulat (bătută cu stemă proprie) și în Țările Române, în sec. XIV-XV. – ngr. *ipérpiron*.

Peritare, s.n. ≈ covoare țărănești așezate pe pereți; perietare.

Periusie, s.f. ≈ Avere, avut, avuție, bogăție, bun, mijloace, moștenire, situație, stare.

Perpelit, adj. ≈ Fript parțial.

Peșchir, s.n. ≈ Prosop, ștergar; șervet. – tc. *peşkir*.

Peșin, adv. ≈ În numerar, cu plata pe loc; îndată, imediat, numaidecât. – tc. *peşin* = cu banii dați pe loc.

Peteucă, s.f. ≈ Bătă mare; gânj.

Petrecanie, s.f. ≈ Moarte; petrecere, chef.

Piastru, s.m. ≈ Monedă (turcească) de argint, a cărei valoare a variat în decursul

timpului și care a circulat și în Țările Române. – germ. *Piaster*, fr. *piastre*.

Picătură, s.f. ≈ Părticică sferică desprinsă dintr-o masă de lichid, formată prin condensarea unui gaz etc.; pic, strop; (p. ext.) cantitate mică dintr-un lichid; streășină.

Pichet, s.n. ≈ Subunitate însărcinată cu asigurarea securității trupelor aflate în marș; subunitate însărcinată în trecut cu paza unui sector al frontierei. – fr. *piquet*, germ. *Pikett*, rus. *piket*.

Picioici, s.f. ≈ cartofi. – magh. *pytyoka*.

Picni, vb. ≈ a înțepa cu vorba pe cineva; a începe o boală. – sb. *piknuti*.

Pielm, s.n. ≈ Făină de grâu, de porumb etc. (de cea mai bună calitate).

Pielos, adj. ≈ (Om) care rabdă mult; răbdător.

Piert, adj. ≈ Pierdut.

Pieziș, s.n. ≈ Curmeziș.

Pigăli, vb. ≈ A lucra cu minuțiozitate.

Piguli, vb. ≈ A ciuguli; a lua câte puțin (dintr-un aliment); a lucra cu migală la ceva; a migăli.

Pil, s.n. ≈ Bici cu coada scurtă făcută din curelușe împletite.

Pilug, s.n. ≈ pisălog.

Pingi, vb. ≈ a pingeli; a pune sau a face să pună pingele la o încălțăminte.

Pintenog, adj. ≈ (despre animale) Cu pete de altă culoare (de obicei albe) în partea inferioară a picioarelor; (despre păsări) pintenat. – sl. *pontonogŭ*.

Pionc, s.m. ≈ Om care nu aude bine.

Pipotos, adj. (despre oameni) ≈ care se înfurie repede, nervos; care este dușmănos, răzbunător, ranchiunos; care este arțăgos, țăfnos; care este înfumurat, fudul; întreprinzător, iute, inimos.

Pircoteală, s.f. ≈ moțăială.

Pirostrie, s.f. ≈ Ustensilă de gospodărie făcută dintr-un cerc sau dintr-un triunghi de fier, sprijinit pe trei picioare, pe care se pun căldarea, ceaul sau oala la foc; cunună care se pune pe capetele mirilor în timpul oficierei căsătoriei religioase; cununie. – ngr. *pirostitá*, bg. *pirostija*.

Pisanie, s.f. ≈ Inscripție sculptată în piatră, în metal, pictată etc. pe morminte, la intrarea într-o biserică, într-o clădire etc., cuprinzând o invocație religioasă, numele ctitorului, motivarea zidirii sau date asupra monumentului respectiv. – sl. *pisanije*.

Pisălogi, vb. ≈ A bate la cap.

Pisc, s.n. ≈ Defecțiune la pânză.

Piscoaie, s.f. ≈ fluier de soc sau de salcie; deschizătură prin care curge făina la moară.

Pisoc, s.m. ≈ Motan; prund.

Pistoseală, s.f. ≈ Terciuială.

Pitac, s.m. ≈ Monedă austriacă de argint sau de aramă, care a circulat în sec. XVIII și în Țările Române; ban de valoare mică; poruncă scrisă, ordonanță. – rus. *piatak*.

Pitar, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țările Române) Titlu dat boierului care se ocupa cu aprovizionarea cu pâine a curții domnești (și a oștirii) și cu supravegherea brutarilor domnești; boier care avea acest titlu. – pită + suf. *-ar*.

Pitoi, s.n. ≈ Augmentativ al lui *pită* = pâine. – pită + suf. *-oi*.

Pitula, vb. ≈ A (se) piti, a se ascunde.

Pițișăia, vb. ≈ A-și subția, a-și ascuți vocea.

Piuă, s.f. ≈ Instalație sau mașină folosită pentru împâslirea țesăturilor de lână prin frecarea și presarea lor între doi cilindri rotitori și prin lovirea lor cu ciocane de lemn într-un mediu cald și umed; vas de lemn, de metal sau de piatră de diverse forme și mărimi, cu pereții și cu fundul gros, în care se pisează diverse substanțe sau corpuri solide. – lat. **pilla*.

Plai, s.n. ≈ Versant al unui munte sau al unui deal; creastă, culme, vârf al unui munte sau al unui deal; regiune de munte sau de deal aproape plană, acoperită în general cu pășuni; drum (sau cărare) care face legătura între poala și creasta unui munte; potecă; subîmpărțire administrativă a județelor și a ținuturilor (mai ales a celor de munte) în Evul Mediu, în Țara Românească; plasă. – et. nec.

Plaivas, s.n. ≈ Creion.

Plasă, s.f. ≈ Parte dintr-o moșie în Evul Mediu, în Țara Românească, cuvenită unui proprietar; subdiviziune a unui județ, în vechea împărțire administrativă a țării; ocol. – sl. *plasa*.

Plavie, s.f. ≈ Insuliță plutitoare (sau fixată la malul apei) formată din stuf, ierburi, rizomi, rădăcini de arbori etc. intrate în putrefacție și amestecate cu nămol. – sl. *plavī*.

Plăieș, s.m. ≈ (În Evul Mediu) Locuitor de la graniță însărcinat cu paza frontierei țării în părțile de munte; grănicer, străjer; locuitor de la munte; muntean. – plai + suf. *-aș*.

Plăstinos, adj. ≈ Neted, întins.

Pleaftură, s.f. ≈ Unealtă cu care fierarul stropește cu apă cărbunii, ca să domolească focul.

Pleasnă, s.f. ≈ Zgomot produs de plesnirea biciului; lovitură, plesnitură de bici.

Pleașcă, s.f. ≈ Pălărie veche, uzată; baftă, noroc.

Pleată, s.f. ≈ Împletitură groasă de lână pe care o pun femeile sub cartonul văliturii ca să-l țină vertical; mănunchi de fuior.

Plecătoare, s.f. ≈ oaie de lapte; oaie care a fătat și are lapte.

Plesneală, s.f. ≈ Întâmplare. („Din plesneală”).

Pleteră, s.f. ≈ Împletitură de nuiele; numărul de nuiele cu care se lucrează atunci când se execută împletitura de nuiele.

Pletură, s.f. ≈ Funie rezultată din împletirea în trei a cozilor de ceapă sau de usturoi. – gr. *plethore* < *plethein* = a fi plin.

Plimbă, s.f. ≈ Polița de sub streșină, la sală.

Pliroforie, s.f. ≈ Informație, lămurire, deslușire. – ngr. *pliroforía*.

Plocad, s.n. ≈ Țesătură de casă, mișoasă, făcută din lână în război și dată în vâltoare.

Plocon, s.n. ≈ Dar omagial intrând în obligațiile vasalilor către Poartă sau ale supușilor către curtea domnească sau către stăpânul moșiei; dar, cadou. – sl. *poklonŭ*.

Ploscar, s.m. ≈ Persoană care lucrează sau vinde ploști; (în orânduirea feudală a Țărilor Române) ajutor de paharnic; cupar;

par cu care se cară grămezi de fân pentru a se face o căpiță.

Ploscă, s.f. ≈ Vas de lemn, de lut ars, de metal sau de piele, cu capacitate mică, rotund și turtit, cu gâtul scurt și strâmt, în care se ține băutura și care se poartă atârnat de o curea, la nunți. – bg. *ploska*.

Ploșpană, s.f. ≈ Poală de haină.

Plotog, s.n. ≈ Bucată de piele cu care se cârpește încălțăminte; petic. – bg., scr. *podlog*.

Plotogar, s.m. ≈ Om de nimic.

Plotojit, adj. ≈ cârpit.

Plută, s.f. ≈ Specie de plop ale cărui ramuri cresc aproape de la baza trunchiului, dând coroanei o formă de piramidă lungă și îngustă; plutaș (*Populus pyramidalis*). – scr. *plut*.

Poală, s.f. ≈ Partea de jos a fotei sau a iei.

Poară, s.f. ≈ Ceartă, vrajbă, gâlceavă. – sl. *pora*.

Pobrejenie, s.f. ≈ Sărbătoarea numită și Schimbarea la față (6 august). – sl. *Prěobrajenuje*.

Pocă, s.f. ≈ arac (pentru fasole); pocie.

Pocâlți, vb. ≈ a slăbi foarte mult. – v.sl. *poklati* = a ucide.

Pocânzei, s.m. ≈ tineri din alaiul miresei la o nuntă țărănească.

Poci, vb. ≈ A sluți.

Pocinog, s.n. ≈ Întâmplare neplăcută; bucluc, belea; boroboată. – sl. *počinŭkŭ*.

Pocitanie, s.f. ≈ Ființă diformă, slută, hidoasă, desfigurată; pocitură, slujenie, monștru; bazaconie, ciudățenie.

Pocrov, s.n. ≈ Pătură utilizată ca așternut în trăsură.

Podidi, vb. ≈ (despre răs și, mai ales, despre plâns) A cuprinde (pe cineva) cu putere, năvalnic; a năpădi.

Podină, s.f. ≈ Pardoseală din scânduri într-o casă, la pod.

Podișcă, s.f. ≈ Podeț, punte peste ape.

Podul orașului, s.n. ≈ Pavaj.

Podval, s.n. ≈ postament din lemn pentru așezatul butiei sub acoperișul șopronului. – sb. *podval*.

Podvoadă, s.f. ≈ Serviciu feudal, obligație de a transporta gratuit bunurile domnești; transport. – sl. *podŭvoda*.

Poftori, vb. ≈ A pofti, a dori ceva (cuiva); a ruga pe cineva (ceva). – sl. *povŭtoriti*.

Pogodi, vb. ≈ a se gândi, a chibzui. – sb. *pogoditi*.

Pogrebanie, s.f. ≈ Înarmorantare; slujba și ceremonia religioasă a înarmorantării. [var. *pogribanie*] – sl. *pogrebanije*.

Pohtă, s.f. ≈ Poftă.

Poiată, s.f. ≈ odaie la câmp, făcută din nuiele și acoperită cu ogrinji; șopron.

Pojarnic, s.m. ≈ Pompier. – rus. *pojarnik*.

Pol, s.m. ≈ Monedă de metal sau de hârtie valorând 20 de lei. – rus. *polu*.

Polată, s.f. ≈ Încăpere mică pe lângă o casă țărănească, servind ca magazie pentru unelte și obiecte de gospodărie; streășină. – bg. *polata*.

Polc, s.n. ≈ Unitate militară în Țările Române, la sfârșitul Evului Mediu, corespunzătoare regimentului. – ucr., rus. *polk*.

Polcovnic, s.m. ≈ Comandant al unui polc; grad militar corespunzător colonelului; comandant al unei formații militare de pază a ordinii publice. – ucr., rus. *polkovnic*.

Poleajen, s.n. ≈ Loc șes la marginea unei păduri sau a unui deal; pantă lungă a unui drum.

Polejnic, adj. ≈ (despre terenuri) Întins, plan, neted, șes. – sb. *poležati* = a sta culcat câtva timp.

Polfăi, vb. ≈ A mânca cu gingiile.

Politie, s.f. ≈ Activitate, practică politică, afaceri politice; oraș. – ngr. *politía*.

Politefsit, adj. ≈ Politicos, cuviincios. – ngr. *politefome*.

Polmon, s.n. ≈ săliță lipită cu pământ dispusă în fața casei.

Polog, s.n. ≈ o brazdă de fân cosit. – bg. *polog*.

Poluină, s.f. ≈ Măsură de capacitate egală cu o jumătate de vadră.

Pomenit, adj. ≈ Moștenit.

Pomneață, s.f. ≈ fâșie de pânză albă, cu un ban legat la un capăt și cu o lumânare la celălalt, care se pune în mâna mortului sau se dă de pomană după înmormântare.

Pomni, vb. ≈ a pocni, a plesni.

Pomojnic, s.m. ≈ Funcționar administrativ din trecut care conducea o plasă.– rus. *pomoșnik*.

Pomost, s.n. ≈ Strat de pământ, pentru pardoseala caselor țărănești; pământ frământat pentru lipit pereții caselor țărănești; pomosteală. Loc pe care se construiește o casă, vatra casei (cu ieșire la drum). Avere formată din pământurile arabile cultivate; suprafață întinsă de pământ cu pomet.

Pomosteală, s.f. ≈ pardoseala de lut a unei odăi.

Ponciș, adv. ≈ chiorâș, cruciș.

Ponov, s.n. ≈ Porumbiște, bucate recoltate de pe câmp.

Pont, s.n. ≈ Aluzie răutăcioasă, ironie, împunsătură. – magh. *pont*.

Pontaș, s.m. ≈ Țăran sărac care presta un anumit număr de zile de muncă pentru un moșier în schimbul folosirii unei parcele de pământ; clăcaș.

Ponturi, vb. ≈ A glumi.

Pop, s.m. ≈ Stâlp, bârnă, par, prăjină etc. având diverse întrebuințări, mai ales ca element de susținere sau de sprijin.

Poponete, s.n. ≈ Feștilă sau fitil de opaiț; poponet; colăcel din aluat dospit de pâine, care se împarte copiilor de pomană. – sb. *poponac*, ucr. *oponeț*.

Popri, vb. ≈ A confisca, a împiedica, a interzice, a opri; a aresta. – sl. *poprěti*.

Portar, s.m. ≈ Boier însărcinat cu paza curții domnești (și cu alte treburi de protocol, administrative etc.).

Portărel, s.m. ≈ Funcționar însărcinat cu executarea unei sentințe judecătorești. – portar + suf. *-el*.

Posădar, s.m. ≈ Primar.

Poslujnic, s.m. ≈ Poslușnic; servitor mănăstiresc ori boieresc scutit de bir. – v.sl. *po-slušnikŭ* = ascultător.

Poslușanie, s.f. ≈ Ascultare, învoială, slujbă.

Pospai, s.n. ≈ lucru făcut de mântuială.

Postavă, s.f. ≈ albie servind la frământatul aluatului, la spălatul rufelor etc.; lada în care curge făina la moară. – sb. *postava*.

Postelnic, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Titlu dat unui mare boier, membru al sfatului domnesc, care avea în grijă camera de dormit a domnului și organiza audiențele la domn; boier care avea acest titlu. – sl. *posteĭlnikŭ*.

Postomol, adv. ≈ grămadă.

Poșidic, s.n. ≈ (Colectiv) Mulțime, droaie, gloată de copii; (p. ext.) mulțime de animale mici. (fam.) s.m. Epitet dat tinerilor, copiilor sau oamenilor mici de statură. – magh. *posadék*.

Poșircă, s.f. ≈ băutură alcoolică slabă, de proastă calitate.

Potâng, s.n. ≈ Lanț, curea etc. care leagă plugul de grindei. – scr. *poteg*, magh. *pating*.

Potcă, s.f. ≈ Încurcătură, necaz, belea; vrajbă, ceartă. – sl. *potŭka*. Potecaș, s.m. ≈ Ostaș din armata neregulată a Țării Românești, însărcinat cu paza drumurilor de munte și a granițelor dinspre Ardeal și Moldova; grănicer, plăieș, pichetaș. – potecă + suf. *-aș*.

Poteră, s.f. ≈ Ceată, grup de oameni (în special arnăuți) înarmați, care aveau misiunea de a urmări și de a prinde pe răufăcători și pe haiduci. – bg. *potera*.

Potinteu, s.n. ≈ Lemn scurt, fix, care depărtează cormana de coarnele plugului; lemn care sprijină alt lemn; proptea; (adv.) drept, nemișcat, neclintit; dârz.

Potir, s.n. ≈ Pahar de aur sau de argint, cu picior, în care se păstrează cuminecătura la biserică. – sl. *potirŭ*.

Potmol, s.n. ≈ Nămol.

Potroacă, s.f. ≈ mâncare foarte sărată. – rus. *potroh*.

Povară, s.f. ≈ Greutate (mare) pe care cineva o are de cărat; sarcină, încărcătură. (fig.) Suferință fizică sau morală; chin, apăsare, trudă, zbucium. Veche unitate de măsură pentru greutate, egală cu 100-125 de

ocale, folosită la evaluarea cantității mărfurilor. – sl. *podŭvora* = targă.

Povară de cal ≈ Încărcătură egală cu 125 kg, atât cât poate duce un cal.

Povarnă, s.f. ≈ instalație pentru fabricat țuica. – v.sl. *povarinja*.

Povăli, vb. ≈ A preface, a transforma.

Povârnit, adj. ≈ Care este aplecat, înclinat; care este situat în pantă sau formează o pantă.

Pozânar, s.n. ≈ Un fel de pungă interioară cusută la haine, în care se țin lucruri mărunte; buzunar.

Praftură, s.f. ≈ Praftoriță; unealtă cu ajutorul căreia se stropește apă pe focul fierarului.

Prajilă, s.f. ≈ Mâncare cu lapte acru și mălai.

Praporgic, s.m. ≈ Sublocotenent în vechea armată rusă. – rus. *praporščik*.

Pravăț, s.n. ≈ Țel, țintă, scop; călăuză, ghid. – bg. *pravec*, sb. *pravac*.

Pravilă, s.f. ≈ Lege (sau corp de legi), dispoziție, regulament, hotărâre (cu caracter civil sau bisericesc); obicei, tradiție, datină. – sl. *pravilo*.

Pravoslavnic, adj./s.m. ≈ Care aparține religiei ortodoxe, ortodox; (persoană) care aderă la credința ortodoxă; om credincios, smerit. – sl. *pravoslavniŭ*.

Praznic, s.n. ≈ Sărbătoare bisericească. – sl. *prazdiniŭ*.

Prădalică, s.f. ≈ Bun funciar trecut în stăpânirea domniei în momentul stingerii descendenței masculine a proprietarului; dreptul domniei de a lua pe seama sa averea celor morți fără urmași de sex masculin. – sl. *prădalica*.

Prădalnic, adj. ≈ Care are caracter de jaf; care deposedează pentru a se îmbogăți. – pradă + suf. *-alnic*.

Prăjină, s.f. ≈ Veche unitate de măsură pentru lungimi, echivalentă cu circa 5-7 metri; veche unitate de măsură pentru suprafețe, egală cu circa 180-210 metri pătrați.

Prăsea, s.f. ≈ Fiecare dintre cele două părți de metal, de os, de lemn etc. care

acoperă mânerul unui cuțit, al unui briceag, al unui pumnal etc.; (p. ext.) mâner.

Prășcău, s.n. ≈ Strat subțire de zăpadă.

Prândză, s.f. ≈ pomană pentru mort.

Prâsnel, s.n. ≈ vârf conic de lemn fixat la capătul de jos al fusului de tors, care face ca acesta să se învâртеască mai ușor; partea inferioară a fusului morii; jucărie pentru copii. – bg. *prasten*.

Preapodobna, adj. ≈ Calificativ dat sfintei Paraschiva – precucioasa.

Predică, s.f. ≈ Cuvântare rostită de un cleric în biserică, în care se explică și se comentează un text biblic și se dau credincioșilor îndrumări morale; omilie; (p. gen.) expunere cu conținut moralizator.

Preducea, s.f. ≈ Unealtă de făcut găuri în pielea tăbăcită; gaură făcută cu această unealtă. – bg. *prědupčja* = a perfora.

Preduf, s.n. ≈ gaură mică pentru aerisirea butoiului. – sl. *produfŭ*.

Pregeta, vb. ≈ A sta pe gânduri înainte de a face ceva; a șovăi, a ezita, a se codi; (p. ext.) a întârzia, a zăbovi, a se lenevi, a sta inactiv. – lat. **prigitare*.

Prepeleac, s.m. ≈ Par cu crăcane scurte, înfipt în pământ, în care se pun, la țară, oalele spălate ca să se scurgă sau de care se atârână diferite obiecte.

Prepeliță, s.f. ≈ piesă din angrenajul morii.

Prepestenie, s.f. ≈ Prăpastie.

Prepune, vb. ≈ A bănuși pe cineva, a suspecta; a presupune ceva; a propune într-o funcție. – lat. *praeponere*.

Prestegală, adv. ≈ Grămadă, rostogol.

Presucea, s.f. ≈ Bucată de lemn prevăzută cu un cârlig metalic, care ajută la împletirea nojițelor pentru opinci.

Presusvia, s.f. = Cancelarie, cameră de primit.

Pretenderisi, vb. ≈ A pretinde, a afirma.

Prezbiter, s.m. ≈ Preot. – lat. lit. *prezbyter*.

Prezbiteră, s.f. = Preoteasă; soție de preot. – gr. *presvitera*.

Priboi, s.n. ≈ Unealtă de oțel în formă de bară, cu un capăt conic, care servește, de

obicei, la perforarea sau la lărgirea găurilor materialelor metalice; dorn. – sb. *priboj*.

Pricoapsă, s.f. ≈ Ispravă, treabă.

Prididi, vb. ≈ a răzbi cu munca. – v.sl. *prědati*.

Pridvor, s.n. ≈ Galerie exterioară deschisă sau închisă, cu acoperișul sprijinit de stâlpi, așezată în partea din față a unei clădiri sau de jur împrejurul ei; cerdac; încăpere de la intrarea unei biserici, care precedă pronaosul; prima încăpere (de trecere) în unele case țărănești: tindă. – sl. *privořũ*.

Prier, s.m. ≈ Numele popular al lunii aprilie. – lat. *aprilis*.

Prigori, vb. ≈ A dogori focul; a se perpeli.

Primit, adj. ≈ nebun.

Pripas, s.n. ≈ Pui de animal domestic; despăgubire plătită pentru o vită care a produs stricăciuni în semănături străine. – sl. *pripasũ*.

Priseacă, s.f. ≈ loc unde se cresc albine, unde sunt așezați stupii; stupină; poieniță în pădure rezultată din tăierea masivă a copacilor. – ucr. *pasika*.

Prislop, s.n. ≈ Pas în formă de șa, situat la înălțime. – et. nec.

Pristăvi, vb. ≈ A muri. – sl. *prěstaviti sen*.

Pristos, s.n. ≈ Teren folosit în devălmășie. – ngr. *perissós*.

Pritoci, vb. ≈ A turna vinul dintr-un butoi în altul, după fermentație, pentru a-l limpezi (prin separarea de drojdia care s-a așezat la fund). – bg. *pretoča*, scr. *pretočiti*.

Privată, s.f. ≈ Closet, toaletă.

Priveghere, s.f. ≈ Străjuire, pază, veghe; supraveghere, control; grijă, atenție; serviciu religios care se oficiază noaptea sau seara, în ajunul unei sărbători, într-o mănăstire sau într-o biserică.

Prociti, s.n. ≈ A certa, a muștra; a cicăli. – rus. *pročitat'*.

Proklet, adj. ≈ Care a fost blestemat; eretic; (p. ext.) păgân, necredincios; ticălos, rău, păcătos, ipocrit. – bg. *proklet*.

Procororie, s.f. ≈ Procuratură.

Procov, s.n. ≈ Văl, pânză cu care se acoperă diverse lucruri; pătură, postav. – v.sl. *pokrovũ*.

Product, s.n. ≈ Rezultat, produs.

Progadia, s.f. ≈ Curte a unei biserici folosită ca cimitir. – sl. *podũgradie*.

Progon, s.n. ≈ Plată, taxă pentru transportul cu căruța de poștă.

Prohodi, vb. ≈ A oficia slujba prohodului; a duce un mort la groapă; a îngropa. – sl. *provoditi*.

Proigumen, s.m. ≈ Călugăr care a avut funcția de egumen; ajutor de egumen.

Proin, adj. ≈ Fost. – ngr. *proin*.

Proistos, s.m. ≈ Călugăr sau preot cu cel mai înalt rang în ierarhia clericilor unei mănăstiri sau a unei biserici. – ngr. *proestós* = care stă înainte.

Pronaos, s.n. ≈ Parte a bisericilor creștine (situată la intrare) care precedă naosul. – ngr. *prónaos*.

Proscomidie, s.f. ≈ Parte din slujba liturghiei în care preotul pregătește și sfințește pâinea și vinul pentru împărtășanie; masă sau firidă în peretele de nord al altarului, unde se săvârșește proscomidia. – sl. *proskomidija*.

Prosia, s.f. ≈ Ogor arat și semănat pentru prima dată, după ce a fost necultivat doi sau trei ani. – sl. *proso*.

Protimisis, s.n. ≈ Întâietate, precădere, preponderență, primat, primordialitate, prioritate.

Protocoli, vb. ≈ A încheia un proces-verbal de constatare; (p. ext.) a colaționa. – germ. *Protokollieren*.

Protosinghel, s.m. ≈ Grad monahal superior singhelului și inferior arhimandritului; monah care are acest grad. – ngr. *protosínghellos*.

Provalisi, vb. ≈ A aduce probe la o judecată, a depune o mărturie. – ngr. *provallo*.

Proviant, s.n. ≈ Provizii, alimente (pentru armată). – pol. *prowołant*, rus. *provwołant*, germ. *Provwołant*.

Pruguri, s.n. ≈ Gospodării țărănești.

Prurașan, s.n. ≈ Trompetă rusească.

Psaltire, s.f. ≈ Carte care cuprinde cei 151 de psalmi atribuiți regelui David. În

Țările Române, în trecut, psaltirea a servit mult timp ca manual școlar în învățământul primar și în fostele școli catihetice sau în seminariile teologice. – gr. *psaltericon* = instrument muzical cu coarde cu care se acompaniază cântarea psalmilor.

Publicarisi, vb. ≈ A aduce la cunoștință.

Pucăr, s.m. ≈ om prost, nătâng, nevleg.

Puchinos, adj. ≈ Plin de puchini; urduros, puchios; (p. ext.) murdar.

Pucios, adj. ≈ care miroase urât. – lat. *puteosus*.

Puflă, s.f. ≈ Om lipsit de caracter, prost crescut, care nu este capabil de nimic bun; lichea, secătură; om care trăiește din expediente, neavând o ocupație serioasă, stabilă; derbedeu, haimana.

Puhav, adj. ≈ (despre oameni și despre părți ale corpului lor) Cu carnea moale, flască (și umflată); umflat, buhăit. – scr. *buhav*.

Pui, s.m. ≈ Cusătură decorativă mărunță în formă de cruciulițe pe pieptul, pe poalele și pe mânecile cămășilor țărănești. („Cu cămașa numai pui / și-n casă, nimica nu-i.”). – lat. **pulleus*.

Puie, s.f. ≈ Oală mică de lut.

Puiță, s.f. ≈ (Cu sens colectiv, la sg.) Haită de câini sau de lupi în perioada împerecherii; femeie stricată, depravată.

Pujdină, s.f. ≈ Mulțime.

Pumnaș, s.m. ≈ Manșetă împodobită cu cusături de la mânecile cămășilor țărănești.

Pungăli, vb. ≈ a coase de mântuială, a punghili.

Punghileală, s.f. ≈ Lucru de mântuială.

Pupăza, vb. ≈ a se împopoțana (despre femei).

Pupăză, s.f. ≈ colivă („colac peste pupăză”).

Pupui, s.f. ≈ Coccoșă, moș. (vb) A vorbi în taină.

Purcăreți, s.m. ≈ Păzitori de porci.

Purtăreț, s.n. ≈ Troacă; albie mică din lemn din care mănâncă porcii.

Pustnic, s.m. = Călugăr izolat de lume, care duce o viață aspră; sihastru, schimnic, ascet, anahoret, eremit; (fig.) persoană care duce o viață retrasă și aspră. – sl. *pustynnikū*.

Pușoci, s.n. ≈ Un fel de pistol format dintr-o țevă de lemn de soc, o vergea de lemn și dopuri de călți.

Pușlama, s.f. ≈ Om lipsit de caracter, prost crescut, care nu este capabil de nimic bun; lichea, secătură; om care trăiește din expediente, neavând o ocupație serioasă, stabilă; derbedeu, haimana. – et. nec.

Puști, s.m. ≈ Băiat tânăr, copil; copil ștrengar. – tc. *pušt* = desfrânat.

Putină, s.f. ≈ vas de lemn, de obicei de forma unui trunchi de con, făcut din doage legate cu cercuri și folosit mai ales la păstrarea unor brânzeturi, murături etc. – lat. **putina*.

Putinei, s.n. ≈ puțină mică, înaltă și strămtă, în care se bate smântâna ca să se aleagă untul. – lat. **putina*.

R

Raia, s.f. ≈ Teritoriu ocupat și administrat direct de autoritățile militare turcești; nume dat de către turci locuitorilor din Moldova și Țara Românească, datori să le plătească tribut. – tc. *rāyā*.

Rastafol, adv. ≈ În mare grabă, de mântuială.

Raz, s.n. ≈ Rangă; unealtă formată dintr-o bară rotundă și scurtă de oțel, cu tăiș lățit și ascuțit la un capăt, folosită de tâmplari, dulgheri etc. – scr. *raz*.

Răboj, s.n. ≈ Bucată de lemn în formă cilindrică sau paralelipipedică pe care, în trecut, se însemnau, prin creștături, diferite calcule, socoteli (zilele de muncă, banii datorăți, numărul vitelor etc.). – bg. *raboš*.

Răgălie, s.f. ≈ Îngrămădire de rădăcini noduroase de plante sau de arbori pe malul apelor curgătoare, care servește ca ascunzătoare pentru pești.

Răjghina, vb. ≈ A scoroji.

Răpagă, s.f. ≈ Obiect vechi, casat, aproape de a nu mai fi folosit.

Răpăi, vb. ≈ (despre ploaie, grindină etc.) a se izbi de o suprafață tare, producând zgomote dese, scurte și ritmice.

Răpciune, s.m. ≈ Numele popular al lunii septembrie. – lat. *raptio + onis*.

Răpi, adv. ≈ Repede.

Răpștire, s.f. ≈ Scandal; ceartă.

Răpușire, s.f. ≈ Răpire, abuz.

Răscăbăi, vb. ≈ a se desface.

Răscăcărat, adj. ≈ Cu picioarele depărtate.

Răschitor, s.n. ≈ unealtă pe care se deapănă tortul de pe fus sau de pe ghem, pentru a-l face scul sau jurubiță.

Răscol, s.n. ≈ Bară de lemn prevăzută la capete cu câte o gaură în care intră carâmbii de sus ai loitrelor carului; dispozitiv de scânduri folosit pentru a separa oile. – sl. *raskolŭ*.

Răscopt, adj. ≈ Învechit.

Răscovăi, vb. ≈ A ura de Anul Nou la casele fetelor.

Răscruce, s.f. ≈ partea carului de care se prind șleurile.

Răsfloci, vb. ≈ a se răsfăța.

Răspăr, s.n. ≈ Potrivnic, ostil; echivoc.

Răspica, vb. ≈ A străbate, a despica. (fig.) A analiza, a rosti, a pronunța clar, lămurit, limpede.

Răsti, vb. ≈ A striga.

Răstoacă, s.f. ≈ Loc, gărlă unde o apă este puțin adâncă; braț al unui râu abătut din matca lui și secat pentru a putea prinde pește. – sl. **rastokŭ*.

Răsuca, s.f. ≈ Unealtă de lemn pentru răsucit firele.

Răsură, s.f. ≈ Cotă adițională la dări, în Țările Române, în sec. XVIII-XIX, din care se făcea plata dregătorilor.

Rătinar, s.m. ≈ Arbust de pădure.

Rătuti, vb. ≈ a se zăpăci, a se ameți.

Răvaș, s.n. ≈ Scrisoare, bilet, răboj. – magh. *rovás* = răboj.

Răvășit, s.n. ≈ alegerea oilor după semnele de apartenență și împărțirea produselor lactate.

Răzbel, s.n. ≈ Război. – război (refăcut după lat. *bellum*).

Răzlog, s.m. ≈ Despicătură lungă din trunchiul unui copac, întrebuițată la facerea gardurilor. – sl. *razlogŭ*.

Răzma, vb. ≈ a propti, a pune, a sprijini; a rezema.

Răzmeriță, s.f. ≈ răzvrătire, rășcoală.

Răzni, vb. ≈ A se pierde, a se depărta de cârd sau de turmă; (despre oameni) a se despărți, a se izola de ai săi; a se înstrăina. – razna.

Răzor, s.n. ≈ fâșie îngustă de pământ nearat, servind ca hotar. – sb. *razor*.

Răzoraș, s.m. ≈ Vecin.

Râbar, s.m. ≈ Rândunică de mare, pescăruș.

Răcă, s. f. ≈ Ceartă, sfadă.

Râmător, s.m. ≈ Porc. – râma + suf. - *ător*.

Râmni, vb. ≈ a pofti la ceva.

Rână, s.f. ≈ Parte a corpului. („A sta culcat într-o rână”).

Râncaci, s.m. ≈ Născut cu un singur testicul.

Rândaș, s.m. ≈ Slugă folosită la muncile de rând într-o gospodărie boierească; servitor, slugă.

Râni, vb. ≈ a curăța un loc de murdăria depusă în strat.

Rânji, vb. ≈ (despre animale) A-și arăta amenințător dinții, a mârâi arătându-și dinții. (despre oameni) A-și arăta dinții într-o grimasă de răutate, de batjocură, de prostie etc. – bg. *rămža* = a mârâi.

Rânză, s.f. ≈ Pipotă; stomac; nume date unor boli de stomac. – alb. *rrëndës* = cheag.

Rășcâi, vb. ≈ a freca un vas cu zgomot.

Râuri, s.n. ≈ Cusătură în linii șerpuitoare, care împodobește mânecile, de la altiță la manșetă, și pieptii cămășilor de la costumul național. – lat. *rivus*.

Râzgâială, s.f. ≈ Răsfăț.

Reavăn, adj. ≈ (despre soluri) Care are suficientă umiditate pentru ca lucrările de cultură să se poată executa în condiții optime; (p. ext.) umed, jilav. – sl. *ravînŭ* = șes.

Rebegit, adj. ≈ Înghețat de frig.

Recrutarisire, s.f. ≈ Recrutare.

Redie, s.f. ≈ Puieți de pomi care au crescut în pâlci.

Respetie, s.f. ≈ Pânză albă pusă în sicriu.

Retevei, s.n. ≈ Bucată scurtă de lemn; scurtătură. – et. nec.

Reveneală, s.f. ≈ Umezeală, jilăveală din pământ sau din atmosferă; răcoreală.

Revent, s.m. ≈ Plantă erbacee cu frunze mari și flori mici, verzui, cu rădăcina și rizomul cu un gust foarte amar, întrebuințate în medicină ca purgativ; rubarbă (*Rheum officinale*); purgativ obținut din rădăcina și rizomul acestei plante. – tc. *râvend*.

Riștov, s.n. ≈ Hrisov, act vechi.

Roată, s.f. ≈ Unitate militară cu un efectiv aproximativ egal cu cel al unei companii. – rus. *rota*.

Robanc, s.n. ≈ Gealău. – germ. *Rauhbank*.

Roboată, s.f. ≈ muncă pe care o prestau (de câteva ori pe săptămână) țărani săraci din Țările Române în folosul boierilor; clacă, boieresc; muncă, activitate neîntreruptă (și grea). – sl. *robota*.

Roboti, vb. ≈ A munci din greu.

Rociu, s.n. ≈ Plasă în formă de sac (de prins pește sau fiare). – magh. *racs* = plasă.

Rodan, s.n. ≈ roată cu care se învârtește fusul de la vârtelniță.

Rost, s.n. ≈ Spațiu în formă de unghi, format la războiul de țesut între firele de urzeală ridicate de ște și cele rămase jos, prin care se trece suveica cu firul de bătătură.

Rostui, vb. ≈ a așeza, a aranja așa cum trebuie; a face ordine; a se căsători.

Roșii, s.m. ≈ Corp de trupă de călăreți sau de pedestrași în vechea armată a Moldovei, compus din boierii de țară (cu uniformă de culoare roșie); ostaș din acest corp de trupă. – lat. *roseus*.

Rotocol, s.n. ≈ Imagine, contur, figură sau corp în formă de disc, de cerc sau de inel.

Rovină, s.f. ≈ Groapă, adâncitură, surpătură de teren, râpă (mocirloasă); loc mlăștinos; mlaștină, mocirlă. – bg. *rovina*.

Rubar, s.n. ≈ Confruntare, comparație.

Rubia, s.f. ≈ Numele unei monede turcești de aur, emisă spre sfârșitul Evului Mediu, care a circulat în Țările Române în prima jumătate a sec. XIX. – tc. *rubya*. [rubiele refecate = găurite].

Rudar, s.m. ≈ Denumire dată, în Țările Române, unor lucrători (țigani) care confecționau obiecte din lemn; meșter care lucrează din lemn albi, linguri, fuse etc.; căutători de aur în albiile unor râuri. – bg. *rudar*.

Rudă, s.f. ≈ Prăjină, par; oiște, proțap. – sb. *ruda*.

Rugioară, s.f. ≈ Custură veche.

Rumân, s.m. ≈ Țăran, om, persoană; iobag, șerb, vecin. – lat. *romanus*.

Rumânie, s.f. ≈ Iobăgie, șerbie, vecinătate, vecinie; servitute.

Ruptaș, s.m. ≈ Contribuabil care, plătind darea numită *ruptă*, era scutit de orice bir.

Ruptoare, s.n. ≈ Sumă fixă, globală, plătită anual vistieriei statului de către contribuabili și negustorii străini; înțelegere asupra prețului de vânzare-cumpărare; durere mare de șale. – rupt + suf. *-oare*.

S

Saca, s.f. ≈ Butoi așezat pe un cadru cu două sau cu patru roți, cu care se transporta apa de la fântână sau de la râu. – tc. *saka* = sacagiu.

Sacagiu, s.m. ≈ Persoană care transporta în trecut apă (potabilă) cu sacaua, pentru a o vinde. – saca + suf. *-giu*.

Sachelar, s.m. ≈ Grad onorific în ierarhia preoțească. – ngr. *sakellarios*.

Saia, s.f. ≈ adăpost pentru vite, în special, pentru oi.

Saivan, s.n. ≈ Adăpost de iarnă pentru oi (sau pentru vite); perdea. – tc. *sayvan*.

Salavăț, s.n. ≈ Formulă religioasă mahomedană; obiect pe care se săpa o astfel de formulă și care se folosea ca talisman. (pop., la Piatra!) Vorbire de-a grămada, atunci când oamenii au băut și nu se mai înțeleg bine. – tc. *salevat*.

Samar, s.n. ≈ Șa mare de povară, fără scări, care se pune pe măgari și pe catâri; (p. ext.) încărcătură care se așează pe spatele unui animal de povară. Laț de sprijin pe care se pun căpriorii acoperișului unei case. – bg., scr. *samar*.

Sameș, s.m. ≈ Funcționar administrativ din trecut, îndeplinind funcția de contabil, casier și strângător de biruri pe județ. Administrator sau logofăt de moșie.

Sanchiu, adj. ≈ ursuz, posac.

Sapin, s.n. ≈ unealtă formată dintr-o cange de oțel fixată într-o coadă de lemn, întrebuințată la manevrarea buștenilor; țapină.

Sarahol, s.m. ≈ Salahor. Muncitor necalificat, plătit cu ziua, care lucrează mai ales la construcții de case, de șosele etc. (în trecut) Țăran scutit de dări, pus de domnie la dispoziția Porții Otomane pentru repararea cetăților turcești, întreținerea drumurilor și pentru alte munci grele. [var. salaor] – tc. *salahor*.

Sarbăd, adj. ≈ Cu gust neplăcut; care a început să se acrească, să se strice (vorbind de lapte).

Sarsacotea, s.m. ≈ diavol, drac, sarsailă.

Sarsana, s.f. ≈ bagaj, greutate, povară.

Săbaș, s.n. ≈ purtare, aspect, înfățișare. – magh. *szabás*.

Săbui, vb. ≈ a croi, a ciopli, a lucra; a asemăna.

Sădilă, s.f. ≈ Săculeț în care se pune cașul pentru a se scurge zerul din el; sidilă.

Săin, adj. ≈ (despre lână, blană) de culoare cenușie-roșcată. – sl. *sini*.

Sălaș, s.n. ≈ Adăpost unde cineva capătă temporar găzduire; construcție rudimentară făcută în câmp și folosită ca adăpost temporar pentru oameni și animale; locuință, casă; mică așezare de țigani (nomazi); grup de familii de țigani (nomazi) sub conducerea unui vătaf. – magh. *szállás*.

Sămulastră, s.f. ≈ Plantă răsărită din boabele rămase pe ogor.

Sărar, s.n. ≈ Vas mic de pământ în care se păstrează sarea; solniță.

Sărăcustă, s.f. ≈ Pomană făcută mortului la 40 de zile; sărindar. – v.sl. *sarakusti* < gr.

Sărădău, s.f. ≈ scăldătoare.

Sărăntoc, s.m. ≈ Om sărac.

Săricică, s.f. ≈ Șoricică, arsenic – pulbere fină, albă, cu miros de usturoi, foarte toxică pentru om.

Sărindar, s.n. ≈ (În religia creștină ortodoxă) Rugăciune de pomenire făcută de preot patruzeci de zile în șir pentru morți, pentru iertarea păcatelor, pentru bolnavi etc.; plată pentru aceste rugăciuni. – ngr. *sarandári*.

Sâlnic, adj. ≈ Care n-are poftă de nimic.

Sângeap, s.n. ≈ Cinzeacă; sticlă sau cană cu capacitatea de 0,16 l.

Sângerete, s.m. ≈ Cârnat preparat din carne de porc, limbă, inimă, amestecate cu sângele animalului.

Sânjorj, s.m. ≈ Crenguță de fag care se prinde la poarta gospodăriei de sărbătoarea Sf. Gheorghe.

Sbughi, vb. ≈ A lua-o repede la fugă.

Scala, s.f. ≈ Vamă, schelă. – tc. *işkele*.

Scalniță, s.f. ≈ uscătoare de prune (prin fum).

Scaloi, s.m. ≈ Copil zburdalnic, viori, neastâmpărat.

Scaraibe, s.f. ≈ Membre.

Scarpeți, s.m. ≈ Încălțăminte ușoară de postav, de dimie, de pâslă sau de lână împletită; papuci, cipici, târlci.

Scaun, s.n. ≈ Reședința monarhului sau a cârmuirii; capitala unui stat. – lat. *scamnum*.

Scălâmba, vb. ≈ A face grimase, a se schimonosi; a se urâți, a se sluți.

Scămoșa, vb. ≈ A se face scame, a se face ca scama, a se destrăma (în urma uzurii, a unui defect de fabricație etc.).

Scări, s.f. ≈ Cele două inele de fier prinse de o parte și de alta a șeii în care călărețul își sprijină piciorul. – lat. *scala*.

Scăunaș, s.m. ≈ Negustor intermediar de vite sau de cereale.

Scâlcia, vb. ≈ a (se) deforma; (fig.) A pronunța incorect cuvintele; a schimonosi, a poci.

Scârci, s.m. ≈ Strugure mic; ciorchine de strugure.

Scârcium, s.n. ≈ Scrânciob, leagăn, dulap.

Schelă, s.f. ≈ Construcție auxiliară provizorie, metalică sau de lemn, servind ca suport muncitorilor care lucrează la înălțime. – scr. *skela*, bg. *skelja*.

Scherlăi, vb. ≈ A schelălăi.

- Schilă, s.f. ≈ Drum principal, „la linie”.
- Schiler, s.m. ≈ Dregător domnesc, conducător al unui punct vamal (din preajma unei ape) în Evul Mediu, în Țările Române.
- Schilomoni, vb. ≈ (despre copii) A se schimonosi; a se scâlâmbăia.
- Schimnic, s.m. ≈ Călugăr care duce o viață aspră, de privațiuni, departe de lume; pustnic. – sl. *skimnikŭ*.
- Schirnov, adj. ≈ om slăbănog, lipsit de forță.
- Schit, s.n. ≈ Mănăstire mică sau așezare călugărească situată într-un loc retras; călugării dintr-o astfel de mănăstire. – sl. *skitiŭ*.
- Scob, s.n. ≈ adâncitură, gaură, zănoagă. – bg. *skob*.
- Scoc, s.n. ≈ Canal, jgheab prin care curge apa pentru a pune în mișcare roata morii sau a joagărului; lăptoc, uluc. – scr. *skok*.
- Scochină, s.f. ≈ vale strâmtă și adâncă, săpată de șuvoaiele care vin de la munte.
- Scociorî, vb. ≈ A săpa în ceva făcând o gaură, o adâncitură; a râcăi; a scormoni, a răscoli.
- Scodoli, vb. ≈ a scoate mâncarea dintre dinți, a scobi.
- Scofală, s.f. ≈ Pricopseală, folos, ispravă.
- Scofâlcit, adj. ≈ Foarte slab, cu obraji uscați; (p. ext.) bătrân sau îmbătrânit.
- Sconat, adj. ≈ Isteț, grozav.
- Scopi, vb. ≈ a castra un animal. – sl. *skopiti*.
- Scorbeli, vb. ≈ a căuta, a cotrobăi, a răscoli.
- Scorboroși, vb. ≈ (despre trunchiurile copacilor) A deveni scorburos.
- Scorobaie, s.f. ≈ Râpă; vale adâncă și îngustă.
- Scoroci, vb. ≈ A scormoni, a zgândăra.
- Scoroji, vb. ≈ a se coji, a se descuama, a se jupui.
- Scotoci, vb. ≈ A căuta, a cotrobăi.
- Scovardă, s.f. ≈ Epitet pentru o persoană foarte slabă, scofâlcită. – sl. *skovrada* = tigaie.
- Scovârda, vb. ≈ A se încovoia la mijloc, a se scoroji.
- Scovergă, s.f. ≈ Gogoasă.
- Scrădit, adj. ≈ (despre carne, pâine, porumb și alte alimente) Care s-a copt prea tare; care s-a ars.
- Scrinteală, s.f. ≈ Țicneală.
- Scripete, s.m. ≈ dispozitiv pentru mișcarea ștețelor la țesăturile simple, format din două roți cu diametre diferite dispuse pe același ax și formând un bloc comun situat deasupra războiului de țesut. – bg. *skripec*.
- Scrivit, adj. ≈ Smiorcăit, plângăcios, plângăreț, răsfățat. (despre oameni) plâpând.
- Scroambă, s.f. ≈ Cizmă grosolană sau nepotrivită pe picior; încălțăminte foarte uzată. – ucr. *škrab*.
- Scrob, s.n. ≈ Zăpadă înghețată.
- Scumpie, s.f. ≈ Liliac (*Cotinus coggygia*). – pol. *skapia*.
- Scura, vb. ≈ a izbăvi, a răscumpăra.
- Scurtă, s.f. ≈ Haină groasă, de obicei vătuită sau îmblănită, lungă până deasupra genunchilor.
- Scurteică, s.f. ≈ Haină de stofă, de obicei îmblănită, lungă până la (sau până sub) genunchi, purtată mai ales la țară.
- Scuteală, s.n. ≈ Adăpost; privilegiu de a nu presta anumite servicii, de a nu plăti anumite dări. – scuti + suf. *-eală*.
- Scutelnic, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Țăran care, în schimbul unor obligații suplimentare față de domn sau de stăpânul de moșie, era scutit de plata birului domnesc. – scuti + suf. *-elnic*.
- Scuț, s.m. ≈ Țurțur de gheață.
- Sec, adj. ≈ lipsit de apă; care s-a uscat; neastâmpărat.
- Semănărie, s.f. ≈ Răsadniță; dare pe câmpurile semănate cu cereale.
- Serdar, s.m. ≈ (În sec. XVII-XVIII, în Țara Românească și Moldova) Comandant de oaste, mai ales de călărimie; (în sec. XVIII-XIX) boier de rang mijlociu. – tc. *serdār*.
- Sfanț, s.m. ≈ Veche monedă austriacă de argint având valoarea de aproximativ doi lei, care a circulat și în Țările Române la

începutul sec. XIX; monedă mărunță, ban, para. – germ. *Zwanzig[er]*.

Sfarogi, vb. ≈ A se scoroji.

Sfat, s.n. ≈ Adunare de oameni întruniți pentru a delibera, a lua hotărâri sau (în trecut) a ajuta la conducerea țării; conversație, taifas.– sl. *sŭvētŭ*.

Sfâcâit, adj. ≈ (despre oameni) Care se grăbește; care se mișcă cu repeziciune.

Sfârlă, s.f. ≈ Bot, rât; animal slab.

Sfârlogit, adj. ≈ (despre oameni, fața sau pielea lor) Zbârcit, ofilit, uscat.

Sfitanție, s.f. ≈ Chitanță.

Sfoară, s.f. ≈ Măsură oficială folosită altădată pentru suprafețele de teren (a cărei valoare a variat după epoci); bucată (mică) de teren agricol, de pământ de cultură. Sfoară de moșie = moșie mică, moșioară. – ngr. *sfóra*.

Sfori, vb. ≈ A măsura suprafețe de teren cu ajutorul unei sfori.

Sfrenție, s.f. ≈ Sifilis.

Sglăvoacă, s.f. ≈ Moacă, babă (Cottus gobio). – sb. *glāvoc*.

Sictir, interj. ≈ (arg.; în expr.) Hai *sictir* ! = pleacă ! marș de aici !; A da cu *sictir* = a sictiri. – tc. *siktir*.

Siliște, s.f. ≈ Denumire dată în Evul Mediu, în Țările Române, locului pe care fusese sau pe care era așezat un sat; vatra satului; loc necultivat, bun pentru cultura cerealelor, sau loc plantat cu pomi (în apropierea sau în vatra satului). – sl. *selište*.

Simbrie, s.f. ≈ Răsplată în bani (sau în natură) care se dădea unei persoane angajate pentru un timp în serviciul cuiva; salariu, leafă.

Sin ≈ (Particulă care precedă prenumele tatălui și intră în componența numelui de familie al copiilor) Fiu, fiul lui... – sl. *synŭ*.

Sinet, s.n. ≈ Act, document; zapis, hrisov; adevărîță, chitanță; poliță. – tc. *senet*.

Sipiligă, s.f. ≈ Săpă mică, cu lama îngustă, având adesea doi sau trei colți la partea opusă tăișului, folosită mai ales în lucrări de legumicultură; săpăligă.

Siripi, vb. ≈ a împrăștia fânul cosit pentru o uscarea rapidă; a risipi.

Slai, s.n. ≈ Fiecare dintre cele două scânduri care leagă tălpile unei sănii; partea de scândură care închide prispa.

Slaniță, s.f. ≈ Leasă.

Sleamă, s.f. ≈ Culme de deal.

Sleme, s.f. ≈ Stâlp de lemn sau de bârnă, par, prăjină, scândură etc. folosite în diferite lucrări de construcție (la casele și acareturile țărănești); schelăria podului unei case; paiele de pe vârful caselor acoperite cu snopi.

Slinos, adj. ≈ murdar, jegos. – sb. *slina*.

Sloată, s.f. ≈ Fulguială, ploaie mărunță amestecată cu zăpadă, lapoviță. – ngr. *σλότα*.

Sloi, s.n. ≈ Bucată mare de gheață care plutește pe apă; bucată de ceară, de seu etc. închegată prin răcire. – bg. *sloj*.

Slon, s.n. ≈ Șopron; adăpost pentru vite. – sb. *sлом*.

Sluger, s.m. ≈ Dregător în Țara Românească și Moldova însărcinat cu aprovizionarea curții domnești și a armatei (rangul și atribuțiile variind de la o epocă la alta și de la un principat la altul); rang, titlu purtat de acest dregător. – sb. *služar*.

Slut, adj. ≈ (Om) mutilat, schilodit, infirm, diform, pocit; (p. ext.) (om) foarte urât, hâd. – ucr. *slutyj*.

Smagă, s.f. ≈ Vigoare, vlagă. – bg. *snaga* = statură.

Smetie, s.f. ≈ Nuia lungă; (fig.) o față subțirică.

Smicea, s.f. ≈ Nuia.

Smidă, s.f. ≈ Desiș format din arbori tineri sau din tufe de spini, de zmeură.

Smiorcăi, vb. ≈ A se face că plânge; a scânci.

Smocoiu ≈ mâncare făcută din urdă, caș dospit și unt.

Smocoti, vb. ≈ (despre puii de animale) A suge cu lăcomie, zbatându-se; a smocăi; (despre sugari) a mișca buzele imitând suptul.

Smotocit, adj. ≈ Care are părul ciufulit.

Smreduială, s.f. ≈ Contaminare, molipsire.

Snagă, s.f. ≈ Dinamism, energie, forță, impetuositate, nărav, putere, robustețe, tărie, vigoare, vitalitate, vlagă.

Snamenie, s.f. ≈ Ființă (imaginară) urâtă și rea; iazmă. – scr. *znamenje* = semn.

Sobol, s.m. ≈ cârțiță.

Sobor, s.n. ≈ Adunare, întrunire, consfătuire; sfat. (Bis.) Sinod; Slujbă religioasă ortodoxă oficiată de un număr mare de clerici. – sl. *sūborŭ*.

Socri, vb. ≈ a bate la cap pe cineva.

Sodom, s.n. ≈ Mulțime (de oameni, de animale); prăpăd, nenorocire, pustiire; (p. ext.) potop. – sl. *sodomŭ*.

Solomoneală, s.f. ≈ Vrăjitorie.

Soltar, s.m. ≈ Sortator forestier.

Sorbăcăi, vb. ≈ a sorbi cu zgomot.

Soroace, s.n. ≈ Pomeni făcute la termene fixe; ursită, soartă; prevestire. – sl. *sŭrokŭ*.

Soroc, s.n. ≈ Termen fixat pentru săvârșirea unei acțiuni sau pentru îndeplinirea unei obligații; ursită, soartă; prevestire. – sl. *sŭrokŭ*.

Soroci, vb. ≈ A planifica, a fixa un termen. A ursi, a sorti; a descânta, a meni. – soroc.

Spată, s.f. ≈ piesă la războiul de țesut, formată din două stinghii între care sunt fixate o serie de spițe verticale subțiri, paralele între ele, prin care sunt petrecute firele urzelii și cu care se bate pânza, pentru a îndesa fiecare fir nou de bătătură. – lat. *spatha*.

Spătar, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Dregător la curtea domnească care purta la ceremonii sabia și buzduganul domnului, iar, mai târziu, avea comanda cavaleriei – ngr. *spathários*.

Spăldare, s.f. ≈ Tocătura rămasă din melițatul inului/cânepii, după obținerea fuiorului.

Spânzurat, s.m. ≈ Păhărel în formă de sticluță, cu gâtul strâmt și lung, legat la gât cu o sfoară, din care se bea o băutură alcoolică sau se scoate băutura din butoi.

Spârcâi, vb. ≈ A defeca, a ieși, a murdări.

Spelb, adj. ≈ (despre oameni) Palid; galben. (despre ochi) Lipsit de o culoare precisă și de expresie; spălăcit.

Spermanțet, s.n. ≈ Substanță de culoare albă cu aspect de ceară care se extrage din

partea cerebrală a cașalotului și se întrebuințează la fabricarea lumânărilor. – rus. *spermancet*.

Spetează, s.f. ≈ scândurică cu care se ridică firele de urzeală, când se țese cu alesături; fiecare dintre cele două brațe ale vatalelor.

Spetie, s.f. ≈ Mușchi de la piciorul din față al unui animal sacrificat.

Spilcui, vb. ≈ A-și îngriji în mod deosebit (și exagerat) înfățișarea și ținuta; a se găti, a se dichisi (excesiv).

Spiță, s.f. ≈ Fiecare dintre bucățile de lemn sau dintre barele subțiri de metal care leagă cercul sau obezile unei roți de butucul sau de centrul ei; stinghie, spetează. – bg., scr. *spica*.

Sporovăi, vb. ≈ A povesti fără încetare, a trăncăni.

Spovedi, vb. ≈ A mărturisi unui duhovnic greșelile făptuite spre a obține iertarea lor; a se destăinui. – sl. *ispovědati*.

Spurcaci, s.m. ≈ burete mic, de culoare roșcată, comestibil, care crește la margine de pădure.

Stareț, s.m. ≈ Călugăr care conduce o mănăstire; egumen. – sl. *starici*.

Staroste, s.m. ≈ Conducător al unei corporații, al unei bresle din trecut; (p. gen.) conducător, șef, fruntaș; (p. ext.) persoană care conduce ceremonia nunții. – sl. *starosta*.

Stavrofor, s.m. ≈ Preot sau arhimandrit (în biserica ortodoxă) care poartă, ca distincție ecleziastică, o cruce (de aur) pe piept. – ngr. *stavrofóros*.

Staul, s.n. ≈ grajd sau adăpost (pentru oi). – lat. *stab(u)lum*.

Stăuină, s.f. ≈ Loc cu iarbă grasă; saivan pentru oi; adăpost (în forma: *stoină*) loc unde dorm noaptea vitele în timpul verii; sălaș.

Stânjen, s.m. ≈ Unitate de măsură pentru lungime, folosită înaintea introducerii sistemului metric, care a variat, după epocă și regiune, de la 1,96 m la 2,23 m; lungime sau cantitate de material corespunzătoare acestei unități de măsură. – bg. *stǎ(n)žen*.

Stârc, s.m. ≈ Nume dat mai multor specii de păsări de baltă cu ciocul, gâtul și picioarele lungi și de obicei cu un smoc de pene pe cap (care se hrănesc cu pește). – sl. *strūkū*.

Stârcit, adj. ≈ Strâns, ghemuit; pipernicit, nedezvoltat; strivit.

Stârminos adj. ≈ Stâncos; țuguat.

Stârpi, vb. ≈ a pierde capacitatea de a mai procrea sau de a mai da lapte; a deveni stearpă; (despre pământuri, livezi etc.) a deveni neroditor.

Stearpă, adj. ≈ (despre pământ, locuri etc.) Care nu rodește (suficient), care nu este productiv; neroditor. – et. nec.

Steghie, s.f. ≈ Ger cumplit.

Steregiu, s.n. ≈ Țurțur de funingine care rămâne pe coș; (p. ext.) funingine. – lat. **stiliginea*.

Storce, vb. ≈ A strivi. – lat. *extorquere*.

Stobor, s.m. ≈ Fiecare dintre parii sau dintre scândurile înguste (cu vârful ascuțit) din care se fac gardurile; ulucă. – bg., scr. *stobor*.

Stol, s.n. ≈ Grup (mare) de păsări zburătoare de același fel. – ngr. *stólos* = flotă.

Stolnic, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Dregător care purta grija mesei domnești, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinarilor; persoană care conduce nunta și servește nuntașii la masă. – sl. *stolīnikū*.

Strajă, s.f. ≈ Pază, apărare, scut. – sl. *straža*.

Straiță, s.f. ≈ traistă.

Stramă, s.f. ≈ Fir destrămat dintr-o țesătură; destrămătură, strămătură.

Străfiga, vb. ≈ a strănuta.

Străgăneală, s.f. ≈ Multă muncă și preocupare, strădanie.

Străgăni, vb. ≈ A chinui; a săcăi, a șicana.

Străjer, s.m. ≈ Persoană care avea obligația să păzească granițele (muntoase), în schimbul unor avantaje fiscale; paznic, strajă. – strajă + suf. *-ar*.

Strămătură, s.f. ≈ Lână toarsă și vopsită în diferite culori, folosită la țară la țesut, la cusut și la brodat; stramă.

Streche, s.f. ≈ Fuga animalelor înțepate de muște. – bg. *strāk*.

Strelice, s.f. ≈ Fărâmă, fir, pic, picătură, pișcătură, strop.

Strepezi, vb. ≈ a produce o senzație neplăcută prin consumul unor fructe acre. – lat. **extorpidire*.

Strof, s.n. ≈ Amendă.

Stroflocit, adj. ≈ Ciufulit, zburlit; certat.

Strungă, s.f. ≈ loc îngrădit la stână; deschizătură îngustă prin care trec oile una câte una la muls.

Strungăreață, s.f. ≈ Spațiu mare între dinții.

Stupă, s.f. ≈ Nume dat firelor de cânepă rămase între dinții daracului după scoaterea fuiurului. – lat. *stuppa*.

Subcârmuitor, s.m. ≈ Persoană subordonată unui cârmuitor, care conducea o subcârmuire.

Sucală, s.f. ≈ unealtă cu ajutorul căreia se deapănă pe țevi firul pentru războiul de țesut. – bg. sb. *sukalo*.

Sucăli, vb. ≈ a sta pe capul cuiva; a cicăli. – sb. *sukalo*.

Sud ≈ Județ; judecată. – sb. *sud*.

Sudit, s.m. ≈ Locuitor din Țările Române aflat sub protecția unei puteri străine, având prin aceasta dreptul la o jurisdicție specială, la anumite privilegii fiscale etc., de care nu se bucurau pământeni. – it. *suddito*.

Sudui, vb. ≈ A ocări, a certa, a înjura. – magh. *szidni*.

Suferi, vb. ≈ A pătimi; a îndura, a suporta. – lat. pop. *sufferire*.

Suhar, s.n. ≈ Lemn uscat.

Suhat, s.n. ≈ Loc necultivat pe care crește iarbă și unde pasc vitele; pășune; imaș; izlaz. Apă puțin adâncă, unde se adapă vitele; adăpătoare. – bulg., sb. *suvat*.

Sulă, s.f. ≈ unealtă cu care se aleg firele la războiul de țesut. – lat. *subula*.

Suleală, s.f. ≈ Cusătură rară.

Sulemenită, adj. ≈ Fardată; boită pe față.

Suli, vb. ≈ a însăila; a coase cu ajutorul sulei.

Suliman, s.n. ≈ Fard; sulimeneală. – tc. *sülimen*.

Sumedru, s.m. ≈ Numele sărbătorii creștine Sf. Dumitru, celebrată la 26 octombrie.

Supipan, adv. ≈ Nemișcat, înțepenit.

Suplică, s.f. ≈ Cerere, jalbă, plângere. – fr. *supplique*, germ. *Supplik*, it. *supplica*.

Surată, s.f. ≈ prietenă bună, apropiată; apelativ folosit de femeile de la țară în relațiile dintre ele.

Surcea, s.f. ≈ Așchie care sare când se cioplește sau când se taie un lemn, surcel; (p. ext.) vreasc, gătej, bețișor.

Surlă, s.f. ≈ Colibă (în câmp), de obicei improvizată, de formă conică, construită din pari de lemn și acoperită cu stuf, paie, fân sau coceni. – scr. *surla*, bg. *zurla*.

Surpat, adj, ≈ Mâncat, ros de ape; prăpăstios, râpos; dărâmat, nărui; ruinat, distrus, nimic; (pop.) bolnav de hernie.

Surpătură, s.f. ≈ Ruină, dărâmătură; (pop.) hernie.

Sutaș, s.m. ≈ (În sec. XVII, în Țara Românească) Membru al unei bresle fiscale care plătea, singur sau împreună cu alții, o dare anuală de o sută de galbeni. – sută + suf. *-aș*.

Suveică, s.f. ≈ piesă de lemn la războiul de țesut, de formă lunguiață, în interiorul căreia se fixează țeava pe care este înfășurat firul de bătătură și cu ajutorul căreia se trece acest fir prin rost pentru a țese. – bg. *sovalka*.

Ș

Șabacă, s.f. ≈ broderie făcută (cu ață albă) la cămăși, la fețe de masă etc. – tc. *șebeke*.

Șagă, s.n. ≈ Glumă.

Șai, s.n. ≈ Un fel de postav alb, fin, din care se făceau veșminte boierești și din care se mai fac pantaloni în unele regiuni ale țării. – tc. *șayi*.

Șaliu, s.n. ≈ Stofă groasă de lână sau de păr de capră care se producea în Angora; camelot. – tc. *șali*.

Șamalagea, s.n. ≈ Stofă vărgată de Damasc țesută din bumbac și mătase < Șam = Damasc + alagea = stofă vărgată de mătase. [Stroești].

Șandrama, s.f. ≈ Construcție primitivă de scânduri; (p. ext.) clădire veche, dărâpanată, gata să se dărâme. Încăpere de scânduri, făcută de obicei în spatele casei și care servește pentru păstrarea uneltelor, pentru adăpostirea vitelor etc., șopron. – tc. *sundurma* = prispă.

Șantaliu, s.m. ≈ Om schiop.

Șantrapă, s.f. ≈ Femeie care promite, dar nu se ține de cuvânt.

Șar, s.n. ≈ Vopsea, culoare. – magh. *sár*.

Șarlă, s.f. ≈ javră, potaie. – fr. *Charles* (nume propriu).

Șarpălău, s.m. ≈ Șarpe.

Șătrar, s.m. ≈ Țigan nomad; negustor ambulant care vinde în bâlciuri, la șatră; titlu dat boierului care avea în pază corturile unei tabere în timp de război. – șatră + suf. *-ar*.

Șchiau, s. m. ≈ Bulgar.

Ședea, vb. ≈ A avea locuința, domiciliul undeva; a locui, a domicilia. – lat. *sedere*.

Șerb, s.m. ≈ (În orânduirea feudală) Țăran legat de pământul moșierului, depinzând cu persoana și cu bunurile sale de acesta; iobag. – lat. *servus*.

Șerteată, s.n. ≈ Os mic, triunghiular, de la extremitatea inferioară a sacrumului; noadă, coccis.

Șest, adv. ≈ (Pe) furiș; în mod fraudulos. – rus. *șest'*.

Șestină, s.f. ≈ Loc neted pe vârful unui munte.

Șetrar, s. m. ≈ Titlu dat boierului care avea în grijă corturile domnești (și tunurile) și asigura aprovizionarea armatei în timp de război.

Șip, s.n. ≈ Rădăcină de măsea.

Șiroi, s.n. ≈ Șuviță (abundentă) de lichid care curge sau se prelinge de undeva. Torent de apă care se scurge cu repeziciune și

abundență pe locurile înclinate (în urma ploilor mari sau a topirii zăpezilor).

Șiștar, s.n. ≈ vas de lemn cu toartă, cu gura mai largă decât baza, folosit pentru muls laptele sau pentru scurs zerul din caș. – v.sl. *sestarū*.

Șiștav, adj. ≈ Bolnăvicios. șubred. – bg. *șiškav*.

Șiță, s.f. ≈ Bucată subțire de lemn asemănătoare cu șindrila, dar mai scurtă decât aceasta, folosită pentru căptușirea și acoperirea caselor țărănești, a cabanelor etc.; (p. ext.) șindrila. – scr. *știca*.

Șleau, s.n. ≈ Drum de țară natural, neamenajat, bătătorit de căruțe. – pol. *szlak*, ucr. *sljah*.

Șnagă, s.f. ≈ Putere, vlagă; fire, nărav. – sb. *snaga*.

Șneap, s.n. ≈ Codru de pâine; bucată mare de mămăligă.

Șoacăț, s.m. ≈ Calificativ injurios dat străinilor, în special nemților. – scr. *šokac*.

Șoală, s.f. ≈ Vară, verișoară.

Șoapă, s.f. ≈ Șopron, adăpost; haină lungă de dimie.

Șofar, s.m. ≈ Papură; rogoz; fân cu mult rogoz. [var. șuvăr] – ucr. *šuvar*, scr. *ševār*.

Șofârlog, adj. ≈ (Om) olog, hodorog, care de abia merge. – rut. *severnógũ* = cu picioarele curbe.

Șofilit, adj. ≈ Sfâșiat, zdrențuit.

Șoimăneală, s.f. ≈ poceală; schilodeală.

Șoldăcăi, vb. ≈ A șchiopăta.

Șoldiu, adj. ≈ Strâmb de șale.

Șomârdoale, s.f. ≈ Terenuri frământate, denivelate; hârtoape.

Șondrăneală, s.f. ≈ Taifas; ciondăneală, ceartă.

Șontăcăi, vb. ≈ A umbla greu, șchiopătând; a șchiopăta.

Șontorog, adj. ≈ Șchiop.

Șopăcăi, vb. ≈ a vorbi șoptind.

Șopron, s.n. ≈ Adăpost pentru vite, șopru, șură.

Șoricică, s.f. ≈ Otravă pentru șoareci; șoricioaică.

Șoșoni, vb. ≈ A șopăcăi, a vorbi pe șoptite.

Șovârni, vb. ≈ A se mișca într-o parte și în alta.

Ștab, s.m. ≈ Persoană de vază pe plan social; șef, conducător. – germ. *Stab*.

Șterpeli, vb. ≈ A sustrage ceva (cu abilitate); a fura.

Știm, s.n. ≈ Fire de lână (scurte și de proastă calitate) care rămân, după dărăcit, în colții daracului. – scr. *štim*.

Știofleac, s.m. ≈ Mărăcine; (fig.) om naiv, nătăfleț.

Știubeu, s.n. ≈ stup primitiv; trunchi scorburos care servește ca ghizd la o fântână mică.

Ștoalfă, s.f. ≈ femeie ușuratică, de nimic.

Ștreaf, s.n. ≈ Amendă. – rus. *štraf*, germ. *Strafe*.

Ștremeleață, s.f. ≈ Cârpă de șters vasele.

Ștremeleu, s.n. ≈ bătă; furcă de tors.

Ștromeleag, s.n. ≈ Membru, penis.

Șufar, s.m. ≈ Mic dregător care se îngrijea de bucătăria domnească.

Șuică, s.f. ≈ Peștișor argintiu; obleț.

Șuleandră, s.n. ≈ Femeie îmbrăcată neglijent.

Șulemendriță, s.f. ≈ Șopârlă.

Șușlete, s.m. ≈ Partea din față/spate la căruță.

Șușoti, vb. ≈ A vorbi încet, în șoaptă; a șopti (cuiva) la ureche.

Șuti, vb. ≈ (arg.) a fura. – țig. *șuto*.

Șutili, vb. ≈ A amăgi, a linguși, a măguli; a înșela (cu promisiuni); a mângâia, a dezmierda.

T

Tabla (satului), s.f. ≈ Catagrafia satului. – tc. *tabla*.

Tabla-bașa, adv. ≈ Liber, fără teamă.

Tacâm de șa, s.n. ≈ Harnașamentul complet. – tc. *takim*.

Tacrir, s.n. ≈ Interogatoriu; proces-verbal. – tc. *takrir*.

Tact, s.n. ≈ Simț al măsurii. – germ. *Takt*, fr. *tact*.

Tagă, s.f. ≈ Tăgăduială, tăgadă, negare; contestare.

Taht, s.n. ≈ Stație de poștă; poștă; tron împărătesc; scaun domnesc. – tc. *taht*.

Taier, s.n. ≈ Taler, farfurie întinsă, blid. – magh. *tányér*.

Taifas, s.n. ≈ Conversație familiară, intimă, pe teme minore; flecăreală, pălăvrăgeală plăcută. – ngr. *taifás*.

Tain, s.n. ≈ Rație de alimente. – tc. *tayin*.

Taină, s.f. ≈ Mister; minune, miracol; (fig.) loc ascuns, tănuit; ascunzătoare, tainiță. – sl. *tajna*.

Talan, s.m. ≈ termen depreciativ pentru un cal bătrân și slab; gloabă. – tc. *talán*.

Tale, tălică, pron. pers. ≈ Dumneata.

Taler, s.m. ≈ Monedă de argint (austriacă) care a circulat în trecut și în Țările Române. – germ. *Taller*.

Talpă, s.f. ≈ fiecare dintre cele două lemne groase, orizontale, care alcătuiesc scheletul războiului de țesut. – magh. *talp*.

Taman, adv. ≈ Întocmai, chiar.

Țanaboață, s.f. ≈ Boacănă, gafă.

Tapă, s.n. ≈ Tăietura de începere a doborârii unui arbore.

Tarniță, s.f. ≈ Șa (țărănească) de lemn sau (rar) de piele, folosită la călărit sau la transportul unei poveri; culme, coamă de munte sau de deal în formă de șa. – ucr. *tarnyc'a*.

Tasma, s.f. ≈ Lopată; fir sau panglică de mătase, de ață de piele etc. – tc. *tasma*.

Tăbliță, s.f. ≈ Placă dreptunghiulară de ardezie, înrămată în lemn, pe care scriau cu condei de piatră școlarii începători.

Tăfalog, adj. ≈ Cu mișcări încete, molâu.

Tăgârța, vb. ≈ a se agăța de ceva.

Tăgârță, s.f. ≈ traistă, sac; animal mic, prăpădit.

Tăifăsui, vb. ≈ a pălăvrăgi. – ngr. *taifás*.

Tăineală, s.f. ≈ Sfat, taifas.

Tălălău, s.n. ≈ Zgomot, tărăboi.

Tălâmb, adj. ≈ prostănac, bleg, moale.

Tălpare, s.f. ≈ Bucată de piele sau de stofă care se pune în încălțăminte.

Tănărog, s.n. ≈ Pășune, fâneață, poieniță, loc cultivat în pădure.

Tărărau, adv. ≈ (a merge) fără grijă, fără o preocupare.

Tărășenie, s.f. ≈ Întâmplare ciudată, pățanie.

Tărbacă, s.f. ≈ prăjină de strâns fânul, pârghie; bucluc, ceartă.

Tărtăcuță, s.f. ≈ (fig.) Cap, ființă mică, bondoacă.

Tăsmăluță, s.f. ≈ Fir sau panglică de mătase, de ață de piele etc. – tc. *tasma*.

Tătarcă, s.f. ≈ Haină lungă, îmblănită, purtată de tătari.

Tăvăli, vb. ≈ a (se) rostogoli, a (se) suci pe o parte și pe alta.

Tăvăni, vb. ≈ A face tavanul unei case.

Tâhoc, s.n. ≈ Târăcop, teslă; rest mărunțit de fân.

Tâlv, s.n. ≈ unealtă de forma unei pâlnii, cu țevă lungă și subțire, pentru scoaterea țuicii din butoi.

Tâmburit, adj. ≈ Mototolit, boțit.

Tânjală, s.f. ≈ Un fel de proțap care se folosește pentru a prinde a doua pereche de vite în jug, pentru a lega de jug uneltele agricole cu tracțiune animală sau pentru a transporta greutate mari.

Tânji, vb. ≈ A dori mult ceva. – sl. *tonziti*.

Târboc, s.n. ≈ Plasă de pescuit în formă de sac. – scr. *trbuk*.

Târă, s.f. ≈ Femeie ușuratică.

Târhat, s.n. ≈ Povară; bagaj.

Târlă, s.f. ≈ Loc neîmprejmuit și neacoperit unde se odihnesc vitele sau oile în timpul pășunatului; (p. ext.) stâna cu toate dependențele ei. – sb. *trlo*, bulg. *trălo*.

Târlici, s.m. ≈ Papuci moi de casă, fără tocuri, confecționați din postav sau din lână. – tc. *terlik*.

Târlie, s.f. ≈ Sanie mică țărănească.

Târmoacă, s.f. ≈ Mocirlă, noroi.

Târn, s.n. ≈ Mătură mare, făcută din măracini sau din nuiete, cu care se mătură curțile sau străzile. – sl. *trînŭ*.

Târnă, s.f. ≈ coș de nuiete cu fund oval, prevăzut cu o toartă.

Târnosi, vb. ≈ A îndeplini, cu ritualul prevăzut, slujba de inaugurare a unei biserici; a sfinți. – scr. *tronosati*.

Târomi, vb. ≈ a boli, a zăcea.

Târsână, s.f. ≈ zdrențe de cărpe aruncate; nojițe de lână sau de păr de capră.

Târsini, vb. ≈ A învechi, a uza o haină.

Târș, s.n. ≈ Cracă pe care se clădesc căpițele de fân, din care se fac îngrădituri primitive sau pentru căratul fânului pe coaste.

Târșală, s.f. ≈ loc în pădure unde s-au tăiat copacii; curătură; înțelegere, compromis.

Târșog, s.m. ≈ Om neputincios.

Târtăi, vb. ≈ A drăcui, a înjura, a ocări, a râde.

Târtăneț, adj. ≈ Scund și îndesat.

Teacă, s.f. ≈ Apărătoare, toc; pâstaie de fasole. – lat. *theca*.

Teacăr, s.m. ≈ Derbedeu, golan, haimana, vagabond.

Teasc, s.n. ≈ Presă manuală cu ajutorul căreia se storc strugurii, semințele plantelor oleaginoase etc. pentru a se obține mustul, uleiul. – sl. *těskŭ*.

Tecșilă, s.f. ≈ Pungă de piele sau de pânză în care se țin tutunul, banii etc.; tașcă. – ucr. *taška*, magh. *táska*.

Teică, s.f. ≈ jgheab din care beau apă oile.

Teleagă, s.f. ≈ Căruță lungită (cu patru roți) pentru transportarea lemnului lungi. – sl. *telěga*.

Teleguță, s.f. ≈ căruță mică (cu două roți) care servește la transportul persoanelor sau al unor poveri ușoare. – „Nici în căruță, nici în teleguță.”

Telelelică, s.f. ≈ Femeie ușuratică.

Tencher, s.m. ≈ tânăr necăsătorit, liber și de capul lui; prost, bătut în cap, haimana.

Terfeloagă, s.f. ≈ Registru, catastif, carte (veche, ruptă, zdrențuită și murdară).

Teriaș, s.n. ≈ Stâlp pentru telefoane.

Terpel, s.n. ≈ Târcol, raită; rând.

Teslim, s.n. ≈ Predare, capitulare. – sb. *teslim*.

Teslimatise, vb. ≈ A înmâna, a preda, a pune la dispoziție.

Testemel, s.n. ≈ Basma, tulpan, năframă. – tc. *testmal*, bg. *testemel*.

Testimoniu, s.n. ≈ Mărturie, dovadă; act, document doveditor; certificat, adeverință. – lat. *testimonium*.

Teși, vb. ≈ a netezi, a rotunji, a nivela muchia sau vârful unui obiect ascuțit; a turti (cu o lovitură) strâmbând sau aplecând pe o parte; a se teme de ceva/cineva. – sl. *tešon*.

Teși, vb. ≈ A se sfii, a se feri.

Teșmelit, adj. ≈ Murdar, superficial.

Tetraevangheliar, s.n. ≈ Parte a Bibliei, recunoscută numai de creștini, care cuprinde viața și învățătura lui Hristos. – sl. *evangelije*.

Tetraminie, s.f. ≈ Durată de timp egală cu patru luni. – ngr. *τετραμνιαίος*.

Ticălos, adj. ≈ Necăjit, vrednic de milă, nenorocit. – Ticală = mizerie.

Ticu, s.m. diminutiv ≈ Tătic, tată.

Tigoare, s.f. ≈ Om de nimic, ticălos; ființă leneșă, puturoasă sau slabă, prăpădită.

Tigvă, s.f. ≈ Vas din coajă uscată de dovleac. – bg., scr. *tikva*.

Tihoalsă, s.f. ≈ Animal bătrân fără vlagă, înfometat.

Timnic, s.n. ≈ cămară, pivnicioară situată în spatele casei.

Tindă, s.f. ≈ Încăpere mică situată la intrarea caselor țărănești; prispă, pridvor, cerdac; pronaos. – lat. **tenda* (< *tendere*).

Tindeiche, s.f. ≈ stinghie îngustă din lemn sau de fier cu dinți la ambele capete, cu ajutorul căreia se ține întinsă pânza la război când se țese.

Tinichea, s.f. ≈ Scândură subțire (de brad). – tc. *teneke*.

Tipic, s.n. ≈ Obicei, tradiție, normă, regulă. Carte care cuprinde ansamblul regulilor după care se oficiază slujbele religioase; normă, regulă pentru oficierea serviciului divin. – sl. *tipikŭ*.

Tiriplic, s.n. ≈ Bumbac folosit la brodat, la țesut sau împletit. – tc. *tireplik*, sb. *tiriplik*.

Tirizie, s.f. ≈ Cântar.

Tist, s.n. ≈ Ofițer; comandant, căpetenie. – magh. *tiszt*.

Titfoi, adj. ≈ Scund, mic.

Titineasă, s.f. ≈ Iarba-tatălui (Sumphitum officinale); tătăneasă.

Tiugă, s.f. ≈ solniță.

Tivilichie, s.f. ≈ Pieptar confecționat din piele cu blana în interior, împodobit cu cusături, purtat de femeile de la țară. – et. nec.

Tocăni, vb. ≈ a bate pe cineva la cap.

Tocmeală, s.f. ≈ Negociere, învoială.

Tofolog, adj. ≈ Indolent, molatic, mototol.

Tologi, vb. ≈ a se tolăni pe iarbă. – ucr. *toločyty*.

Tolomac, adj. ≈ Bleg, tont.

Tomni, vb. ≈ A se tocni.

Tontovan, s.m. ≈ (Om) bleg, nătăfleț, nătăraș, nătăng, neghiob, nerod, netot, prost, prostănac, stupid, tont, tontălău.

Topliță, s.f. ≈ Izvor, pâraieș cu apă caldă; ochi de apă caldă care nu îngheață iarna. – sl. *toplica*.

Toporaș, s.m. ≈ Numele mai multor plante erbacee cu flori albastre-violete, rar roșietice sau albe; viorea (Viola).

Toporișcă, s.f. ≈ Topor cu coadă scurtă (folosit altădată și ca armă de luptă). – bg. *toporiška*.

Torăi, vb. ≈ A vorbi fără încetare, vrute și nevrute.

Tort, s.n. ≈ Fir tors de cânepă, de in sau de alte materii textile; torsătură. Pânză lucrată (în casă) din fire de cânepă sau de in. – lat. *tortus* < *torquere*.

Totorosi, vb. ≈ A vorbi mult, a trăncăni, a flecări.

Trambala, vb. ≈ A se muta din loc în loc. – fr. *trambaler*.

Trampă, s.f. ≈ schimb în natură; troc; (fam.) aranjament, afacere (prin intermediari). – tc. *trampa*.

Trancă, s.f. ≈ femeie de nimic; neroadă.

Trăncănu, s.m. ≈ Om care umblă/vorbește fără rost, flecar.

Trăncăni, vb. ≈ A vorbi mult și fără rost, a îndruga vrute și nevrute; a flecări, a sporovăi.

Trăsură, s.f. ≈ Linie de hotar între două proprietăți; suprafață de teren cu o lungime de șase prăjini; droașcă.

Treanță, s.f. ≈ Zdreanță.

Treapăd, s.n. ≈ Alergătură multă încoace și încolo; zgomot produs de mersul unui cal în trap sau de o persoană care calcă apăsat; tropăit, tropăitură. (În Evul Mediu, în Țara Românească) Taxă sau amendă percepută de la cei care nu-și plăteau datoriile sau de la cei care nu se înfățișau la procesele în care erau implicați.

Trevere, s.f. ≈ resturi din fructele stoarse la teac pentru must.

Triclet, adj. ≈ De trei ori blestemat.

Triod, s.n. ≈ Carte rituală creștină cuprinzând cântările și rugăciunile din cele 10 săptămâni dinainte de Paști. – sl. *triodi*.

Troacă, s.f. ≈ Albie, copaie, covată (scurtă și lată). Vas de lemn (în formă de jgheab, de ladă lungă etc.) în care se pune apa sau mâncarea pentru animale. – germ. *Trok*.

Troală, s.f. ≈ femeie proastă.

Troienel, s.n. ≈ Ridicătură mică de pământ.

Troița, s.f. ≈ Cruce mare de lemn sau de piatră (împodobită cu picturi, sculpturi, inscripții și uneori încadrată de o mică construcție), așezată la răspântii, pe lângă fântâni sau în locuri legate de un eveniment – sl. *troica*.

Tron, s.n. ≈ Ladă în care țărani își păstrează diverse obiecte, mai ales de îmbrăcăminte; sicriu. – germ. *Truh(e)n*.

Troncăni, vb. ≈ a face zgomot; (fig.) A trăncăni.

Troneci, s.n. ≈ lădiță din lemn în care se păstrează mălaiul.

Trupină, s.f. ≈ Tulpină. – bg., sb. *trupina*.

Trupiță, s.f. ≈ Parte a plugului alcătuită din cormană, brăzdar și plaz și fixată de cadrul plugului prin intermediul bârsei. – scr. *trupica*.

Tuci, s.n. ≈ ceaun, vas (de fontă). – tc. *tuç* (lit. *tunç*).

Tufan, s.m. ≈ Stejar tânăr (*Quercus pubescens*).

Tuli, vb. ≈ A o lua din loc; a coborî. – bg. *tulja*, scr. *tuliti*.

Tulnici, vb. ≈ A se zăpăci, a se năuci, a se buimăci.

Tulpan, s.n. ≈ Pânză (de bumbac, de lână, de mătase) cu țesătura foarte subțire și străvezie; muselină; basma în trei colțuri, cu care femeile (de la țară) își acoperă capul. – ngr. *tulpáni*.

Tultuș, s.m. ≈ Prun cu fructe mici care se coc spre sfârșitul toamnei, dând țuicii de la Poenărei o aromă și o tărie aparte.

Tumbă, s.f. ≈ Mișcare de rotire totală a corpului, cu capul înainte; rostogolire peste cap. – ngr. *tumba*.

Tur, s.n. ≈ Parte a pantalonilor care acoperă regiunea dorsală a corpului; (p. ext.) partea dorsală a corpului omenesc. – scr. *tur*.

Tura-vura, interj. ≈ Cuvânt care indică o vorbărie lungă și fără rost, o discuție inutilă.

Turcheaz, adj. ≈ Albastru verzui. – it. *turchese*.

Tureacă, s.f. ≈ Carâmb (la cizmă). Un fel de ciorap fără talpă, făcut din dimie sau din postav, care îmbracă piciorul de la gleznă până la genunchi. [var. tureci].

Turiște, s.f. ≈ Resturi de nutreț care rămân în iesle sau pe locul unde au mâncat vitele sau oile. Loc unde se dă oilor de mâncare iarna; loc de odihnă al oilor și al vacilor.

Turiță, s.f. ≈ Plantă erbacee cu tulpina în patru muchii, cu flori albe sau verzi și cu fructe acoperite cu peri curbați la vârf, care se agață de hainele oamenilor, de lâna oilor etc. (*Galium aparine*). – scr. *turica*.

Turmac, s.m. ≈ Epitet dat unui om scund și îndesat sau înalt și gras. – bg. *turmak*.

Turturuș, s.n. ≈ Pușculiță din lut pentru monede.

Turui, vb. ≈ A vorbi întruna și repede (fără a spune lucruri importante); a-i merge gura ca o moară.

Tută, s.f. ≈ Câine leneș; persoană care vorbește aiurea; leneș.

T

Țambal, s.n. ≈ Instrument muzical popular de percuție, alcătuit dintr-o cutie de

rezonanță de formă trapezoidală, așezată orizontal (pe picioare), prevăzută cu coarde de metal care sunt lovite cu două ciocănele speciale. – germ. *Zimbal*, lat. *cymbalum*.

Țanc, s.n. ≈ Bețișor crestă cu care se măsoară laptele la stână sau țuica în botă.

Țandără, s.f. ≈ Așchie, bucătică (subțire și lunguiață) care se desprinde sau care sare dintr-un lemn, dintr-o piatră etc. prin cioplire sau spargere. – săs. *zänder* (< germ. *Zunder*), magh. *candra*.

Țapăn, adj. ≈ Puternic; înlemnit; mort. – sl. *čepěnŭ*.

Țarc, s.n. ≈ Loc îngrădit (uneori acoperit), unde se adăpostesc sau se închid oile, vitele etc.; ocol; îngrăditură, gard de nuiele, de spini etc. în jurul unei clăi de fân pentru a o feri de vite; (p. ext.) suprafața împrejmuțată de acest gard. – alb. *cark*, gr. *tsárkos*.

Țarină, s.f. ≈ Câmp cultivat; ogor, arătură. – scr. *carina*.

Țăcălie, s.f. ≈ barbă mică și ascuțită; cioc, barbișon; oaie slabă; răgălie.

Țăcăneală, s.f. ≈ Sminteală, țăcneală.

Țăcăti, vb. ≈ A mărunți pământul.

Țăgui, s.m. ≈ Ied până la un an; (fig.) om cu barbă.

Țăncușă, s.f. ≈ Crestătură; băț despicat din lemn folosit pentru recunoașterea proprietății.

Țăpoi, s.n. ≈ furcă mare cu două coarne și coadă lungă folosită pentru așezarea fânului în clăi sau în căruță.

Țăpui, s.m. ≈ Țap de un an.

Țăpure, s.m. ≈ Om care stă ridicat ca un țap.

Țăst, s.n. ≈ Vas din pământ sau de fontă de forma unui clopot în care se coace turta pe vatra încinsă. – lat. **testum*.

Țăcnit, adj. ≈ smintit, zăpăcit. – sb. *ciknuti*.

Țăfnă, s.f. ≈ Pisc, vârf; arțag. – ngr. *tsífna*.

Țăfnos, adj. ≈ Îngâmfat, arogant; supărăcios, capricios, arțagos. – țăfnă + suf. - *os*.

Țâlcâi, vb. ≈ a mulge oile fără prea mult lapte.

Țâlfă, s.f. ≈ coama unui deal.

Țâmburuc, s.n. ≈ Deschizătură în toarta ulciorului prin care se bea apă.

Țâră, s.f. ≈ Ruptură, zdreanță.

Țârâi, vb. ≈ A ploua mărunț.

Țârcovnic, s.m. ≈ Persoană care are în grijă curățenia și buna rânduială a unei biserici; (p. ext.) cântăreț, dascăl de biserică. – sl. *crŭkovŕnikŭ*.

Țâști, interj. ≈ Săritură vioaie.

Țâștoc, s.m. ≈ Om tânăr și iute.

Țâțâi, vb. ≈ a tremura de frică.

Țenchi, s.n. ≈ Limită, sfârșit; scop, țel.

Țever (țevier), s.n. ≈ vas din lemn cu baza mai mică în jos, pe unde trece, în serpentine, conducta cu aburi de alcool, care, în contact cu apa, se lichefiază, devenind țuică.

Țicnit, adj. ≈ Zăpăcit, nebun.

Țignal, s.n. ≈ Fluier mic.

Țoapă, s.f. ≈ bădăran; persoană cu apucături grosolane.

Țolică, s.f. ≈ Țesătură groasă de lână, de cânepă sau de bumbac, folosită la țară ca pătură, ori velință. – ngr. *tsolí, tsúli*.

Țoloambă, s.f. ≈ Haină veche, uzată; (fig.) femeie depravată.

Țundră, s.f. ≈ haină țărănească largă și lungă până la genunchi făcută din dimie și tivită pe margini și pe la cusături cu șnur; zeghe.

Țurcă, s.f. ≈ numele unui joc practicat de copii, cu ajutorul unor bețe de mărmi diferite.

Țurloi, s.n. ≈ Fluierul piciorului; (p. ext.) partea piciorului de la genunchi în jos; jgheab, țeavă prin care curge apa (din izvor, din cișmea etc.).

Țurțudan, s.n. ≈ Țurture mare de gheață.

Țuțică, s.f. ≈ Leagăn improvizat din ramurile unor copaci.

Țuțu, s.n. ≈ Leagăn pentru copii; scrânciob. – sb. *cucati* = a legăna.

Țuțur, s.n. ≈ Loc de scurgere a apei dintr-un vas sau din fântână.

Țuțureală, s.f. ≈ Apă fiartă cu puțin mălai.

U

Ududoi, s.n. ≈ Râpă, loc surpat de torente la poalele dealurilor humoase.

Ughi, s.m. ≈ Veche monedă maghiară de aur; galben unguresc. – pol. *ug*.

Uimă, s.f. ≈ Umflătură. – ngr. *ídhma* = umflătură dureroasă.

Uium, s.n. ≈ Cantitate procentuală de făină sau de grăunțe reținută la batoză, la moară etc. drept plată în natură pentru măcinat, treierat etc; vamă. – bg. *ujem*, scr. *ujam*.

Ulcea, s.f. ≈ Oală mică (de lut). – lat.* *ollicella* < *olla*.

Ulei, s.n. ≈ Vas făcut dintr-un trunchi de lemn scobit. – bg. *ulej*.

Uliță, s.f. ≈ Drum îngust care străbate un sat (rar, un oraș), mărginit de o parte și de alta de case. – sl. *ulica*.

Uluc, s.n. ≈ Jgheab făcut din scânduri ori scobit într-un trunchi de copac sau în piatră, din care se adapă vitele sau în care li se pune nutrețul. Canal de lemn sau tablă pus de-a lungul streșinii caselor, pentru a aduna și a conduce spre burlane apa de pe acoperișuri; Canal, țeavă pentru captarea și scurgerea apei dintr-un izvor; Scobitură, șanț făcut de-a lungul unei piese de lemn, pentru a se putea îmbina cu altă piesă. – tc. *oluk*.

Ulucă, s.f. ≈ Scândură groasă întrebuințată în construcții, mai ales la facerea gardurilor și a împrejmuirilor; gard din scânduri.

Undrea, s.f. ≈ Numele popular al lunii decembrie; andrea. – lat.* *endrella* < gr. \square *vδpiov*.

Ungureni, s.m. ≈ Denumire dată populației (românești) din Transilvania, în special celei din vecinătatea fostelor provincii istorice Țara Românească și Moldova. – ungar + suf. *-ean*.

Untar, s.m. ≈ Persoană care se ocupă cu prepararea untului; (s.n.) vas de lemn în care se bate untul. – unt + suf. *-ar*.

Upodiaton, s.m. ≈ Diacon de rang inferior; ipodiaton. – gr. $\square\pi\omicron\delta\iota\acute{\alpha}\square\omicron\nu\omicron\varsigma$.

Urar, s.n. ≈ Împletitură din fire roșu și negru care se pune pe capul mortului.

Urare, s.f. ≈ Cuvânt sau expresie cu sens afectiv folosită la aniversări.

Urdaș, s.n. ≈ mâncare specială, făcută de ciobani, din derivate ale laptelui de oaie.

Urdina, vb. ≈ A merge des la cineva sau undeva; a face același drum de repetate ori; a avea diaree. – lat. *ordinare*.

Uric, s.n. ≈ (În Evul Mediu) Moșie boierească sau mănăstirească care se bucura de privilegiu ereditar de imunitate; act de proprietate veșnică sau de donație acordat cuiva în trecut; document, act; hrisov, zapis. – magh. *örök*.

Urloi, s.n. ≈ Partea de deasupra sobei, prin care iese fumul.

Urlui, vb. ≈ A măcina mare unele boabe de cereale pentru a face urluială. – magh. *örölni*.

Urși, s.m. ≈ Grinzi groase folosite în construcția caselor țărănești ca temeie.

Urșinic, s.n. ≈ Catifea. – et. nec.

Urzeală, s.f. ≈ Ansamblul firelor textile paralele montate în războiul de țesut, printre care se petrece firul de bătătură pentru a se obține țesătura; (fig.) intrigă, uneltire, complot.

Urzoi, s.n. ≈ Unealtă de pregătit urzeala pentru război.

Usuc, s.n. ≈ Grăsimea din lâna oilor. – lat. *suc(c)us*.

Ușui, vb. ≈ A alunga păsările de la un lucru care trebuie păzit de ele.

Utrenie, s.f. ≈ Slujbă religioasă care se oficiază, în biserica ortodoxă, dimineața, înaintea liturghiei. – sl. *utrinja*.

Uzmi, vb. ≈ a mișca din loc cu greutate mare, a urni.

Uzuct, s.n. ≈ Drept acordat unei persoane de a se folosi pe deplin de un bun care aparține altei persoane și pe care trebuie să-l restituie la încetarea acestui drept. – lat. *uzuctus*.

V

Vadră, s.f. ≈ Veche unitate de măsură a capacității, folosită pentru lichide, echivalentă cu circa zece ocale (astăzi cu circa zece litri); vas de lemn sau de metal cu care se scoate apa din fântână, în care se păstrează sau cu care se transportă diferite lichide. – sl. *vědro*.

Val, s.n. ≈ (fig.) Încercare grea; neplăcere, necaz. – sl. *valŭ*.

Vameș, s.m. = (În organizarea administrativă din trecut) Dregător însărcinat de domn cu încasarea veniturilor vămii. – magh. *vámos*.

Vangă, s.f. ≈ Loc între fese.

Varnița, s.f. ≈ vas din lemn, de forma unei lăzi fără acoperiș, în care se prepară („stinge”) varul. – sb. *varnica*.

Vatală, s.f. ≈ Organ mobil al războiului de țesut, care susține spata și permite dirijarea suveicii prin rost, menținerea paralelă a firelor de urzeală și îndesarea firului de bătătură. – bg. *vatala*.

Văcălie, s.f. ≈ parte cilindrică din coaje de cireș a unui ciur („Mă joacă-n ciur fără văcălie”).

Văicări, vb. ≈ A se plânge.

Vălitură, s.f. ≈ Învălitură a capului, la femei, formată dintr-un carton tronconic, secționat oblic.

Vălmățit, adj. ≈ amețit, aiurit, zăpăcit.

Vărat, s.n. ≈ Locul unde sunt duse oile vara la pășunat; taxă pentru pășunatul vitelor pe locul cuiva în timpul verii.

Vătaf, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Supraveghetor al slugilor de la curtea unui boier sau de la o mănăstire; logofăt; persoană având sub ordinele sale un anumit număr de oameni; conducător, șef; căpetenie a călușarilor, a colindătorilor etc.; persoană care conduce alaiul unei nunți. – bg. *vatah*.

Vătăroangă, s.f. ≈ Iadă de un an.

Vătășel, s.m. ≈ Diminutiv al lui vătaf; vornicel (la nuntă); (în trecut) funcționar inferior la primărie.

Vătui, s.m. ≈ ied de un an. – lat. *vituleus*.

Văga, vb. ≈ A fugi pe rupte.

Vâlnic, s.n. ≈ Fotă încrețită în talie și despicață în față, care aparține portului popular oltenesc; învelitoare de cap făcută din astfel de pânză; vâl. – bg. *vâlnenik*.

Vâlsan, s.m. ≈ Pește asemănător cu șalaul, dar mai închis la culoare (Aspius rapax).

Vârghină, s.f. ≈ Lemn de fag, stejar sau brad din care se construiesc pereții casei.

Vârlav, adj. ≈ Îndemânic; vrednic – sb. *vrijav*.

Vârșă, s.f. ≈ Unealtă de pescuit în formă lunguiață, alcătuită dintr-un coș făcut din plasă sau din nuiele de răchită împletite, cu gura îngustă și întoarsă înăuntru în formă de pâlnie; vintir. – sb. *vrša*.

Vârtej, s.n. ≈ Dispozitiv metalic care permite lanțului să se învârtească.

Vârtelniță, s.f. ≈ Unealtă de lemn pentru depănat firele. – bg. *vârtelka*.

Vârtoasă, adj. ≈ puternică, tare, robustă. – lat.* *virtuosus*.

Vârzob, s.n. ≈ Împletitură pusă pe talpa bocancilor, care ajută la deplasarea pe zăpada mare și umedă.

Veacă, s.f. ≈ Fâșie de dimie îndoită care se adaugă la cioareci pentru a susține brăcinarul; inel de lemn la sită. – sl. *věko* = vas din scoarță.

Vească, s.f. ≈ formă cilindrică din coajă de lemn, utilizată în presarea cașcavalului (var. veacă, veșcă).

Vecernie, s.f. ≈ Slujbă religioasă care se face spre seară, în ajunul sau în ziua unei sărbători bisericești. – sl. *večerinja*.

Vechil, s.m. ≈ Persoană care supraveghea și administra munca de pe o moșie, om de încredere al unui moșier; administrator de moșie. – tc. *vekil*.

Vechilimea, s.f. ≈ Delegație; împuternicire. – tc. *vekilime*.

Vecin, adj./s.m. ≈ Care este, se află, stă alături, în apropiere de cineva sau de ceva; persoană care trăiește, locuiește, se află alături sau în apropiere de cineva ori de ceva; țaran aservit stăpânului feudal din Moldova medievală, obligat să facă acestuia prestații în

muncă sau să dea contribuții în natură ori în bani; rumân, iobag. – lat. *vicinus*.

Vedriță, s.f. ≈ Diminutiv al lui vadră; vedrișoară.

Vel, adj. invar. ≈ (Preceda un titlu sau un rang boieresc în Evul Mediu, în Țara Românească și Moldova) Mare. – sl. *velii*.

Velință, s.f. ≈ Țesătură țărănească groasă de lână albă sau vârgată în diferite culori, de obicei împâslită la puiă, folosită ca pătură, cuvertură, covor etc. – ngr. *veléntza*, sb. *velenac*.

Vergel, s.n. ≈ Bețișor de care se leagă în mănunchiuri firele urzelii pe sulul războiului de țesut.

Vericine, pron. ≈ Oricine.

Verigă, s.f. ≈ Încuietoare făcută din fier. – sl. *veriga*.

Veselnic, adj. ≈ Glumeț, petrecăreț.

Viarbă, s.f. ≈ Fir întreit pentru facerea urzelii pânzei la război; zece viarbe = o păpușă.

Vicar, s.m. ≈ Arhieru, arhimandrit sau preot numit de ierarhul unei eparhii pentru a-l ajuta la exercitarea atribuțiilor sale executive. – lat. *vicarius*.

Vier, s.m. ≈ Lucrător în vie; porc necastrat. – lat. *verres*.

Vierf, vb. ≈ a se împerechea (la porci).

Vig, s.n. ≈ Val, sul, trambă (de pânză, de stofă etc.) – magh. *vég*.

Vigesima, s.f. ≈ Taxă vamală de 5% din valoarea mărfii plătită de negustori la intrarea sau ieșirea dintr-un oraș.

Vinăricer, s.m. = Dregător însărcinat cu încasarea birului pe vii.

Vinăriciu, s.n. ≈ (În Evul Mediu, în Țara Românească) Dijmă în vin, reprezentând a zecea parte din recoltă, care se plătea în trecut domniei; vinărit.

Vipie, s.f. ≈ Căldură mare, arșiță, fierbințeală, zăduf.

Vistier, s.m. ≈ Mare dregător care avea în sarcina sa administrația financiară a țării și păstrarea visteriei statului.

Vistiernic, s.m. ≈ Vistier. – vistier + suf. *-nic*.

Vitență, s.f. ≈ vigoare, putere.

Vițică, s.f. ≈ Vacă până la un an.
 Vlasan, adj. ≈ Păros.
 Vlădică, s.m. ≈ Episcop; stăpânitor, domn, principe. – sl. *vladika*.
 Vlăguit, adj. ≈ Sleit de puteri, neputincios, ostenit.
 Vleștie, s.f. ≈ Nuia lungă și subțire.
 Volintir, s.m. ≈ Ostaș grec voluntar înrolat, mai ales, în armata lui Alexandru Ipsilante, în vremea zaverei, la 1821; (fig.) om crud, barbar.
 Volnic, adj. ≈ Liber; independent, autonom. – sl. *volînŭ*.
 Volnicie, s.f. ≈ Libertate, neatârnaire, independență, autonomie; autorizație; încuviințare; act scris prin care se acordă un drept, o autorizație. – volnic + suf. *-ie*.
 Vornic, s.m. ≈ (În Evul Mediu, în Țările Române) Mare dregător la curtea domnească, însărcinat cu supravegherea curții, cu conducerea treburilor interne ale țării, având și atribuții judecătorești; primar al unui sat sau al unui târg; crainic, vornicel. – sl. *dvorînîkŭ*.
 Votru, s.n. ≈ persoană care mijlocește o căsătorie („Decât dragoste cu votru, / Mai bine-n pământ cu totu.”).
 Vrășcăni, vb. ≈ a trânti obiecte, a răsturna, a lovi fără rost.
 Vrej, s.n. ≈ Tulpina unor plante agățătoare sau târătoare. – bg. *vrež*.
 Vrenic, adj. ≈ Harnic, iute, vrednic. – sl. *vrĕdînŭ*.
 Vtori, num. ≈ Al doilea.
 Vuvă, s.n. ≈ Fierăstrău mic cu mâner; dairea, tamburină.

Z

Za, prep. ≈ De, de la; la. – sl. *za*.
 Zabet, s.m. ≈ Guvernator; (p. ext.) autoritate, stăpânire. – tc. *zabit*.
 Zablăic, s.n. ≈ Căuș folosit la scoaterea borhotului din cazanul în care se fierb prunele pentru țuică.
 Zacăr, s.n. ≈ Zahăr. – ngr. *záhari*.
 Zagara, s.f. ≈ Blană de animal prelucrată; margine de blană (de altă culoare)

aplicată la unele obiecte de îmbrăcăminte. – bg. *zagarija*.

Zaherea, s.f. ≈ Provizii alimentare pe care Țările Române erau obligate să le pună la dispoziția oștilor otomane; tain pentru vite, preparat din tărâțe, sfeclă de zahăr, sare etc.; (p. ext.) nutreț, furaj. – tc. *zahire*.

Zai, s.n. ≈ Pojghiță de gheață. – magh. *zaj*.

Zalhana, s.f. ≈ Abator rudimentar special pentru ovine, amenajat în vederea preparării pastramei și a desfacerii produselor derivate. – tc. *salhâne*.

Zamă, s.f. ≈ Supă. – lat. *zema*.

Zamfir, s.n. ≈ Piatră prețioasă transparentă de culoare albastră; safir. – sl. *samfirŭ*.

Zapcilâc, s.n. ≈ Zapcierie; executare forțată. – zapciu.

Zapciu, s.m. ≈ Cârmuitor al unei plăși, subordonat ispravnicului (și însărcinat cu strângerea dărilor); agent de poliție; sergent de stradă. – tc. *zaptiye*.

Zapis, s.n. ≈ Document, dovadă scrisă, act. – sl. *zapisŭ*.

Zapiscă, s.f. ≈ Adeverință, certificat. – rus. *zapiska*.

Zapt, s.n. ≈ Lucru confiscat; sechestrat. – tc. *zapt*.

Zaraf, s.m. ≈ Persoană care se îndeletnicea cu schimbul banilor; (p. ext.) cămătar. – tc. *sarrafa*.

Zară, s.f. ≈ Lichid albicios și acrișor care rămâne după ce s-a ales untul. – alb. *dhallë*.

Zarfiu, s.n. ≈ Suport metalic lucrat în filigran.

Zarvă, s.f. ≈ Gălăgie, ceartă, gâlceavă. – ucr. *zarva*.

Zarzăn, s.m. ≈ Corcoduș, zarzăr.

Zaveră, s.f. ≈ Nume dat răscoalei organizate de greci în 1821 împotriva stăpânirii turcești (cu ramificație și în Țările Române); revoltă, răscoală, răzvrătire. – bg. *zavera*.

Zavistie, s.f. ≈ Invidie, pizmă, gelozie; ură, dușmănie; intrigă, pâră; discordie, gâlceavă, ceartă. – sl. *zavistŭ*.

Zăbrea, s.f. ≈ Gratie; fiecare dintre barele de fier sau de lemn ale unui gard sau ale unui grilaj. – sl. *zabralo*.

Zăgaz, s.n. ≈ Stăvilar, baraj; întăritură de protecție făcută în țărmul unui râu pentru ca apa să nu facă stricăciuni; dig. – sb. *zagata*, *zagatiti*.

Zălog, s.n. ≈ Amanet, garanție, gaj, cheazășie; sechestru, ipotecă; obiect (rar persoană) lăsat ca garanție. – sl. *zalogŭ*.

Zălogi, vb. ≈ A amaneta. – sl. *zalogŭ*.

Zălud, adj. ≈ nebun, idiot, prost, tembel. – bg. *zaluden*.

Zănatic, adj. ≈ zăpăcit; bezmetic.

Zăpăuc, adj. ≈ zăpăcit, aiurit, năuc.

Zăpodie, s.f. ≈ Vale largă adăpostită de înălțimi; șes puțin scufundat față de regiunea înconjurătoare. – sl. *zapodŭ*.

Zăpor, s.n. ≈ baraj de sloiuri de gheață care se formează primăvara pe un râu. – bg. *zapor*.

Zărăfie, s.f. ≈ Ocupația zarafului; cămătărie.

Zăticnire, s.f. ≈ Stânjenire, tulburare. – sl. *zatŭknonti*.

Zăurdeală, s.f. ≈ Lapte stricat.

Zăvadă, s.f. ≈ Stână, târlă.

Zăvastră, s.f. ≈ covoraș de lână pus pe perete.

Zăvârni, vb. ≈ A se trudi, a se încumeta.

Zăvelcă, s.f. ≈ Fiecare dintre cele două fote dreptunghiulare, cu dungi sau brodate cu flori, care se poartă una în față și alta în spate, ca fustă. – bg. *zavivka*.

Zăvodar, s.n. ≈ Lemn crestă pentru frământat cașul la stână.

Zâmbre, s.n. ≈ Boală a cailor, care se manifestă prin inflamarea gingiilor și prin ulcerării dureroase în cerul gurii. (vb.) A face zâmbre = a dori ceva foarte mult, a râvni, a jindui. – pol. *zabrze* < sl. *zonbŭ* = dinte.

Zângălit, adj. ≈ Spălat de mântuială, mânzălit.

Zâzanie, s.f. ≈ Neînțelegere, ceartă, gâlceavă. – ngr. *zizania*.

Zbanghiu, adj. ≈ (despre ochi; p. ext. despre oameni) Sașiu. – țig. *bango* = răsucit, strâmbat, schilodit.

Zbârcit, adj. ≈ Ridat, încrețit.

Zbeng, s.n. ≈ Zburdălnicie, zbenguială, neastâmpăr. – sb. *zbeŭ*.

Zbicit, adj. ≈ Uscat la suprafață, zvântat.

Zbor, s.n. ≈ Bâlci, târg anual, iarmaroc; (p. ext.) piață publică. – sl. *sŭborŭ*, bg. *sbor*.

Zbughi, vb. ≈ A o lua deodată la fugă, a o șterge.

Zburături, vb. ≈ A alunga.

Zdărnă, s.f. ≈ Pasăre mică.

Zdrăncăni, vb. ≈ a face zgomot cu un metal lovit.

Zdup, s.n. ≈ Închisoare.

Zdupăi, vb. ≈ A călca greu, cu zgomot; a tropăi.

Zeciuală, s.f. ≈ Dare anuală reprezentând a zecea parte din recolta de cereale, de vite etc.; dijmă.

Zeghe, s.f. ≈ Haină țărănească lungă, împodobită uneori cu găitane negre.

Zet, s.m. ≈ Ginere. – bg. *zet*, v.sl. *zetŭ*.

Zgaibă, s.f. ≈ Bubă mică, rană, zgârietură care a început să prindă coajă. – lat. *scabia*.

Zgame, s.f. ≈ Oi slabe, prăpădite.

Zgăvleajă, s.f. ≈ Coajă de dovleac copt.

Zgâi, vb. ≈ A se uita lung.

Zgâmăi, vb. ≈ A răcăi, a scărpinga, a zgândări.

Zgâmboia, vb. ≈ a se strâmba; a se schimonosi.

Zgândări, vb. ≈ a ațâța, a întărâta.

Zgârci, vb. ≈ a se face ghem (pentru a nu fi văzut, de frig etc.); a se ghemui; a se strânge; a se scumpi. – sl. *sugruŭiti*.

Zgârcit, adj. ≈ Avar; chircit.

Zglăvoacă, s.f. ≈ Pește mic din râu de munte (*Cottus gobio*); (fig) om cu capul mare. – bg. *glavoč*.

Zgornit, adj. ≈ Alungat, gonit.

Zgrebeni, s.m. ≈ Resturi de cânepă sau de lână rămase după pieptănat sau dărăcit; câlți. – bg., sb. *grebenec*.

Zimți, s.m. ≈ Dințișori la capetele unei vergele.

Zlăi, vb. ≈ A curăți fântâna; a zlei.

Zlot, s.m. ≈ Monedă de aur care a circulat în Europa centrală și răsăriteană;

monedă de argint care, la începutul sec. XIX, valoarea 30 de parale. – pol. *złoty*.

Zmăcina, vb. ≈ A se tulbura, a se necăji, a se agita. – lat.* *ex-machinare*.

Zmiorcăi, vb. ≈ a plânge artificial.

Znagă, s.f. ≈ Vigoare, vlagă; dobândă, câștig. – sb. *snaga* = vigoare, trup; bg. *snaga* = statură.

Znamenie, s.f. ≈ Copil firav, neastâmpărat.

Zoană, s.f. ≈ pleavă rămasă de la vânturatul grânelor; partea interioară a unui dovleac. – sb. *zona*.

Zoborog, s.n. ≈ Resturi alimentare; mărunțiș.

Zoton, s.n. ≈ Fructe căzute din cauza furtunii.

Zotor, s.n. ≈ Ugerul scroafei.

Zumbăi, vb. ≈ a imita zdrăngănitul cobzei.

Zurbalâc, s.n. ≈ Harță, scandal.

Zurbă, s.f. ≈ Bătaie, ceartă, scandal; revoltă. – tc. *zorba*.

Zurliu, adj. ≈ smintit, nebunatic. – tc. *zoriu*.

Zvâlțâi, vb. ≈ A merge cu rost și fără rost.

Zvârlugă, s.f. ≈ (fig.) persoană vioaie, sprintenă.

000000